

De economische en militaire beteekenis van het kanaalplan van de Kanaalvereeniging „de Geldersche Vallei”.

DOOR

P. W. SCHARROO,

Kapitein der Genie, Leeraar aan de Hoogere Krijgsschool.

(Vervolg en slot van blz. 21).

III. ONTSTAAN EN INRICHTING VAN DE GREBBE-LINIE.

Geschiedkundig overzicht. Uit een brief, welke op 18 Juli 1629 door Gedeputeerde Staten van Utrecht werd gericht aan Ernst Casimir 1), blijkt, dat deze Staten reeds in 1627 aan ingenieurs last gaven te onderzoeken, of op de „Gront tusschen den Grebbedijk ende Amersfoort ende van daar voorts langens de Eem tot de Zuerzee toe een „lantweer soude dienen gelegd tot stuytinge van den vyant in cas sy „die Yssele quame te passeeren”.

Toen op 24 Juli 1629 de Staten van Utrecht bericht kregen, dat de vijand inderdaad over den IJssel was getrokken, werd aan van Amerongen, lid der Staten, opgedragen, om met de regeeringen van Rhenen en Veenendaal in overleg te treden over het maken van de „Grifte ofte Landweer” aan de Grebbe. Bovendien werden de leden der Staten Johan van Weede en Adriaan Ploos naar Prins Frederik Hendrik gezonden, om dezen te raadplegen over het maken van deze linie en over de maatregelen, noodig om den vijand te keeren.

Hoewel de Prins meende, dat het niet de tijd was, om de Grebbe-linie aan te leggen en door hem de voorkeur werd gegeven aan het versterken van den weg langs de Vecht en den Vaartschen Rijn, besloten de Staten van Utrecht toch, „een retranchement of wal te doen „maken van af de Grebbe tot aan de Zuiderzee”. Tevens zou, door het doorsteken van den Grebbedijk en het openen van de sluizen aldaar, het land onder water worden gezet. Om te beletten, dat het aan de Grebbe ingelaten Rijnwater in de Eem zou afloopen, werd aan de regeering van Amersfoort verzocht alle beken en wateren in den omtrek van deze stad af te sluiten.

De uitvoering van een en ander werd opgedragen aan den Burgemeester van Rhenen, Johan Vonck en aan Mr. Johan Strick van Amerongen, terwijl 1575 boeren uit de provincie Utrecht voor

1) Zie de Bordes. „De verdediging van Nederland in 1629”.

deze werkzaamheden werden opgeroepen. Bovendien werd aan de Gedeputeerde Staten van Holland verzocht hiervoor 10.000 à 12.000 mannen te zenden benevens eenig krijgsvolk ter bescherming van de arbeiders.

De Staten van Holland zonden dit verzoek door naar Prins Frederik Hendrik, opdat deze hierover zou kunnen beraadslagen met de Gecommitteerden, welke op 24 Juli naar den Prins waren afgevaardigd. Dit besluit werd genomen, omdat „gesépareerde deliberatiën „ligtelyk verwarringen souden kunnen causeeren”.

Tevens gaven de Staten van Holland echter kennis aan de Staten van Utrecht, dat zij samenwerking zeer op prijs zouden stellen, dat zij „niets liever doen en souden dan aan de Heeren Staaten van Utrecht „te toonen, de goede en opregte affectie, die sy hebben omme tot de „gemeene defensie van de Provinciën en van den staat, particulier van „Utrecht, by te brengen” en dat zij „sullen contribueeren al dat moogelyk sal weesen, en men van goede vertrouwde Bondgenooten heeft „te verwagten”.

Inmiddels werden de bevelen van de Staten van Utrecht gedeeltelyk uitgevoerd en toen Prins Frederik Hendrik merkte, dat de vijand weinig doortastend optrad, schreef hij op 27 Juli aan de Staten van Utrecht, dat men de sluizen in den Rijn moest openzetten en het water tot voor Amersfoort brengen.

Opnieuw verzochten de Staten van Utrecht hulp aan die van Holland, om eene snelle voltooiing van de Grebbe-linie te bevorderen. Echter zonder resultaat. Toen de Spaansch-keizerlijke troepen onder van den Berg eindelijk de legerplaats aan den IJssel beneden Westervoort verlieten, was de Grebbe-linie, dank zij den naijver en de jaloezie tusschen de Provinciën, niet in behoorlijken staat van verdediging gebracht. De Staten van Utrecht, vreezend voor de stad Utrecht, besloten toen — ook op aandringen van Prins Frederik Hendrik — de Grebbe-linie te doen verlaten en tevens, door uitbreiding van de inundatiën, den vijand nog zoo lang mogelijk te keeren.

Van Amerongen liet hiertoe den dijk tusschen de Grebbe en Wageningen over eene lengte van 70 roeden 3 à 3½ voet afgraven en in deze afgraving twee gaten maken, door een van welke het water in October naar binnen stroomde. De arbeiders werden teruggetrokken en voor het bezetten van de reeds gemaakte werken nam van Amerongen te Veenendaal eene compagnie van 300 man aan. Zulks om hen, die het verlaten van de Grebbe-linie afkeurden, tevreden te stellen.

Toen de vijand aan den IJssel werkeloos bleef, gaven de Staten van Utrecht eindelijk gehoor aan de protesten van de stad Amersfoort en het aandringen van Ernst Casimir. Met goedkeuring van Frederik Hendrik werden de werkzaamheden aan de Grebbe-linie voortgezet onder leiding van den Kapitein-Ingenieur van den Bosch, terwijl Kapitein T en n a g e l hiervoor met eene compagnie voetvolk naar de Grebbe werd gezonden. Ook de Staten van Holland zonden thans huisluiden, wonend ten oosten van de Vecht, naar Woudenberg, om aan

de linie te werken, terwijl hiervoor op 7 Augustus bovendien de zesde man van alle dorpen ten westen van de Vecht werd opgeroepen.

Op den 11^{den} Augustus was de schans te Woudenberg gereed en werd machtiging gegeven, om de werken tusschen deze schans en Amersfoort aan te besteden. De weinige eenheid in het Bestuur en vooral de steeds wisselende besluiten waren echter oorzaak, dat, toen de Spaansch-keizerlijke troepen van Montecuculi van den IJsel naar Amersfoort trokken, de Grebbe-linie nog niet ter verdediging gereed was. Op het bericht, dat de vijand naderde, namen boeren en arbeiders, die aan de linie werkten, de vlucht, evenals de bezetting van de schans te Woudenberg en die van het fort aan den Rooden Haan. Dientengevolge werd door de Grebbe-linie aan den vijand geen enkel beletsel in den weg gelegd.

Zelfs nadat de vijand weder naar den IJsel was afgetrokken, kon geen eenheid worden gebracht in de plannen, om de Grebbe-linie verder te voltooien. Ondanks den aandrang van Ernst Casimir bleef het door den invloed van de Hollandsche afgevaardigden, die, met het oog op de belangen van Holland, de voorkeur gaven aan de Utrechtsche linie, bij „in bedenking houden”, zoodat in December de schansen bij Woudenberg en de werken aan de Grebbe nog niet gereed waren.

Toen daarop Prins Frederik Hendrik op 1 December aan Hunne Hoogmogenden den raad gaf, om de linie snel te voltooien, werd hieromtrent geen besluit genomen, om de „dispariteit van d'advisen „der Provinciën”. Door dit verschil van meening werd de Grebbe-linie niet verder afgewerkt en raakten de gemaakte werken later in verval.

Met opzet is dit deel van de geschiedenis van de Grebbe-linie eenigszins uitvoerig behandeld, omdat hieruit duidelijk spreekt, hoe ook uit een militair oogpunt de Geldersche vallei werd verwaarloosd door den naijver tusschen de provinciën onderling en de vrees, dat hunne rechten zouden worden verkort, zoodat de belangen van het geheel achter werden gesteld bij die van eene bepaalde provincie. Ook in vroeger tijden reeds heeft de sterk doorgevoerde zucht van ons volk tot individualisme zijne treurige gevolgen meermalen doen kennen!

Door Menno van Coehoorn werd het denkbeeld van de Grebbe-linie weder opgevat, terwijl dit in 1740 door Passavant nader werd uitgewerkt.

In 1742 werd op last van den Raad van State door den Directeur de Roy een nauwkeurig onderzoek ingesteld naar de landen in de Geldersche vallei 1), en, met dit onderzoek tot grondslag, de inrichting van de Grebbe-linie vastgesteld. De eerste werken hiervan dateeren van 1745, terwijl in de jaren 1745—1755 het grootste, thans nog bestaande gedeelte van de linie werd afgewerkt en in de jaren 1785 en volgende werd verbeterd. Het gedeelte van de linie in de Neder-Betuwe kwam eerst in 1799 tot stand.

1) Zie A. C. Th. Gevers Leuven, „Overzicht van Neerlands verdedigingsmiddelen”.

Hierbij zij nog opgemerkt, dat in de jaren 1776—1780 de Generaal Dumoulin aan de Grebbe-linie een groot verdedigingsvermogen toekende, vooral met het oog op offensieve operatiën.

In 1800 gingen er stemmen op, om de Grebbe-linie tot „het bolwerk der verdediging” te maken. Door den Generaal Krajenhoff werd zulks echter ten sterkste ontraden 1) „Niemand zal het immer wagen „aan Z.M. te adviseeren om bij vervolg van tijd slechts een penning, „of tot hare verbetering, of zelfs tot gewone onderhouding af te zonderen”, schreef hij.

Toch mag hierbij niet uit het oog worden verloren, dat in dien tijd de Generaal Krajenhoff zijne plannen tot het inrichten van de Utrechtsche linie ingang trachtte te doen vinden bij Koning Lodewijk, waaruit wel eenigszins is te verklaren, dat de Grebbe-linie door hem van zoo weinig waarde werd geacht.

Bovendien wil het mij voorkomen, dat men steeds in het onzekere heeft getast omtrent het belang van deze linie. Indien hare ondeugdelijkheid zoo onomstootelijk had vastgestaan, dan zou de Grebbe-linie toch zeker wel geheel zijn losgelaten. Deze consequentie is echter nooit aanvaard, zelfs niet toen het vernietigend oordeel van Generaal Krajenhoff daartoe alle gelegenheid gaf. Vooral zij, die aan inundatiestellingen steeds eene overwegende beteekenis hebben toegekend, hebben van de vroegste tijden tot heden aan de Grebbe-linie, waarvan de betrekkelijk smalle inundatiën slechts met moeite kunnen worden gesteld, weinig of geen waarde toegekend. De beteekenis, welke deze linie, ook zonder inundatiën, voor de landsverdediging kan hebben, raakte daarbij op den achtergrond. Alle aandacht concentreerde zich, ook reeds vóór 1629, op de Utrechtsche, de tegenwoordige Nieuwe Hollandsche Waterlinie, teneinde vanuit die lijn de hoofdverdediging des lands te voeren. Dit deed ook Stieltjes, die zich in 1865 een tegenstander van de Grebbe-linie toonde, „omdat het practisch bijna nooit mogelijk is het terrein vóór de Stelling behoorlijk te inunderen” 2).

Toen echter door de voorstellen voor den aanleg van een scheepvaartkanaal door de Geldersche vallei het inundatiewezen van de Grebbe-linie tevens zou worden gebaat, veranderde deze opinie en in 1876 schreef Stieltjes: „In dat geval is van de Grebbe-linie iets goeds „te maken en dit is dubbel noodig, nu de kolossale dwaasheid „is begaan, de IJsel-linie te verlaten” 3).

In 1807 werd, na uitvoerige terreinverkenningen, op voorstel van Generaal Krajenhoff, afgezien van eene permanente Grebbe-linie. Wel werd in 1817 bepaald, dat de aanwezige werken bij de Grebbe,

1) Zie „De Nieuwe Spectator”. 1ste deel, blz. 164—173.

2) T. J. Stieltjes. „Iets over onderwaterzettingen en meer bepaaldelijk over die der Grebbe-linie.”

3) Spatiëring van mij. Sch.

Buursteeg en Amersfoort behouden zouden worden, om deze „in tijd „van vrede te doen opmaken als veldwerken, om de retraite op „de linie van Utrecht te verzekeren”.

Na Krayenhoff's tijd werd weder meer aandacht aan de Grebbe-linie geschonken. In 1840 werd door den Luitenant-Kolonel van de Polder, Eerstaanwezend-ingenieur te Utrecht, een belangrijk rapport uitgebracht, waarin het bestaansrecht der linie, als eene „passagère linie”, werd aangetoond. Vooral op inundatiegebied werd door hem menig voorstel gedaan, hetwelk nog in deze dagen de moeite der kennisneming overwaard is. Vele van deze voorstellen werden uitgevoerd. Zoo werd b. v. in 1849 eene nieuwe sluis met verlaagden slag-dorpel aan de Grebbe gebouwd.

Ook door Koning Willem II werd de noodzakelijkheid ingezien van de „wederopmaking der Grebbe-linie”, terwijl het „Comité van defensie” zich verklaarde voor het behoud van de linie als tijdelijke verdedigingslijn, welke zij noodzakelijk achtte, om een terugtocht van het veldleger van den IJsel naar de Utrechtsche linie te verzekeren.

In de jaren 1864—1866 werd met kracht gewerkt aan plannen tot verbetering van de Grebbe-linie in verband met den aanleg van een scheepvaartkanaal door de Geldersche vallei. Eerst zouden de inundatiemiddelen worden verbeterd, terwijl daarna verschillende posten in de linie op de hoogte van den tijd zouden worden gebracht en aangevuld zouden worden met nieuwe werken. Het bleef echter bij plannen. De lijdensgeschiedenis van het kanaal door de Geldersche vallei belette ook de verbetering van de Grebbe-linie.

In de Vestingwet van 1874 wordt de Grebbe-linie met haar verlengde in de Neder-Betuwe eene voorpostenstelling van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie genoemd. Eene tijdelijke stelling dus, bestemd om gedurende korten tijd te worden verdedigd, om aldus den vijand te beletten door te dringen naar de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, voordat deze in voldoende staat van tegenweer is gebracht.

Tevens zou de Grebbe-linie dienst moeten doen als opnamestelling voor het veldleger, dat over de Grebbe-linie terugtrekt, achtervolgd door een overmachtigen vijand. Bij de mondelinge behandeling van de Vestingwet in de Tweede Kamer der Staten-Generaal zeide de Minister van Oorlog hieromtrent: „Het is denkbaar, dat wij aan den „IJsel stand houden; wij kunnen genoodzaakt zijn terug te trekken en, „door overmacht vervolgd, moeten retireeren naar de Utrechtsche linie; „wij zouden dan groot gevaar loopen overhoop te worden geworpen, „doch daarvóór ligt de Grebbe-linie en hier kan men weder stand „houden, tot verademing komen, zich verder verdedigen en inmiddels „tijd geven aan de Utrechtsche linie nog te doen, wat noodig is.”

In het ontwerp-Vestingwet van 1873 was voor de verbetering van de Grebbe-linie uitgetrokken een bedrag van f 1.636.000.—, waarvan f 662.000.— waren bestemd voor het verbeteren van de inundatiemiddelen.

Blijkens de Memorie van toelichting op het Wetsontwerp van 10 Maart 1882 tot herziening van de Vestingwet van 1874 is door den Minister van Oorlog Reuther overwogen, of het „rechtmatig zou zijn voorstellen te doen om eenige werken aan te leggen in de Stelling van „de Geldersche vallei om ons te verzekeren van de knooppunten der „spoor- en voornaamste straatwegen”. De daarvoor noodzakelijke, groote uitgaven waren volgens Minister Reuther niet te billijken. Niettemin wenschte hij de Grebbe-linie in ons vestingstelsel te behouden ten behoeve van detachementen „tot het opnemen der troepen, die oostelijk „van den IJssel zijn werkzaam geweest tot het verrichten van veiligheids- „en verkenningsdiensten. Voor die troepen kan wellicht van het ver- „dedigingsvermogen der linie, hoe gering zulks ook zij, op sommige „punten nog partij worden getrokken; zij moeten overigens door tijde- „lijke maatregelen den steun van het terrein trachten te vermeerderen. „In het ontwerp worden mitsdien geen voorstellen tot wijziging van „artikel 1 der Vestingwet gedaan”.

Hoewel dus voor de Grebbe-linie dezelfde werken van de Vestingwet van 1874 ook in de herziening van deze wet worden genoemd, is hunne beteekenis zoodanig gedaald, dat hiervoor handhaving van deze linie in de Vestingwet niet noodig ware geweest.

Na het tot stand komen van de Vestingwet is aan de Grebbe-linie niet meer gewerkt. Wel werd over deze linie nog meermalen een oordeel uitgesproken, al was dit meestal niet in gunstigen zin. Het zou te ver voeren al deze beoordeelingen uitvoerig te bespreken. Bovendien zou dit overbodig zijn, aangezien de Grebbe-linie door de lessen van den tegenwoordigen oorlog thans eene geheel andere beteekenis heeft gekregen voor onze landsverdediging, zooals nader zal worden uiteengezet.

Slechts zij opgemerkt, dat in 1892 de Generaal den Beer Poortugaal in eene lezing over onze defensie opmerkte: „Is het dan niet „beter die onverdedigbare Grebbe-linie uit de wet te doen verdwijnen „en de terreinen, die voor den Staat improductief liggen, te verkoopen?”

De toenmalige Kapitein Scherer onderschreef dit oordeel, zeggend 1): „Dat de Generaal den Beer Poortugaal de Grebbe-linie „en de Zuider-Waterlinie uit de Vestingwet van 1874 wil lichten, zal „zeker wel niemand betwisten”.

Ook de Kapitein van den Generalen Staf W. F. Pop achtte in 1902 het nut en de kracht van de Grebbe-linie problematiek en gaf daarbij in overweging „deze stelling uit de Vestingwet te doen vervallen en de „terreinen, waarop zij gelegen is, te verkoopen” 2).

In 1916 schreef de Majoor van Dam van Isselt: „Thans kent „niemand aan de Grebbe-linie nog eenige waarde toe” 3).

1) F. G. A. Scherer. „Onze Defensie”.

2) Zie W. F. Pop. „Herziening van de Vestingwet, urgent of niet?” (Orgaan van de Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, 1902—1903, 1e Afl.).

3) W. E. van Dam van Isselt. „Militaire onderwaterzettingen”. 1908—1916.

Slechts enkelen, als b.v. de Generaal Krayenhoff van de Leur en Kainos 1) hechtten aan de Grebbe-linie meer waarde, terwijl de Majoor van den Generalen Staf Plantenga er den nadruk op legt 2), dat het terrein in de Grebbe-linie „ook zonder inundatie voor „een doortocht reeds zeer groote bezwaren oplevert”.

De laatste oorlog zal vermoedelijk in de geschiedenis van de Grebbe-linie een belangrijk keerpunt brengen.

Inrichting van de Grebbe-linie. De Grebbe-linie strekt zich thans uit van de Grebbe aan den Neder-Rijn, langs de Grift, de Lunterensche Beek en de Eem tot Spakenburg aan de Zuiderzee. Het gedeelte van de linie in de Betuwe loopt van de Spees naar Ochten aan de Waal.

De stelling is dus in het noorden aangeleund aan de Zuiderzee, in het zuiden door de Waal van Ochten tot Sint-Andries. Van de Zuiderzee tot Ochten heeft de linie eene lengte van 48 K.M., terwijl het vak Ochten—Sint Andries 20 K.M. lang is.

Het zal onnoodig zijn eene uitvoerige beschrijving te geven van de inrichting van de Grebbe-linie. Deze bestaat thans uit een aarden wal, met eene bovenbreedte van 2 M. en eene hoogte, wisselend van 1,8 tot 3,5 M., zoodat deze wal meer is dan eene „kniewering”, zooals tal van schrijvers hem noemden. Over groote gedeelten heeft deze wal een onregelmatig beloop en zware kreupelhoutmaskers aan weerszijden. Hierdoor wordt wel eene groote, vertikale dekking verkregen, maar de waarde van deze dekking mag niet worden overschat. Op eenigen afstand achter elkander staande, niet hooge, vertikale struikmaskers, die van boven niet aaneengegroeid zijn, dekken slechts gebrekkig tegen vliegerwaarneming en verhoogden op vele plaatsen zelfs de zichtbaarheid van de linie tegen waarneming uit de lucht. Bovendien wordt hierdoor het onder den voet loopen van de stelling bij een „coup de main” bevorderd. Vergeten we niet, dat het aanvalsplan van de „Aufmarschabteilung” van den Grooten Duitschen Generalen Staf op de vesting Luik geheel berustte op de kans, die het bedekte terrein vóór de tusschenliniën bij een „coup de main” bood.

Behalve door dezen doorgaanden wal, worden de talrijke accessen, welke door de Grebbe-linie voeren, afgesloten door verschillende werkes, aardophoogingen van meer of minder omvang, zonder bomvrij onderkomen en gelegen in of vóór de linie.

Ook het gedeelte van de linie tusschen Rijn en Waal is eene infanterieborstwering, bestemd tot keering der inundatie en afsluiting van de accessen, waartoe tevens redanvormige uitbouwen tot flankering in de borstwering zijn aangebracht. Op de vleugels, tot bestrijking der rivierdijken en uiterwaarden, liggen de werken aan de Spees en bij Ochten.

1) Kainos. „De Nieuwe Hollandsche Waterlinie en hare verbeteringen naar de eischen des tijds.” 1874.

2) M. H. J. Plantenga. „Militaire aardrijkskunde”. 1894.

Terreinsgesteldheid. In de Betuwe bestaat de bodem uit klei. Hiervan worden de uiterwaarden en de langs de beide Linge-oeveren gelegen gronden voor het grootste gedeelte als weiland gebruikt, zoodat deze terreinen zeer open zijn, terwijl het overige gedeelte meest bouwland en daardoor, vooral 'szomers, meer bedekt is. Het geheel is sterk doorsneden met slooten, welke in eene schuine richting op de linie aanloopen.

Ten noorden van den Rijn worden tusschen den Heinenberg en Wageningen rivierkleigronden aangetroffen, welke als bouwland worden benut. Overigens ten zuiden van Veenendaal sterk doorsneden veengronden, die grootendeels uit hooiland bestaan en zich langs beide oeveren van de Grift uitstrekken. Tusschen Veenendaal en Amersfoort maken de veengronden plaats voor zandgrond. Het terrein is hier uitermate bedekt en bezit een rijkdom aan heggen, smalle strooken kreupelhout, e. d., zooals slechts weinig in ons land wordt aangetroffen.

Het noordelijk deel van de linie vertoont een geheel ander karakter. Het lage, open, vlakke en sterk doorsneden terrein bestaat hier hoofdzakelijk uit zeeklei: in het zuidelijk deel van den Bunschoterpolder worden ook zand en veen aangetroffen. Aan den rechteroever van de Eem ligt de Eemdijk ongeveer 3 M. boven het aangrenzend terrein; aan den linkeroever ligt eene kade, welke aanmerkelijk lager is.

Het terrein achter de Grebbe-linie stijgt snel tot voor ons land aanzienlijke hoogten met boschrijke hellingen.

Deze Goosch-Stichtsche heuvelrug ligt in het zuiden dicht achter de linie en wijkt in het noorden langzaam terug, om oostelijk van Blaricum en Laren aan de Zuiderzee aan te sluiten.

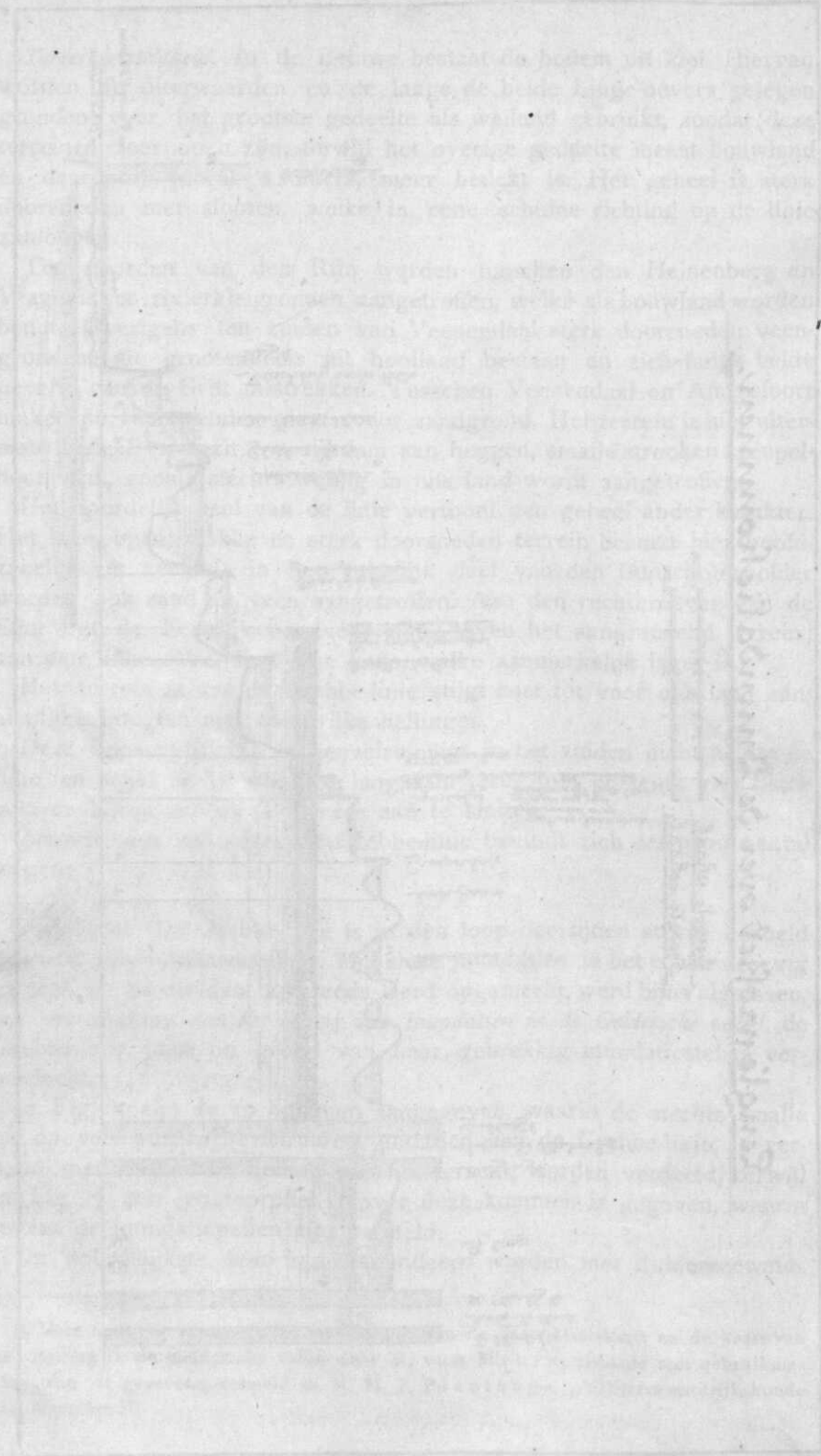
Zooowel vóór als achter de Grebbe-linie bevindt zich een groot aantal wegen.

Inundatiën. De Grebbe-linie is in den loop der tijden steeds bedoeld geweest als inundatiestelling. Met deze inundatiën is het echter droevig gesteld, en zooals dan ook reeds werd opgemerkt, werd bijna algemeen, *met overschatting van het belang van inundatiën in de Geldersche vallei*, de Grebbe-linie juist op grond van haar gebrekkig inundatiestelsel veroordeeld.

In Fig. 5 zijn de 10 kommen aangegeven, waarin de slechts smalle en op vele punten bevaarbare inundatiën van de Grebbe-linie, in verband met de sterke helling van het terrein, worden verdeeld, terwijl in Fig. 7 een lengteprofiel 1) over deze kommen is gegeven, waarin tevens de inundatiepeilen zijn vermeld.

De noordelijkste kom kan geïnundeerd worden met Zuiderzeewater

1) Deze figuur is samengesteld met behulp van de Waterstaatskaart en de kaart van de Stelling in de Geldersche vallei door M. van Meurs, alsmede met gebruikmaking van de gegevens, vermeld in M. H. J. Plantenga. „Militaire aardrijkskunde van Nederland”.

TECHNICAL DRAWING OF A MECHANICAL PART

door de sluis bij Spakenburg en de Nijkerker Havensluis en eenige duikers. De overige kommen, noordelijk van Lambalgen, kunnen worden geïnundeerd met water uit den Neder-Rijn en uit de verschillende beekjes, welke hier het terrein doorsnijden. De afwisselende waterstand van deze beekjes en de geringe afvoer in een groot deel van het jaar maken echter, dat op deze beekjes als inundatiebron niet mag worden gerekend.

Het gedeelte van de linie tusschen de Grebbe en Lambalgen, is uitsluitend aangewezen op inundeering met Rijnwater, zoodat hier de toestand nog ongunstiger is dan in de meer noordelijk gelegen kommen. Reeds eerder toch werd opgemerkt, dat het herhaaldelijk voorkomt, dat de waterstanden op den Neder-Rijn bij de Grebbe lager zijn dan die op de Grift. Derhalve zal inlaten van Rijnwater niet altijd mogelijk zijn, om de betrekkelijk hoog gelegen landen te kunnen inundeeren. Het inundatiepeil in de tweede kom b. v. is 6,62 M. + N. A. P., terwijl de Rijnstanden wisselen van 5—7 M. + N. A. P.

Het inlaten van Rijnwater, zoo dit mogelijk is, geschiedt door de inundatiesluis in den Grebbedijk, terwijl ook het kanaal van Wageningen naar Kruiponder hiervoor gebruikt kan worden. Door de slechts 5—10 M. breede Grift wordt het water naar de Broekersloot en langs deze naar de Lunterensche beek gevoerd.

In de eerste kom, tusschen Rijn en Waal, kan de inundatie worden gesteld met Linge-water, door afdamming van de Linge ter hoogte van de Grebbe-linie. In droge zomers kost dit echter zeer veel tijd. Op 20 Augustus 1870 b. v. was de Lingestand 4,24 M. + N. A. P. Door opstuwung bij droog weder en lagen waterstand kon het water in de eerste vijf etmalen slechts 1 cM. per uur en verder slechts 1 cM. in drie uren worden opgestuwd. Er zijn dus heel wat dagen noodig, alvorens de Linge de polders kan inundeeren, welke een hoogtepeil van 6,8 à 7,8 M. + N. A. P. hebben.

Overigens moet worden opgemerkt, dat de gegevens, welke in verschillende geschriften omtrent de inundatiën van de Grebbe-linie worden aangetroffen, niet altijd met elkander overeenstemmen en zeker niet alle even betrouwbaar zijn. Het reeds genoemd gemis aan goede en nauwkeurige hoogtekaarten wordt in dit opzicht ernstig gevoeld.

Geheel onderschrijf ik de meening van den toenmaligen Kapitein van den Generalen Staf W. F. P o p in zijne meervermelde voordracht „Herziening der Vestingwet, urgent of niet?“, waar hij zegt: „Op de „inundatiën van de Grebbe-linie mogen dan ook geene groote verwachtingen worden gebouwd“.

Door uitvoering van het kanaalplan van de Kanaalvereeniging „de Geldersche Vallei“ zal, — zooals hierna zal worden uiteengezet —, het stellen van de inundatiën van de Grebbe-linie worden vergemakkelijkt.

Toch zal dit slechts in zooverre het geval zijn, dat de verdere beschouwingen over de waarde van de Geldersche vallei voor de landsverdediging moeten worden losgemaakt van de inundatiën. Waar deze

slechts door omvangrijke werken afdoende zouden kunnen worden verbeterd en dan nog slechts tot eene beperkte breedte zouden kunnen worden gesteld, moeten inundatiën bij de verdediging van de Geldersche vallei slechts als eene toevallige bate worden beschouwd. Zelfs zal het van de politieke en strategische omstandigheden afhangen, of — b. v. met het oog op een offensief optreden — de inundatiën al dan niet zullen worden gesteld.

IV. DE WAARDE VAN DE GELDERSCHE VALLEI UIT EEN MILITAIR OOGPUNT.

Bij het beoordeelen van de waarde, welke de Geldersche vallei in de toekomst kan hebben voor onze landsverdediging, moet in de eerste plaats in aanmerking worden genomen, welke beteekenis permanent en semi-permanent versterkte stellingen voor de moderne oorlogvoering kunnen hebben. En dit, gelet op de ervaringen, welke in staatkundig, strategisch en tactisch opzicht in dezen oorlog zijn opgedaan.

Voor de Geldersche vallei moet daarbij tevens rekening worden gehouden met de gevolgen, welke de afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee, alsmede het reeds meer genoemde kanaalplan, voor deze vallei zullen hebben.

Wat de uit den tegenwoordigen oorlog verkregen ervaringen betreft, wees ik er reeds meerdere malen op 1), dat in de toekomst de permanent en semi-permanent versterkte stellingen eene geheel andere plaats zullen innemen in onze landsverdediging. Naar mijne meening zal het in de toekomst tot de zeer hooge uitzonderingsgevallen behooren, dat Nederland alleen den strijd tegen een zijner machtige naburen zal hebben te aanvaarden. De ligging van ons land toch, hetwelk als het ware eene voorhoedestelling vormt voor West in een strijd tegen Oost en omgekeerd ten gunste van Oost in een strijd tegen West, maakt, dat Engeland en Duitschland uit eigen belang snel en krachtdadig steun zullen verleenen, wanneer Nederland met een van beide in oorlog geraakt.

„Kenmerkend toch voor dezen oorlog is, dat het belang eener locale verdediging voor het dekken van locale staatsbelangen voor de „kleine staten op den achtergrond is getreden,” zegt de Luitenant-Kolonel T o n n e t zoo terecht 2). Meer nog dan thans zal dit ook in de toekomst het geval zijn.

Dat in den tegenwoordigen oorlog de hulp, door groote en machtige staten aan kleine naburen verleend, dikwijls te wenschen overliet, mag niet leiden tot onderschatting van de groote voordeelen, die voor ons aan eene dergelijke, politieke constellatie verbonden zijn.

1) Zie o. m. „De afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee en haar beteekenis voor de landsverdediging”. (Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, blz. 510 en 1918—1919, blz. 90, e. v.).

2) Zie Orgaan Krijgswetenschap, 1916—1917, IVe Afl.

Maar evenmin mag dit de groote waarschijnlijkheid uit het oog doen verliezen, dat Nederland aanvankelijk tijdelijk alléén zal staan tegen eene groote overmacht. De hulp, welke van bondgenooten kan worden verwacht, mag nooit oorzaak worden van een verminderd vertrouwen in eigen kracht, in ons nationaal willen en kunnen. Zonder hulp moet tijdelijk weerstand kunnen worden geboden aan eene overmacht, om na verkregen versterking tot het strategisch offensief te kunnen overgaan.

Dien weerstand moet in de eerste plaats het veldleger geven. Goed geëncadreerd, gedisciplineerd en geoefend, uitgerust met de beste hulpmiddelen van de moderne oorlogstechniek, samengesteld uit alle in het land aanwezige, weerbare krachten en beschikkend over krachtige reserves aan personeel en strijdmiddelen, zal het veldleger meer dan ooit tevoren de kern der landsverdediging moeten zijn. Dit veldleger zal in normale tijden betrekkelijk klein kunnen zijn en weinig financiële offers vragen, indien ten minste eene nationale leger vorming, zonder imitatie van groote, buitenlandsche legers, wordt beoogd en naast het kleine veldleger een geoefend Nederlandsch volk staat, dat, ook economisch en industriëel, algemeen weerbaar is en in tijden van nood het kleine veldleger kan versterken.

Onze krijgsgeschiedenis leert in meerdere voorbeelden, dat slechts een gebrekkige weerstand kon worden geboden aan een aanvallende, wanneer de steun van het geheele volk ontbrak, en het gehalte en de innerlijke kracht van de troepen onvoldoende waren. Daartegenover hebben b. v. Frederik Hendrik in 1629 en Willem III in 1672 bewezen, hoe een moreel krachtig, op bekwame wijze geleid leger, zelfs bij eene veel kleinere getalsterkte dan de tegenpartij heeft, tot groote daden in staat kan zijn.

In de moderne oorlogvoering zijn meer nog dan vroeger *de moreele en psychische invloeden beslissend*. Steeds duidelijker werd in den laatsten oorlog de waarheid bewezen van de zoo juiste uitspraak van Joseph de Maistre: „Een verloren veldslag is een slag, dien men denkt te hebben verloren, want in materiëlen zin wordt een slag niet „verloren”. En leerde ons Maarschalk Foch in de laatste maanden van den grooten oorlog niet, dat overwinnen gelijk staat met den wil om te overwinnen? Nog steeds geldt, hetgeen Bugeaud zeide in eene beschrijving van den slag bij Arly: „O, puissance morale, tu es la reine des armées!”

Dit veldleger zal overal gereed moeten zijn, waar de omstandigheden dit noodig maken; het zal elastisch en mobiel moeten zijn en niet mogen worden opgesloten in permanente liniën en stellingen, verborgen achter beton en ijzer. Onze landsverdediging kan en mag niet onmiddellijk beperkt worden tot de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, of nog enger tot de Stelling van Amsterdam.

Dit mag echter niet leiden tot de meening, dat een mobiel, actief gebruik van het veldleger den steun van de doode weermiddelen, en

wel in het bijzonder van het terrein, uitsluit. De enorme vermeerdering van kracht en weerstandsvermogen, welke het veldleger, vooral in het polderland, in de natuurlijke gesteldheid van het terrein vindt, mits dit tijdig voorbereid, verbeterd en versterkt is, mag niet worden verwaarloosd.

Vooraf tegenover de moderne vernielingsmiddelen van voorheen ongekend vermogen moeten alle weermiddelen, welke hiertegen kunnen beschermen, zorgvuldig worden benut. Zoowel in den bewegings- als in den positieoorlog neemt het terrein onder deze weermiddelen eene eerste plaats in, indien het wordt gebruikt in overeenstemming met de plaatselijke omstandigheden en met de eischen van de moderne oorlogvoering. Niet het minst geldt dit voor het in zichzelf reeds zoo krachtige polderland, dat ook in de toekomst de kracht van het veldleger in belangrijke mate zal kunnen vermeerderen.

Het is geen „verkeerde Moltke'sche strategie”, zooals weleens gezegd wordt, wanneer de steun van het terrein in de toekomst niet uitsluitend wordt gezocht in de Nieuwe Hollandsche Waterlinie en in de Stelling van Amsterdam, de historische weerstandsliniën, welke voor eene krachtige, passieve verdediging zoo bijzonder geschikt zijn. Integendeel moet het nationale strategie worden genoemd, wanneer rekening wordt gehouden met de ervaringen van den laatsten, grooten oorlog; met de mogelijkheid dus, dat het veldleger in verschillende gedeelten van het land genoodzaakt kan worden de laatste deelen van den vaderlandschen bodem aan een indringer te betwisten. Een elastisch optreden van het veldleger sluit in zich een *elastisch gebruik van de strijdmiddelen, dus ook van het terrein.*

In verschillende deelen van het land zal met het oog hierop de aanleg van een groot aantal semi-permanente stellingen moeten worden voorbereid. Het is toch lang niet zeker, dat juist de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, hoe passief sterk deze ook is in te richten, steeds onze „Yserlinie” zal en kan worden, al is de mogelijkheid, dat dit het geval is, bij een aanval uit het oosten zeer groot!

Wel echter mag worden aangenomen, dat, mocht de strijd zich beperken tot de permanente stellingen, deze — vooral wanneer de inrichting is gewijzigd overeenkomstig de moderne inzichten — uit den aard der zaak bijzonder geschikt zullen zijn voor het bieden van een krachtigen weerstand. In het kader der landsverdediging krijgen de thans bestaande, permanente stellingen echter eenzelfde algemeene beteekenis als de vele, voor te bereiden semi-permanente stellingen. De scheiding tusschen veld- en vestingtroepen en die tusschen veld- en vestingoorlog moet dan ook worden opgeheven; de moderne oorlogvoering kent slechts verschil tusschen bewegingsoorlog en positieoorlog. In beide moet de troep worden geoefend, en dat wel in verschillende terreintypen.

Gelet op het vorenstaande, zal het duidelijk zijn, dat eene belangrijke terreinstrook als de Geldersche vallei eene groote beteekenis kan ver-

krijgen. „C'est un talus d'un mètre vingt qui a sauvé la France", zeide de toenmalige Legergroepcommandant F o c h van den waterkeerenden spoordijk Dixmuiden—Nieuwpoort 1), om aan te toonen, hoe in de tegenwoordige oorlogvoering zelfs een onbeduidend terreingedeelte van de grootste waarde voor de landsverdediging kan worden. Hoeveel te meer zal dit het geval kunnen zijn met eene landstreek als de Geldersche vallei, welke én door hare ligging, én door hare inrichting, zoo groote voordeelen voor onze defensie kan hebben. De omstandigheid, dat het niet juist gebruiken van deze vallei en het overschatten van het belang van inundatiën tot voor kort over het geheel een minder gunstig oordeel hierover deden vellen, mag thans niet leiden tot het ook voor de toekomst zonder meer verwerpen van de waarde eener versterkte Geldersche vallei.

Immers, afgezien van de mogelijkheid, dat de omstandigheden ons dwingen stelling te nemen in de Geldersche vallei, heeft eene hardnekkige en actieve verdediging hiervan, aansluitend aan eene linie door de Betuwe 2) en langs de Waal, het voordeel, dat een grooter gedeelte van het land in eigen handen blijft en dus ook de rijke hulpbronnen van het Over-Sticht en de Neder-Betuwe behouden blijven. Door een onmiddellijk passief verdedigen van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie wordt dit belangrijk, economisch voordeel prijs gegeven.

Maar ook als opnamestelling voor in het oosten van het land opeereende troepen en als voorpostenstelling van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, zooals de Vestingwet van 1874 dit beoogt, kan de Geldersche vallei groote waarde hebben. Ik stel hierbij op den voorgrond, dat in deze beschouwingen geen verdere aandacht zal worden gewijd aan de belangrijke stellingen, welke, nog vóór de Geldersche vallei, aan het veldleger bij zijn actief optreden den steun van het terrein verzekeren. Ik denk hierbij in de eerste plaats aan de IJsel-stelling, waarop ik in een later artikel hoop terug te komen en voorts aan de stelling Wageningen—Bennekom—Ede—Garderen.

Het actief optreden van het veldleger, gesteund door de voordeelen van het terrein in deze vele stellingen, is in de eerste plaats noodzakelijk, om mogelijk te maken, dat de inundatiën van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie worden gesteld en deze linie in staat van verdediging wordt gebracht. Hiervoor wordt, met het oog op eene hardnekkige verdediging, zóóveel tijd vereischt, dat dit zonder de Geldersche vallei, als bufferstelling vóór de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, niet verzekerd is. Ik vraag mij dan ook af, wat de voorstanders van eene onmiddellijke, passieve verdediging van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie

1) Zie Louis Madelin. „La mêlée des Flandres", blz. 102.

2) De rivier de Waal, gemiddeld 1000 M. breed en bij laagwater ongeveer 3 M. diep, is voor eene krachtige verdediging bijzonder geschikt. Zie hiervoor b. v. W. E. van Dam van Isselt. „Prins Maurits' veldtocht van 1599". (Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, 1e Af.).

hiervan verwachten, als de passieve kracht van deze linie, neergelegd in de inundatiën, niet verzekerd is!

Vergeeten wij niet, dat na het groote Duitsche voorjaarsoffensief in 1918 de Engelschen en Franschen menschen noch materiëel hebben gespaard, om door een krachtig, offensief optreden de inrichting van nieuwe stellingen achter het bedreigde frontgedeelte mogelijk te maken.

Het doel van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie moet aanvankelijk zijn het vormen van eene operatie-basis, waardoor de operatievrijheid van het veldleger wordt bevorderd. Des te grooter zal deze bewegingsvrijheid zijn, wanneer het veldleger vóór de Waterlinie, over een breed front en in vele, achter elkander gelegen stellingen, een krachtigen steun vindt in het terrein zelf, en dit laatste bovendien de bewegingen niet bemoeilijkt en een eventueelen terugtocht op de Nieuwe Hollandsche Waterlinie kan vergemakkelijken.

Aan deze vereischten voldoet, evenals de daarvóór gelegen andere stellingen, de Geldersche vallei. Het terrein westelijk hiervan is in alle richtingen begaanbaar en zeer gunstig voor troepenbewegingen en, met uitzondering van de Neder-Betuwe, ook voor legering. Dat deze stelling eene minder gunstige richting heeft ten opzichte van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, vooral met het oog op een terugtocht na doorbreking van de Geldersche vallei bij Amersfoort, werd vroeger een strategisch nadeel genoemd. In den laatsten oorlog is echter gebleken, dat dit nadeel door een elastisch terugnemen van de fronten kan worden ondervangen.

Het modern, zwaar en vérdragend geschut heeft voor de toekomst de waarde van de Geldersche vallei als voorpostenstelling van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie nog doen toenemen. Niet alleen kunnen waterkeerende dijken, kaden, sluizen, enz. reeds op groote afstanden als 15 à 20 K.M. door dit geschut worden vernield, maar bovendien kan de aanvaller hiermede het gebruik van een groot deel van de spoorwegen achter de Waterlinie aan den verdediger ontzeggen. Wordt dan ook de spoorlijn Amsterdam—Gouda—Rotterdam vernield, of onder vuur gehouden, dan blijft aan den verdediger van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie als transversaalspoor slechts over de lijn Dordrecht—'s-Gravenhage—Amsterdam, welke op een afstand van 40—60 K.M. achter de weerstandslinje ligt en zelfs voor eene passieve verdediging van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie reeds niet voldoende is.

Voor de noodzakelijke, actieve verdediging van de Vesting Holland is echter een dicht, strategisch spoorwegnet, hetwelk snelle en verrassende concentratie en verplaatsing van troepen mogelijk maakt, beslist onmisbaar.

Wordt de Geldersche vallei krachtig verdedigd, dan is daardoor niet alleen het gebruik van den spoorweg Amsterdam—Gouda—Rotterdam verzekerd, maar bovendien dat van de lijnen Amsterdam—Utrecht—Zalt-Bommel en Amsterdam—Naarden—Hilversum—Utrecht, alsmede

van de van deze lijnen in oostelijke richting loopende takken, voor zoover deze door den Utrechtschen heuvelrug worden beschermd.

Door een dergelijk spoorwegnet wordt vóór de Nieuwe Hollandsche Waterlinie eene actieve verdediging, met den steun van in het achterland opgestelde reserves, ten zeerste begunstigd. Te meer, daar de domineerende ligging en het bedekte, hooge terrein van de Geldersche vallei een verrassend, aanvallend optreden in de hand werken, terwijl in den hoek Amersfoort—Maarn—Ginkel de aanvaller concentrisch kan worden bestookt, zoolang de scharnierpunten Rhenen en Amersfoort van dezen hoek in eigen hand blijven.

Aldus kan de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, met hare voorstelling, een steun zijn van het veldleger; zijn, wat von Bernhaldi zoo duidelijk zeide 1), een „Angelpunkt des Offensivgedankens, besonders für den numerisch Schwächeren”, en daardoor, „wenn auch unmittelbar, zum wichtigen Faktor des offensiven Krieges” leiden.

Daarbij komt nog, dat op 40 K.M. oostelijk van de Geldersche vallei het Apeldoornsche kanaal ligt met ten westen daarvan de spoorweg Zwolle—Dieren—Arnhem. In westelijke richting van den IJssel terugtrekkende troepen kunnen, nadat de sterke IJssel-stelling hardnekkig is verdedigd, achter dit kanaal in achterhoedegevechten weerstand bieden, om de hoofdmacht gelegenheid te geven op de Geldersche vallei terug te gaan en tevens om tijd te winnen voor het verder ter verdediging inrichten van deze landstreek.

Waar de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zich voorts alleen leent tot een front maken naar het oosten, mag niet over het hoofd worden gezien, dat de Geldersche vallei zoowel naar het oosten als naar het westen kan worden verdedigd, waarbij in beide richtingen, mits de voorbereiding en de regeling goed zijn, een eventueele terugtocht zeer goed mogelijk is.

Nog in een ander opzicht heeft de Geldersche vallei door de ervaringen van den tegenwoordigen oorlog in waarde gewonnen. De loopgravenoorlog is in de laatste jaren een elastisch heen- en wedergolvende strijd om zeer diepe, versterkte terreinstrooken geworden. Eene behoorlijke terreindiepte voor den strijd zelf en daarachter eene breede strook voor het verzamelen van reserves, die eene eventueele doorbraak moeten beletten, is onmisbaar te achten. Zelfs eene voorste verdedigingslijn, welke een zoo groot mogelijk weerstandsvermogen heeft, is niet voldoende gebleken, wanneer daarachter in eene diepe zône meerdere stellingen, elk bestaande uit een aantal verdedigingslijnen, ontbreken.

De voorbeelden, welke alle fronten, ook het Belgische 2), hieromtrent geven, moeten er toe leiden, bij onze landsverdediging de betrekkelijk geringe terreindiepte van het land tot het uiterste te benutten. In het

1) Zie von Bernhaldi. „Vom heutigen Kriege”. Ister Teil, blz. 378.

2) Zie W. Breton. „Caractéristiques du front belge”.

polderland moet daarbij vooral worden zorggedragen, dat de eigen troepen in een gunstig, de vijandelijke in een ongunstig terrein optreden.

Ook deze oorlogsles eischt, dat vóór de Nieuwe Hollandsche Waterlinie elke terreinstrook, die zich daartoe leent, ter verdediging wordt voorbereid en als zoodanig krijgt niet de oude Grebbe-linie, maar de Geldersche vallei, als krachtig te verdedigen landstrook, eene verhoogde beteekenis.

Voor al ook, omdat in deze vallei in tal van opzichten rekening kan worden gehouden met de ervaringen van dezen oorlog 1). De schuilplaatsen n.l., welke het geraamte van elke moderne stelling vormen, vinden in de Geldersche vallei eene goed gemaskeerde ligging tegen waarneming uit de lucht en bij eene ligging achter hellingen, e. d. ook tegen vuur met sterk gekromde banen. De artillerie vindt in den Gooisch-Stichtschen heuvelrug eene ruime gelegenheid voor artilleriewaarneming in natuurlijke, hooge waarnemingspunten en zeer gunstige opstellingen in de boschrijke hellingen.

De sterkte aan troepen, welke Nederland in de toekomst in oorlogstijd, bij doorvoering van algemeenen weerplicht, op de been zal kunnen en moeten brengen, maakt, dat de groote lengte van de Geldersche vallei niet als een bezwaar kan worden aangemerkt. Ook in dit opzicht zullen de consequenties van de lessen van dezen oorlog ten volle kunnen worden aanvaard en de uitbreiding van terreindiepte van de Vesting Holland tot in de Geldersche vallei mogelijk worden gemaakt. Bovendien zullen eene uitvoerige vredesvoorbereiding van de versterking van de vallei, alsmede afwerking hiervan en voorloopige bezetting bij oorlogsgevaar door territoriale troepen, de waarde van de Geldersche vallei kunnen verzekeren.

Op grond van het vorenstaande meen ik te mogen besluiten, dat *eene krachtige verdediging van de Geldersche vallei in de toekomst noodzakelijk zal zijn*, waarbij de Nieuwe Hollandsche Waterlinie met haar sterk passief karakter eene opnamestelling zal worden van de versterkte Grebbe-zône.

Wat den invloed betreft, welchen de afsluiting en de gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee op de verdediging van de Geldersche vallei zullen uitoefenen, zal in de eerste plaats moeten worden in acht genomen, dat de afvoer van den IJsel door de afsluiting zal worden bevorderd. Daardoor zullen ook de middelbare rivierstanden op den Rijn in geringe mate dalen. Voor het stellen van de inundatiën in de Geldersche vallei zal dit echter niet van overwegenden invloed zijn. De laagste IJselmeerstanden, welke in den winter voorkomen en waarbij

1) Zie hiervoor „Het gebruik van het terrein in den modernen bewegings- en loopgravenoorlog” en „De afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee in haar beteekenis voor de landsverdediging”. (Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, Ie en VIe Afl.).

Handwritten note:
 Grebbevallei
 alle om.
 in de vallei
 juist.

dus de afvoer van den IJsel het grootst zal zijn, zullen n.l. in den regel samengaan met hooge rivierstanden op den Rijn.

Na de afsluiting zal bij Spakenburg geen Zuiderzeewater meer kunnen worden ingelaten en bij Nijkerk alleen door het aldaar uitkomende polderkanaal, zoolang de sluis in onze handen is. Ook uit het ontworpen kanaal door de Geldersche vallei zullen de Bunschoter polders waarschijnlijk kunnen gefundeerd.

Reeds werd opgemerkt, dat door het afsluiten van de Zuiderzee het lage IJselmeerpeil tot bij Amersfoort zal worden gebracht, waardoor het waterbezwaar van de vallei zal verminderen.

Door de zuidoostelijke inpoldering van de Zuiderzee worden voorts de vleugels van de Stelling van Amsterdam, van de Nieuwe Hollandische Waterlinie en van de versterkte Geldersche vallei bedreigd, waardoor deze polder een belangrijk punt in ons defensiestelsel zal vormen. Voortzetting van de semi-permanent ingerichte Geldersche vallei-stelling door de te maken zuidoostelijke inpoldering, op de wijze als door mij reeds vroeger werd aangegeven 1), zal dit gevaar moeten ondervangen.

V. INVLOED VAN DE KANAALPLANNEN OP DE MILITAIRE WAARDE VAN DE GELDERSCHE VALLEI.

Waar uit het vorenstaande blijkt, dat de Geldersche vallei van groote beteekenis wordt geacht voor 's lands defensie, spreekt het vanzelf, dat naar mijne meening het spoedig tot stand komen van een scheepvaart- en afwateringskanaal door deze vallei *van militaire zijde krachtig moet worden bevorderd.*

En dit wel met het oog op de reeds genoemde, economische en waterstaatkundige voordeelen van dit kanaal, welke direct of indirect ook aan de landsverdediging ten goede zullen komen.

Maar bovendien zal het te maken kanaal door de Geldersche vallei eene groote, zij het ook geen afdoende, verbetering brengen in het inundatiewezen van deze vallei. Het stellen van de inundatiën zal hierdoor n.l. meer worden vergemakkelijkt en verzekerd, waarvoor slechts eenige, betrekkelijk kleine voorzieningen noodig zullen zijn. Uit Fig. 7 blijkt n.l., dat de kommen 5 en 6 en vermoedelijk ook de 4e kom steeds rechtstreeks uit het kanaal zullen kunnen worden gefundeerd, terwijl dan uit kom 6 het water op kom 7 en zoo verder ook op de volgende kommen kan worden afgetapt.

Stijgt de waterstand op den Rijn boven het kanaalpeil van 5,1 M. + N. A. P., dan kan, door het openen van de sluizen bij Wageningen en het sluiten van de sluizen bij de Barneveldsche beek, de waterstand in het kanaal worden opgevoerd tot de hoogte van het Rijnwater. Van deze hoogte is het dus afhankelijk, of ook de kommen 1—3 uit het kanaal gefundeerd kunnen worden.

1) Zie „De afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee in haar beteekenis voor de landsverdediging”. (Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, blz. 524)

Blijft de waterstand op den Rijn echter beneden het inundatiepeil van deze kommen, dan zal ook het kanaal geene verbetering geven, tenzij het kanaalwater kunstmatig wordt opgevoerd naar de eerste kom en daarna van hier weder afgetapt wordt naar de kommen 2 en 3.

In het te maken kanaalgedeelte tusschen Rijn en Waal zal aan den eenen kant van de sluis het Rijnpeil, aan den anderen kant het Waalpeil heerschen. Wordt nu bij den aanleg hiervan gezorgd, dat het water van de Waal uit het kanaal op de Linge kan worden gebracht, dan zal daardoor ook de inundatie van de linie Ochten—de Spees meer verzekerd zijn.

Met het oog op het stellen van de inundatiën van de kommen 1—3 zullen de kanaaldijken eene zoodanige hoogte moeten hebben, dat rekening wordt gehouden met de hoogste Rijnstanden. Beneden de Roffelaarskade is het volledig inundatiepeil slechts 4,3 M. + N. A. P. Eene onnoodig kostbare, groote hoogte van de kanaaldijken zou hier dus kunnen worden voorkomen, door het maken van eene militaire damsluis in het kanaal ter hoogte van de Roffelaarskade, welke sluis in normale tijden open is en waardoor het kanaalvak boven Amersfoort in twee panden kan worden verdeeld.

Hetzelfde zou kunnen geschieden voor het kanaalvak beneden Amersfoort door eene keersluis ter hoogte van de Koelhorsterkade (Fig. 8).

In elk der panden zullen in den oostelijken kanaaldijk inlaatsluizen moeten worden aangebracht, terwijl ook in de komkaden sluizen zullen moeten worden gemaakt, om het overvoeren van eene kom door den vijand te kunnen neutraliseeren door aftappen op eene lagere kom.

Bovendien zal het noodig zijn, den westelijken kanaaldijk aanmerkelijk hooger, en — met het oog op het hierin aanbrengen van schuilplaatsen — ook zwaarder te maken dan den oostelijken, welke laatste bovendien glacisvormig moet worden bijgewerkt, om geen dooden hoek te doen ontstaan. Hiertegen zullen wel geen technische bezwaren bestaan, aangezien door de ontgraving van het kanaal zéér veel grond zal worden verkregen. Ten deele kan deze grond ook gebruikt worden voor de noodzakelijke verzwinging van de komkeeringen.

Zooals reeds werd opgemerkt, is de omstandigheid, dat door het te maken kanaal de waterstaatkundige toestand van de Geldersche vallei afdoend zal worden verbeterd, in militair opzicht van nog meer beteekenis dan de door dit kanaal bereikte, meerdere zekerheid bij het stellen van inundatiën in de vallei.

Een verder voordeel van het kanaal is, dat dit eene belangrijke terreinhindernis zal vormen, vooral in de Exonereerende landen, welke uit zichzelf reeds zoo moeilijk begaanbaar zijn. In het bijzonder zullen de tanks van de tegenpartij in het breede kanaal eene uiterst bezwaarlijke hindernis vinden. De Yser, welke eene breedte van slechts 15 à 20 M. heeft, had als hindernis reeds eene niet te onderschatten waarde. In nog meerdere mate zal dit het geval zijn met het

Geldersche Vallei.

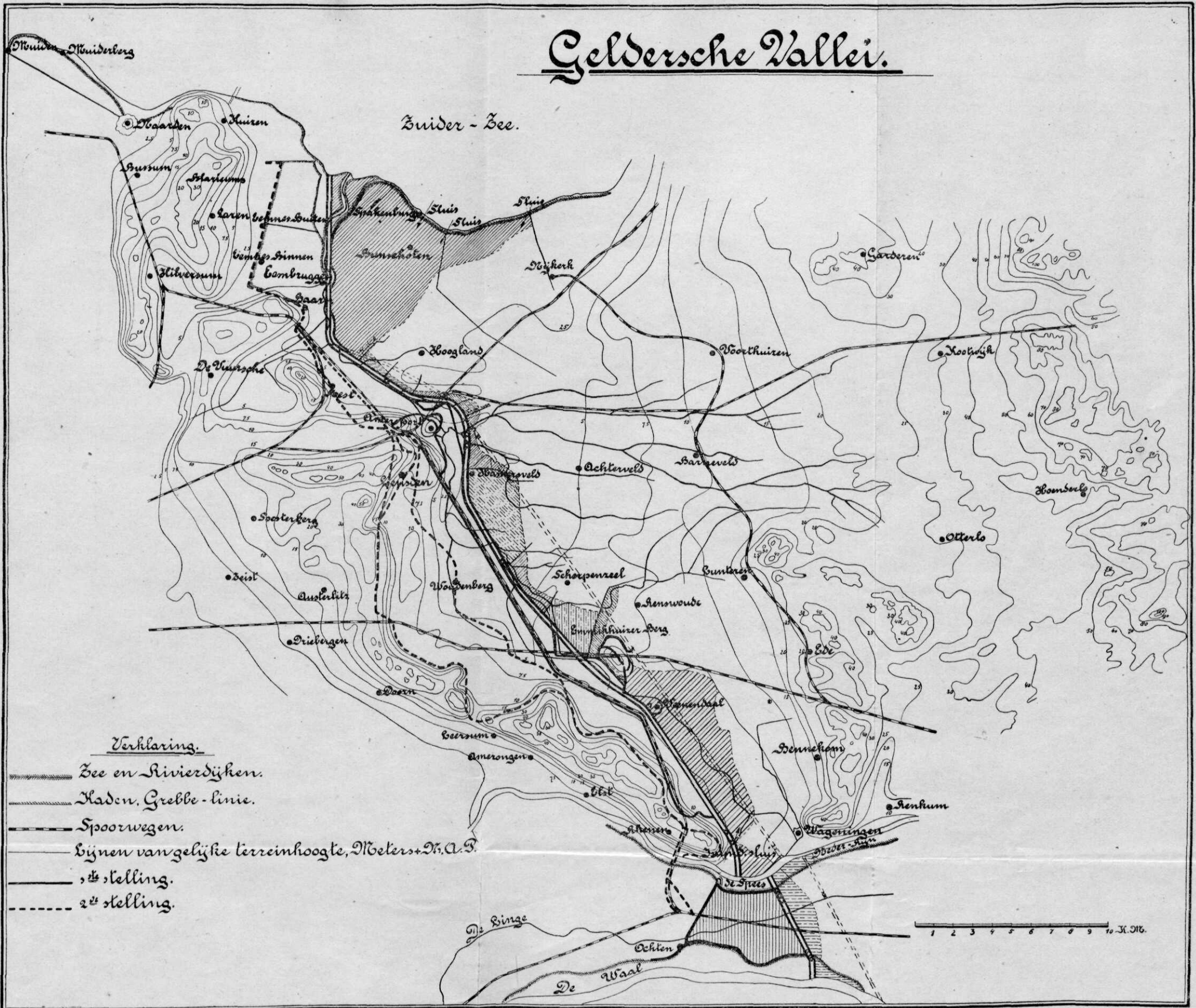

Fig. 8.

ongeveer 70 M. breede en 5 M. diepe kanaal, dat boven den Yser nog voor heeft, dat bij den aanleg nog rekening kan worden gehouden met de militaire belangen. Eene dergelijke, belangrijke hindernis vormt eene uitgezochte achterhoedestelling voor troepen, welke uit het oosten terugtrekken naar den Gooisch-Stichtschen heuvelrug.

De vraag moet thans worden beantwoord, of het kanaaltracé, zooals dit door de Kanaalvereeniging „de Geldersche vallei” is ontworpen, uit een militair oogpunt het meest gewenschte is. Blijkt hierbij, dat een gewijzigd tracé grootere voordeelen heeft voor de landsverdediging, dan zal moeten worden nagegaan, of overwegende, economische bezwaren zich tegen deze wijziging verzetten. Indien toch dit laatste het geval is, dan moeten de economische belangen als grondslag worden genomen en de defensiemaatregelen in verband hiermede zoo doelmatig mogelijk worden vastgesteld.

Afgezien van het rechtlijnig beloop, waardoor eene goede maskeering wordt bemoeilijkt, is een nadeel van het voorgestelde tracé, dat de inundatiesluis bij Wageningen, waarop de mogelijkheid tot inundeeren of dras zetten van de vallei grootendeels berust, zeer gemakkelijk in handen van den vijand kan vallen.

Waar ik reeds meermalen opmerkte, dat de beoordeeling van de waarde van de Geldersche vallei voor de landsverdediging moet worden losgemaakt van de mogelijkheid, om in deze vallei inundatiën te stellen, zal het geen nader betoog behoeven, dat naar mijne meening dit laatste nadeel niet overwegend is.

Belangrijker is het echter, dat de waarde van het kanaal als terreinhindernis het meest tot haar recht zal komen, wanneer de hindernis onder een krachtig vuur van den verdediger wordt gehouden. Om dit te bereiken, is het niet mogelijk de infanterieopstellingen vooruit te brengen naar het kanaal, aangezien deze opstellingen dan, in het laagste gedeelte van de vallei liggend, door den aanvaller zouden kunnen worden gedomineerd, terwijl bovendien het verband tusschen de artillerie- en infanteriestellingen verloren zou gaan.

De artillerieopstellingen zullen n.l. moeten worden gekozen in de hooge en bedekte terreinen van den Utrechtsch-Gooischen heuvelrug, welke voor deze opstellingen en voor hooge artillerie-waarnemingsposten zoo bij uitstek geschikt zijn.

De genoemde nadeelen kunnen worden ondervangen door de richting van het kanaal ten zuiden van Amersfoort te wijzigen en meer naar het westen te verleggen, zooals in Fig. 8 is aangegeven. De beide kanaaldijken zullen alsdan, met den spoordijk Amersfoort—Rhenen en gedeelten van de bestaande Grebbe-linie, eene eerste stelling kunnen vormen, terwijl vóór deze stelling de Emmikhuizerberg ter verdediging wordt ingericht.

Benoorden Amersfoort zal de spoorlijn Amersfoort—Baarn met de kanaaldijken en de oude Grebbe-linie de eerste stelling uitmaken.

Ook in de Betuwe kan het kanaal meer naar het westen worden teruggetrokken, om het stellen van de inundatie met behulp van Waalwater te vergemakkelijken. Met het oog op de economische belangen, verbonden aan de scheepvaartverbinding van Amsterdam met Tiel, zou eene richting de Spees—Ochten hier het meest gewenscht zijn. Worden deze economische belangen echter niet van overwegende beteekenis geacht, dan kan de reeds vroeger zoo vele malen voorgestelde richting naar Dodewaard worden gevolgd, welke voor het Rijnverkeer meer geschikt is. De inundatie tusschen het kanaal en de linie de Spees—Ochten kan dan worden gesteld met behulp van een stoomgemaal bij Ochten.

Als tweede stelling komt in aanmerking de Utrechtsch-Gooische heuvelrug, welke als diepe, goed gemaskeerde verdedigingszône krachtig kan worden ingericht. Schuilplaatsen kunnen hier diep ingegraven, granaatvrij, verspreid en gedekt worden gemaakt; de artillerie kan op de van den vijand afgekeerde hellingen de meest gunstige opstellingen vinden, terwijl ook aan de eischen der waarneming geheel kan worden voldaan. Voor dergelijke waarnemings- en commandoposten komen b.v. in aanmerking 1): de Koningstafel bij de Grebbe (53,1 M.), de Vijverberg (52,3 M.), de Lijster Ing (48,4 M.), de Buurdsche Berg (60,5 M.), de Amerongsche Berg (69,2 M.), verschillende hooge punten in het Amerongsche Bosch, de Darthuizerberg (48,2 M.), de hoogten 55,7 en 50,2 noordoostelijk van Doorn, de hoogten 42,2 en 43,7 noordelijk van Maarn, de Piramide (67,3 M.), de Botterstop (51,8 M.), de Hoogte (52,2 M.), de Batterij (55 M.), de Galgenberg (47,3 M.) de Stomperd (57,7 M.), enz., enz.

Tevens wordt gerekend op eene verdediging, voet voor voet, van Amersfoort.

Ongetwijfeld zal de Kanaalvereeniging alle economische voor- en nadeelen van het door haar voorgesteld kanaaltracé grondig hebben overwogen, zoodat het niet onmogelijk is, dat scheepvaartbelangen zich verzetten tegen de door mij voorgestelde wijziging in het beloop van het kanaal, en Wageningen als het beginpunt van het kanaal moet worden gehandhaafd.

Niettemin zal het gewenscht zijn, deze wijziging ten bate van 's lands defensie alsnog in overweging te nemen. Blijkt deze op economische gronden niet gewenscht, dan moet eene krachtige kanaalverdediging worden losgelaten en de overgang van den vijand over het kanaal worden bestreden met zware, verdragende artillerie en door kleine, vooruitgeschoven infanteriedetachementen met mitrailleurs, vooral voorzien van krachtige, granaatvrije onderkomens. De hoofdweerstandslinje moet echter op de meest gunstige plaats achter in de vallei blijven, om

1) Zie Chromo-topographische kaart, 1 : 50000.

aldus de zeldzaam mooie artillerie-opstellingen op den Goosich-Stichtschen heuvelrug te kunnen benutten (Fig. 9).

Wat de inrichting van de in te nemen stellingen betreft, zal het, na hetgeen werd opgemerkt omtrent het karakter van stellingen in de moderne oorlogvoering, duidelijk zijn, dat eene permanente versterking van de Geldersche vallei niet wordt beoogd. Met eene inrich-

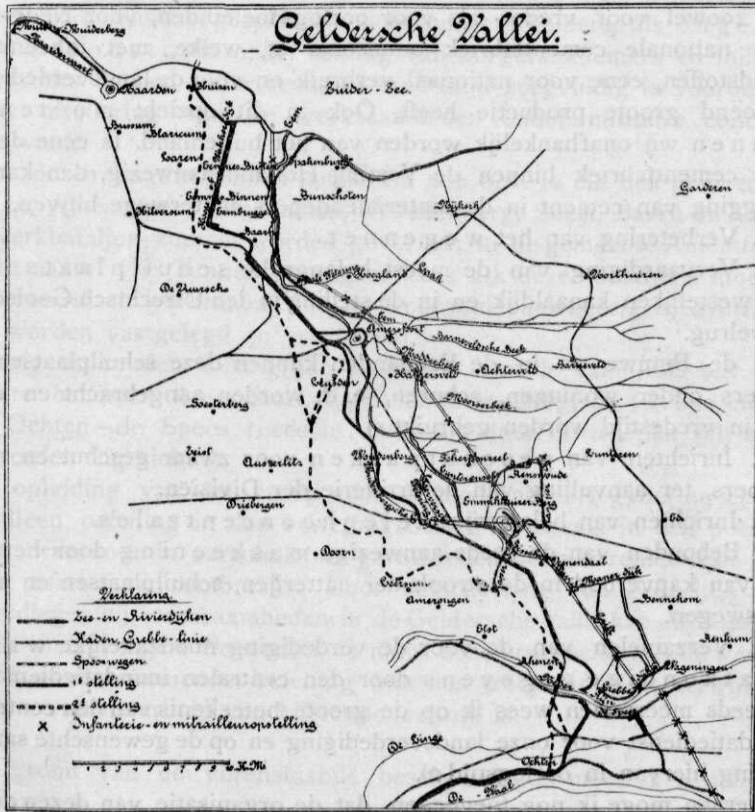

Fig. 9.

ting als semi-permanente stelling, goed voorbereid in vredes-tijd, kan worden volstaan.

Tot deze vredesvoorbereiding behoort:

1°. Het inrichten van depôts van materialen en gereedschappen, gelegen aan rivieren en spoorwegknooppunten, als b. v. te Zalt Bommel, Wijk bij Duurstede, Lunetten, Blauwkapel, Hilversum en Naarden.

In deze depôts moeten, behalve de noodige gereedschappen, worden opgelegd cement, zand en grind; platen en balken van gewapend beton voor het snel vervaardigen van scherfvrije en eenigszins granaatvrije

schuilplaatsen; zandzakken; smalspoorbaanmateriëel; prikkeldraad; telefoonmateriëel, enz., enz.

Het in deze depôts opgelegde cement zal, om bederf te voorkomen, geregeld moeten worden gebruikt voor andere, in vreedstijd uit te voeren werken. Het is te hopen, dat van Regeeringszijde spoedig de noodzakelijkheid zal worden erkend van de oprichting van eene Nederlandsche cementfabriek en pogingen, om hiertoe te geraken, eindelijk krachtig zullen worden gesteund. In de mobilisatiejaren is overtuigend bewezen, dat, zoowel voor vredes- als voor oorlogsdoeleinden, voor Nederland eene nationale cementfabriek onmisbaar is, welke, met inheemsche grondstoffen, eene voor nationaal verbruik en voor de landsverdediging voldoende groote productie heeft. Ook in dit opzicht moeten en kunnen wij onafhankelijk worden van het buitenland. Is eene dergelijke cementfabriek binnen de Vesting Holland aanwezig, dan kan de oplegging van cement in de materialendepôts achterwege blijven.

2°. Verbetering van het wegennet.

3°. Vervaardiging van de meest belangrijke schuilplaatsen in den westelijken kanaaldijk en in de stelling in den Utrechtsch-Gooischen heuvelrug.

In de Betuwe en in de Eemlanden kunnen deze schuilplaatsen als kelders onder woningen, schuren, e. d. worden aangebracht en aldus ook in vreedstijd worden gebruikt 1).

4°. Inrichten van geschutparken voor zwaar geschut en mijnwerpers, ter aanvulling van de artillerie der Divisiën.

5°. Inrichten van belangrijke telephooncentrales.

6°. Behouden van de reeds aanwezige maskeering door het leggen van kapverbod in de strook der batterijen, schuilplaatsen en naderingswegen.

7°. Verzamelen van de voor de verdediging noodzakelijke waterstaatkundige gegevens door den centralen inundatiedienst.

Reeds meermalen wees ik op de groote beteekenis van den centralen inundatiedienst voor onze landsverdediging en op de gewenschte samenstelling hiervan in oorlogstijd 2).

Hieraan moge ik nog toevoegen, dat de organisatie van dezen dienst in vreedstijd al zeer eenvoudig kan zijn. Gelijk bekend zal zijn, is de Eerste Directie van den Rijkswaterstaat belast met den algemeenen dienst, het verzamelen van gegevens voor de nauwkeurige kennis van den waterstaatsstoestand des lands. (Kon. Besluit van 3 Juni 1903, Stbl. No. 151, ter uitvoering van art. 5 van de Wet van 10 November 1900, Stbl. No. 176, houdende algemeene regels omtrent het waterstaatsbestuur, de z.g. Waterstaatswet).

1) Zie Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, blz. 528 en 529.

2) Zie Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, blz. 180, 250 en 254 en 1918—1919, blz. 93.

Gebruik makend van de bij deze Eerste Directie aanwezige gegevens, zou in vredetijd een officier der Genie kunnen worden gedetacheerd ten bureele van de Eerste Directie van den Rijkswaterstaat, terwijl bij mobilisatie al het personeel van deze Directie de kern moet vormen van den centralen inundatiedienst, aangevuld met het overig personeel van Rijks- en Provinciaal Waterstaat, hetwelk voor een deel ook wordt ingedeeld bij de staven van Divisiën, enz.

De uitvoering van de overige werkzaamheden zal in oorlogstijd grootendeels kunnen geschieden door burgerarbeiders, als ongewapende landstorm onder leiding van burgeraannemers en militair kader, mits een en ander reeds in vredetijd zorgvuldig is voorbereid en de uitvoering van de werkzaamheden onder militaire controle plaats vindt.

Van dezen ongewapenden landstorm zou b. v. in elk der gemeenten Rhenen, Amerongen, Veenendaal, Woudenberg, Soest, Baarn en Laren één werkbataljon kunnen worden gevormd; in de gemeente Amersfoort zou dit aantal vier kunnen bedragen. Voor elk dezer bataljons moeten de te verrichten werkzaamheden in vredetijd nauwkeurig en overzichtelijk worden vastgelegd en voorbereid.

Overigens zouden belangrijke gedeelten van de vallei, als b. v. het gedeelte beoosten Amersfoort, de Emmikhuizenberg, de Grebbe en de linie Ochten—de Spees reeds in vredetijd door de troepen zelf kunnen worden ingericht 1).

De opleiding van den troep voor de moderne oorlogvoering eischt niet alleen oefening in den bewegingsoorlog maar ook in den positieoorlog, waarvoor in verschillende garnizoenen oefenterreinen van voldoende afmetingen ontbreken. Door detacheering van gedeelten van het veldleger bij werkzaamheden in de Geldersche vallei kan dit bezwaar worden ondervangen. Bovendien is aldus eene praktische, met de werkelijkheid overeenkomende oefening van den troep mogelijk, terwijl de daarbij verrichte arbeid van blijvende waarde is.

Op grond van de vorenstaande beschouwingen meen ik te mogen besluiten:

1°. Uit een *economisch* oogpunt is eene spoedige uitvoering van het kanaalplan van de Kanaalvereniging „de Geldersche vallei” ten zeerste gewenscht, aangezien hierdoor:

a. eene afdoende verbetering wordt verkregen van de scheepvaartverbinding van Amsterdam met den Rijn;

b. deze verbetering tevens in het belang is van de binnenscheepvaart;

c. de afwatering van de Geldersche vallei, na eeuwenlangen strijd, eindelijk zal worden geregeld;

1) Zie ook *Orgaan Krijgswetenschap*, 1917—1918, blz. 530.

d. de ten gevolge van de demobilisatie dreigende werkloosheid voor een deel kan worden bestreden.

20. Uit een *militair* oogpunt heeft dit kanaalplan zoodanige voordeelen, dat van militaire zijde de uitvoering hiervan krachtig moet worden bevorderd, waarbij de mogelijkheid moet worden overwogen, om enkele voor de landsverdediging gewenschte wijzigingen aan te brengen.

's-Gravenhage, December 1918.

Vuursoorten van de Artillerie,

DOOR

F. W. LAUPMAN,

Eerste Luitenant der Artillerie N. I. L.

In verband met de veelvuldig voorkomende verkeerde begrippen, die er over eenige vreemde moderne artilleristische uitdrukkingen bestaan, lijkt het me niet ondienstig om enkele dezer termen, i. c. de vuursoorten, eens wat nader uit te werken.

Onder „Einzelfeuer”, „Independent fire” wordt verstaan het vuren met één stuk, b. v. bij oppervlakkig inschieten met schokprojectielen; ook wordt deze uitdrukking gebruikt voor het vuren met de verschillende stukken eener batterij in volgorde b. v. van rechts naar links, waarbij elk stuk afzonderlijk gecommandeerd wordt om te vuren.

Vuren de stukken om de beurt met een bepaalden tusschentijd, dan noemt men dit „Flügelfeuer”, „Salve de batterie”, „Salvo fire”. Dit geschiedt o. a. dikwijls bij nauwkeurig inschieten met schokprojectielen of bij inschieten met tijdprojectielen.

Geven de verschillende stukken in een zoo snel mogelijk tempo en zonder bepaalde volgorde een bevolen aantal schoten af, dan heet zulks „Gruppenfeuer”, „Rafale”, „Rafale”; is het aantal schoten bij deze vuursoort niet tevoren bepaald, dan spreekt men van „Schnellfeuer”, „Feu rapide”, „Rapid Fire”.

Afsluitingsvuur, „Sperrfeuer”, „Feu de barrage”, „Barrage” of „Curtain Fire”, wordt zoowel door den aanvaller als door den verdediger afgegeven. Het is, als het ware, een scherm van springende projectielen, dat op korten afstand, 100 à 200 M. vóór de eigen infanterie, in snelvuur wordt gemaakt. De aanvaller legt dit afsluitingsvuur vóór de eigen troepen om een aanval mogelijk te maken en om de kans op tegenaanvallen te verminderen; het wordt afgegeven op een oogenblik, dat de aanvaller zelf kiest. Bij den verdediger geschiedt het om een aanval te keeren; het oogenblik wordt hierbij bepaald door den aanvaller, waardoor dus eene nauwkeurige waarneming noodig is. Het kan zoowel worden afgegeven op verzoek van de infanterie (telefonisch of met behulp van lichtpistolen, vuurpijlen) als op initiatief van de artillerie.

Het scherm moet van eene zoodanige dichtheid zijn, dat althans het grootste gedeelte der aanvallende troepen er niet doorheen kan komen. De terreinstrook, die hierbij voor eene batterij wordt aangewezen, mag dus niet te groot zijn, b. v. 200 M. per batterij.

Dit vuur wordt niet alleen door artilleriegeschut van verschillend kaliber afgegeven, maar ook kunnen geweren, mitrailleurs en allerlei soorten loopgraafgeschut hieraan deelnemen. Het spreekt vanzelf, dat dit vuur slechts korten tijd kan worden afgegeven, daar een doorlopend afsluitingsvuur te veel munitie zou kosten. Ook moet dit vuur te voren goed geregeld zijn om er de eigen troepen geene verliezen mee toe te brengen.

In Duitschland noemt dit vuur ook wel „Feuerschütz”.

Om de aanvallende golven in de gelegenheid te stellen vooruit te komen, moet het afsluitingsvuur voortdurend naar voren verplaatst worden volgens eene vastgestelde tijdregeling. Dit verplaatsende afsluitingsvuur noemt men „Feuerwalze”, „Rollsperrfeuer”, „Feu de barrage roulant”, „Creeping barrage”.

Afsluitingsvuur kan ook op grooteren afstand vóór de eigen stelling worden afgegeven en dient dan om de voorste linie van de volgende linies of van de achterwaartsche verbindingen af te sluiten. Het heeft dus in het algemeen ten doel de aanvulling van personeel, materieel en munitie te verhinderen. Men spreekt hier van „Abriegelungsfeuer”, „Feu d'encagement”, „defensive (or box) barrage”.

Storend vuur, „Störungsfeuer”, „Feu de harcèlement”, ook wel „Tir d'usure”, „Harassing fire”, wordt overdag en 's nachts met onregelmatige tusschenpoozen in een langzaam tempo, afgewisseld door korte snelvuren, afgegeven op belangrijke punten, als kruispunten van wegen, verzamelplaatsen, kampen, stations, colonnes op wegen e. d. Het dient dus om den vijand op grootere afstanden verliezen toe te brengen en in het algemeen om den dienst achter het front te bemoeilijken.

Om de vuurhindernis, ontstaan door het afsluitingsvuur van den verdediger, uit den weg te ruimen, tracht de aanvaller de artillerie van de tegenpartij buiten werking te stellen of deze door een rookmasker het uitzicht te benemen.

Ook de verdediger zal omgekeerd trachten het vuur van den aanvaller in bedwang te houden. In beide gevallen spreekt men van „Lähmungsfeuer”, „Feu de neutralisation”, „Neutralising fire”.

Het bevuren van de artillerie van den tegenstander in het algemeen is „Kontrebatterief Feuer”, „Tir de contre-batteries”, „Counter battery fire”. Meestal zal men de vijandelijke batterijen hierbij niet kunnen vernietigen en moet men trachten het vuren te beletten en stellingveranderingen te voorkomen.

Hierbij dient te worden opgemerkt, dat eene batterij, behalve de vuurmonden zelf, nog twee kwetsbare plekken heeft, n.l. de vuurleiding en de munitieaanvulling. Door het buiten werking stellen van een dezer drie factoren wordt het vuren onmogelijk gemaakt.

Om verschillende hindernissen voor de aanvallende troepen uit den weg te ruimen, maakt men gebruik van vernielingsvuur. De hindernissen zijn hierbij van verschillenden aard en omvatten zoowel doode verdedigingsmiddelen b. v. loopgraven en in het algemeen verdedigings-

werken, welke tegen vuur gedekt zijn, als levende, zooals vijandelijke infanterie gereed voor den aanval of tijdens den aanval, in stelling komende of in stelling staande artillerie of mitrailleurs, enz.

In het buitenland maakt men hierbij verschil tusschen „Zerstörungsfeuer“, „Feu de destruction“, „Destructive fire“ en „Vernichtungsfeuer“, „Feu de d'anéantissement“ of „Annihilating fire“.

De vernielende werking is bij de laatste vuursoort grooter, daar men meer gebruik maakt van kortere of langere vuurstooten.

Bij „Zerstörungsfeuer“ wordt het vuur stuk voor stuk waargenomen en gecorrigeerd; bij „Vernichtungsfeuer“ heeft geen of slechts een globale waarneming van het geheele vuur plaats; het kost dus meer munitie, maar kan in korteren tijd eene grootere uitwerking hebben en heeft meer een verrassend karakter.

Een tijdelijk of plaatselijk dicht „Zerstörungsfeuer“ noemt men ook wel „Trommelfeuer“, „Drumfire“.

De grens tusschen verschillende genoemde vuursoorten is vaak uiterst lastig te trekken.

Als ondergeschikte vuursoorten dienen nog vermeld te worden: „Schijnaanvalsvuren“, „Tirs de fausse attaque“, „Feint fire“, waarbij beoogd wordt, dat de vijandelijke batterijen en mitrailleurs, die tot het laatste verborgen bleven, hare opstellingsplaatsen verraden en voorts nog: „Tirs de représailles“, „Rataliating fire“, welke dienen om dorpen e. d. te bestraffen.

Organisatie van de radiotelegrafie bij het Nederlandsche Leger,

DOOR

J. J. VAN OS,

Eerste Luitenant der Genie.

In een voorgaand artikel ¹⁾ trachtte ik den lezer een beeld te geven van de radiotelegrafische seingemeenschap en haar gebruik bij de Landmacht. In de hier volgende regelen wil ik eenige beschouwingen wijden aan de organisatie van den draadloozen dienst bij het Nederlandsche Leger.

De draadlooze telegrafie heeft tot nu toe op zeer beperkte schaal haar intrede gedaan in het leger, van een eigenlijke organisatie kon moeilijk worden gesproken. Na demobilisatie zal dit wellicht anders worden. Aan de mogelijkheid, dat de legers alsdan tot het verleden zullen behooren, gelooven wij niet. Mitsdien houden we er voorloopig slechts rekening mede, dat Nederland zal moeten blijven beschikken over een goed uitgeruste en goed georganiseerde weermacht. De groote oorlog heeft bewezen, dat een modern leger een goeden draadloozen dienst moet bezitten, reden waarom ook h. t. l. aan dien tak van dienst de noodige aandacht geschonken zal moeten worden. De hier beschrevene oorlogsorganisatie is verre van volledig. Zij geeft slechts de groote lijn aan, d. w. z. wat voor den gebruiker van de radiotelegrafische seingemeenschap van belang is te weten. De talrijke finesses en onderorganisaties, zooals men die bij elken dienst heeft, zijn slechts van belang voor hen, die dien dienst behoorlijk moeten doen functioneeren. De ervaringen in de buitenlandsche legers opgedaan, de factoren die aldaar van invloed waren op de radiografische seingemeenschap — en die ten slotte leidden tot de meest geschikte organisatie — zijn mij slechts onvolledig bekend. Toch gaven de gegevens die mij bereikten en de door mij opgedane ervaring op draadloos gebied, mij voldoende aanwijzingen om tot een bepaalde, voor ons leger passende, organisatie te komen.

1) Zie de Militaire Spectator 1918, Afleveringen 11 en 12.

De radiotelegrafie is een seinmiddel. Zoodra dus het leger op voet van oorlog is gebracht moet de radiotelegrafie rechtstreeks staan onder den Directeur van het Etappen- en Verkeerswezen (D.E.V.). Aangezien het een technisch hulpmiddel is, moet het, wat deze zijde betreft, ressorteeren onder het wapen der Genie, d. w. z. het personeel van den dienst bestaat uit Genisten.

De draadlooze verkeert ten deze in een volkomen analoog geval met den militairen telegraafdienst. Deze analogie vindt men niet alleen op dit punt, doch overal elders op het gebied der beide diensten. Zij toch beoogen beide ongeveer hetzelfde en moeten in volledige samenwerking en elkaar aanvullend gebezigd worden. Bij de organisatie dient men hiermede dus rekening te houden. Een goede oplossing krijgt men mitsdien door analoge functies in één te verenigen.

De Commandant Militaire Berichtendienst (C.M.B.D.) staat rechtstreeks onder de bevelen van den D.E.V. Onder hem ressorteert de geheele Telegraaf, Radiotelegraaf en Radiotelefoondienst. Zijn functie is veel omvattend en veeleischend. Hij is belast met de algeheele leiding van den berichtendienst en is voor een goede functioneering hiervan ten volle verantwoordelijk. Bestaande formaties en verbindingen moet hij in stand houden, zoo noodig nieuwe organiseren en doen aanleggen. Hij zorgt voor de noodige samenwerking met den soortgelijken dienst der Marine en van het Rijk. Op de meest vruchtbare wijze moet hij gebruik maken van de aanwezige burgerlijke organisaties op het gebied van zijn dienst. Overleg plegen met de industrie, deze mobiliseeren en op de meest productieve wijze doen werkzaam zijn, behoort evenzeer tot zijn taak.

Teneinde zijn uitgebreide werkzaamheden te kunnen verrichten, beschikt hij over een luitenant-adjutant en het noodige toegevoegd personeel om de drie volgende afdelingen van zijn bureau te kunnen formeeren:

- 1ste. Technische dienst (materieel),
- 2de. Personeelsdienst.
- 3de. Sein- en controledienst.

Ad 1. De Chef van den Technischen dienst (Ch.T.D.) behoort een kapitein te zijn, die tot zijn beschikking heeft een 1ste of 2de luitenant. Onder deze afdeling ressorteeren verder de ingenieur(s) die reeds in vreedstijd bij de radiodienst is (zijn) en dezulken die er in oorlogstijd of oorlogsgevaar bij geplaatst worden, hetzij als reserveofficier hetzij als burger.

Taak: Het uitvoeren van die technische werkzaamheden, als aanleg van nieuwe lijnen en stations en het verrichten van belangrijke herstellingen, welke niet tot de taak van de bestaande lagere formaties behooren. Het beheeren van de centrale magazijnen, het doen van de benodigde aanschaffingen. Het beheer en bedrijf der centrale werkplaatsen. Samenwerking met Rijkstelegraaf, telefoon en radiodienst en

het benutten van de particuliere industrie. Technische controle van het in gebruik zijnde materiaal.

De Ch.T.D. zal zijn bureau hebben of bij den C.M.B.D. of bij de werkplaatsen en magazijnen, doch in elk geval dicht bij den C.M.B.D., (zelfde stad) zoodat hij voortdurend mondeling of telefonisch in contact met dezen kan zijn.

Ad 2. Als Chef van den Personeelsdienst (Ch.P.D.) treedt op de luit.-adj. van den C.M.B.D.

Taak: Aanwijzing personeelsploegen voor de verschillende opleidingen. Indeling afgericht personeel naar gelang behoefte en aanvraag. Samenwerking met de amateurs op radiogebied (zoo noodig en zoo mogelijk van hunne diensten gebruik maken. Nederlandsche vereeniging voor Radiotelegrafie: Commissie voor militaire aangelegenheden).

De Ch.P.D. bevindt zich dus op het bureau van den C.M.B.D., hij is immers, als adjudant behulpzaam bij de afdoening der loopende zaken en neemt diens dagelijksche werkzaamheden waar, als deze op inspectiereizen is. De C.M.B.D. toch zal dergelijke reizen maken met den Ch.T.D. of den Ch.S.R.C.D. (Zie ad. 3.)

De opleiding van het personeel geschiedt bij het depot Genietroepen, bij de luchtvaartafdeeling of elders.

Ad 3. De Chef van den Sein-, Recherche- en Contrôledienst (Ch.S.R.C.D.) is een kapitein, die zoo noodig beschikt over een luitenant.

Taak: Sorteering van bescheiden betreffende den berichtendienst. Onderzoek omtrent klachten. Contrôle op de verrekening met civiele ondernemingen. Contrôle op het richtig gebruik der desbetreffende seingemeenschapsmiddelen. Contrôle op de strenge handhaving der seintucht (radio). Opsporing van buitenlandsche en verboden stations (radio) door middel van peilingen en onderzoek ter plaatse. De Ch.S.R.C.D. moet zodoende, wat de radio betreft, over voldoende luisterstations met richtingszoekers beschikken (zoowel vaste als verplaatsbare).

Uitgeven van orders aan deze stations kan draadloos geschieden.

De Ch.S.R.C.D. zal zijn bureau hebben bij den C.M.B.D.

Chef berichtendienst veldleger (Ch.B.D.V.). Als zoodanig treedt op een kapitein, die deel uitmaakt van het Hoofdkwartier Veldleger. Hij is de adviseur van den Cdt. Veldleger en heeft de algemeene leiding van den berichtendienst bij het veldleger. Hij staat onder de bevelen van den Cdt. Veldleger, doch is voor den technischen dienst- en personeelsdienst verantwoording verschuldigd aan den C.M.B.D.

Ch.B.D. Stelling van Amsterdam en Nieuwe Holl. Waterlinie enz.; dit zijn analoge functies als de bovenomschrevene en de thans bestaande van Ch. T. St. v. A. en N.H.W. enz.

Tot nu toe konden we met succes de functiën van den telegraaf, telefoon- en radiodienst combineeren, bij de volgende formaties gaat dat niet.

RADIOTELEGRAFISCHE DIENST BIJ DE LUCHTVAART.

Zoals vroeger reeds werd opgemerkt, speelt de draadloze bij de luchtvaart een belangrijke rol. Men kan aannemen, dat het in de bedoeling ligt alle vliegtuigen, enkele jacht- en bombardeertoestellen uitgezonderd, te voorzien van een compleet radiostation dat zoowel kan seinen als ontvangen.

De afstand waarop het station moet kunnen seinen hangt af van het beoogde doel. Voor toestellen ter regeling van artillerievuur is een reikwijdte van eenige tientallen kilometers voldoende, voor verkenningstoestellen eenige honderden K.M.s. Op verschillende terreinen plaatst men de noodige stations om mede te werken. Bij de artillerie zijn dit de hierna vermelde, bij de vliegvelden de aldaar voor dat doel opgestelde stations. Wordt dus ergens een tijdelijk vliegveld ingericht, dan wordt daar tevens een radiostation opgesteld. Deze stations zullen een vermogen van ongeveer 0,75 K.W. en een werkingssfeer van 70 K.M. kunnen hebben. Zij worden op auto's van het vliegveld verplaatst (gedemonteerd en verpakt in kisten).

Het personeel van een dergelijk station zal bestaan uit:

- 1 Kl. (korporaal) radiotelegrafist.
- 3 radiotelegrafisten.
- 1 electromonteur.

Aannemende dat het Hoofdkwartier Veldleger, elk der 4 divisien, de Cavaleriebrigade en een zelfstandige brigade een dergelijk tijdelijk vliegveld te hunner beschikking krijgen, dan heeft men dus 7 dergelijke 0,75 K.W. stations noodig.

Men zal wellicht de opmerking maken dat deze 0,75 K.W. stations met een werkingssfeer van 75 K.M. niet voldoende zijn als verkenningsvliegtuigen zich verder van hunne basis begeven, echter bedenke men, dat deze vliegtuigen in verbinding kunnen treden met de 2 K.W. autostations, welke een werkingssfeer van ongeveer 200 K.M. hebben. In de vaste vliegvelden bevinden zich bovendien krachtstations met een werkingssfeer van 500 K.M. (Het aantal dezer stations nemen we aan op 2.) Op de vliegtuigen zelf zal de radiodienst worden waargenomen hetzij door den waarnemer, hetzij door radiotelegrafisten, naar gelang het type der machine. Bij de kleine machines welke buiten den bestuurder slechts één persoon kunnen meevoeren, zal de waarnemer moeten seinen en ontvangen. Op de grootere machines, welke meerdere personen kunnen medevoeren, is meestal een radiotelegrafist aanwezig.

Nemen we aan, dat 20 van dergelijke groote machines in gebruik zijn, dan hebben we daarvoor noodig 20 telegrafisten.

Opgemerkt zij, dat invoering van draadloze telefonie een aanmerkelijke vereenvoudiging zal geven. Radiotelegrafisten zijn dan niet meer noodig, niet alleen bij den vliegdienst maar bij den geheelen radiodienst. Het telefoneeren kan door een ieder geschieden. Met het onderhoud

en het herstellen van radiotelefoonstations en centrales belast men de monteurs, evenals dit bij den radiodienst geschiedt.

De geheele radiodienst bij de luchtvaart staat onder commando van den Chef Radiodienst Luchtvaart. (Ch.R.L.). Deze beschikt over eigen laboratorium, werkplaatsen en magazijnen.

Hij is verantwoordelijk aan den C.M.B.D. en kan bij dezen materieel en personeel aanvragen.

RADIOTELEGRAAFFORMATIE VAN HET VELDLEGER.

Radiotelegraafmaterieel en personeel van het Hoofdkwartier Veldleger, te weten:

Een K.W. autostation, werkingssfeer 200 K.M. en een $\frac{3}{4}$ K.W. caissonstation, werkingssfeer 75 K.M., een werkplaatsauto.

Personeel autostation: 1 sergeant radiotelegrafist (S.R.T.) cdt., 1 korporaal R.T. ondercdt., 3 manschappen R.T., 2 chauffeurs, 1 monteur.

Personeel caissonstation: 1 S.R.T. commandant, 3 M.R.T., 1 monteur-motordrijver. Voorts eene bespanning van 4 paarden met de noodige stukrijders.

Personeel werkplaatsauto: 1 sergeant cdt., 2 instrumentmakers, 2 radiomonteurs, 2 motormonteurs.

In het caissonstation heeft de C.V. dus een reservestation voor zichzelf, verder kan hij dit station zoo noodig toevoegen aan een daarvoor in aanmerking komende divisie of een zelfstandige brigade, of een speciale afdeling welke niet op andere wijze, organiek of door de zorg van den divisiecdt., over het benoodigde radiomaterieel beschikt. De werkplaatsauto is een in een auto ondergebrachte en aldus verplaatsbare werkplaats.

Buiten het benoodigde gereedschap (draaibank en boormachine) en reservematerieel bezit deze auto tevens een inrichting om accumulatoren op te laden. In deze werkplaats geschieden de herstellingen der draadloze stations welke niet door het personeel zelf daaraan kunnen geschieden en welke herstellingen ook niet van zoodanigen aard zijn, dat opzending naar de centrale werkplaatsen (van den Ch.T.D.) noodig is. In deze auto van het Hkw. Veldleger kunnen dus in de eerste plaats herstellingen aan de twee stations van het hoofdkwartier geschieden. Verder kan de C.V. deze auto detachieren op dezelfde wijze als hij dit met een van zijn stations kan doen, of wel haar bezigen om de werkplaatsauto eener divisie te ontlasten.

RADIOTELEGRAAFMATERIEEL EN PERSONEEL DER DIVISIËN.

Men kan bij de organisatie van de draadloze eener divisie twee wegen inslaan.

1ste. Al het materieel bij elkaar houden bij de Radiotelegraafafdeeling zoodat de divisiecommandant, naar gelang der behoefte, stations kan indeelen bij de onderafdeelingen.

2de. Het materieel organiek indeelen bij de lagere commando's.

De tweede oplossing verdient m.i. de voorkeur. De behoefte aan radiotelegrafische seingemeenschap zal dusdanig groot blijken te zijn en de behoefte daaraan zal zich bij de lagere cdt. zoo vaak en zoo plotseling doen gevoelen, dat het belemmerend zou werken de indeeling centraal vanwege den divisiecdt. te doen geschieden. Wel verdient het aanbeveling, den divisiecdt. een kleine draadlooze reserve in de hand te geven en bij hem tevens een centrale herstellingspost in te richten. Zodoende komt men tot de volgende oplossing.

Toegevoegd aan den Divisiecdt. zijn:

De berichtendienst-officier der divisie (luitenant der Genie speciaal op de hoogte der draadlooze.) O.B.D. Eén 2 K.W. autostation, één $\frac{3}{4}$ K.W. caissonstation, een werkplaatsauto met personeelauto. In de personeelauto worden vier radiomonteurs meegevoerd. De verdere ruimte in de auto wordt benut voor gereedschappen, materiaal, enz. Deze monteurs dienen speciaal om vanuit de werkplaats der divisie naar de verschillende stations der brigades, regimenten, enz. te gaan, ten einde aldaar herstellingen aan de betrokken stations aan te brengen.

Twee laadstations voor accumulatoren. Een dergelijk station bestaat uit een kar, met bespanning van 2 paarden en een geleider. In de kar is ondergebracht: de installatie voor het laden der accu's, (benzinemotor, gelijkstroomdynamo, schakelbord met meters, weerstanden enz.). Het bijbehorend technisch personeel bestaat uit twee monteurs.

De O.B.D. geeft de opstellingsplaats der laadstations aan, de accumulatoren der verschillende radiostations worden door de zorg der betrokken cdt. daarheen gebracht en weder afgehaald. De laadstations beschikken over een aantal reserve accu's, welke zij aldus kunnen veruilen tegen ontladen en defecte accu's.

In het caissonstation heeft de D.Cdt. een reserve voor zich zelf en voor een onderdeel van een divisie, dat daaraan behoefte mocht hebben of krijgen. De werkplaatsauto is het centrale punt voor herstellingen bij de divisie, de O.B.D. geeft de opstellingsplaats aan.

Voorts beschikt de Divisiecdt. over twee stoorstations, waarbij ingedeeld: 1 korporaal radiotelegrafist, 1 radiotelegrafist en 1 monteur per station.

De O.B.D. regelt den geheelen radio-, telegrafische- en telefonische berichtendienst bij de divisie en is verantwoordelijk voor een goede functioneering. Hij zal speciaal op het radiomaterieel, ook dat bij de lagere commandanten organiek ingedeeld, een algemeen technische controle hebben uit te oefenen. Hij pleegt overleg met den divisiecommandant en ontvangt van dezen zijn opdracht enz. Voor de uitvoering dezer opdrachten heeft hij de beschikking over de telegraafafdeeling der divisie (welke haar eigen luitenantcdt. heeft) en het radiomaterieel. Hij dient na te gaan, of de draadlooze stations ter beschikking van de lagere commandanten op de meest doeltreffende wijze gebezigd worden en geeft dezen commandanten zoo noodig advies.

Een der dagelijksche werkzaamheden van dezen officier zal zijn het bijhouden van den berichtendienstkaart, waarop alle in het gebied der divisie aanwezige verbindingen zijn ingeteekend (uitgelegde telefoon-leidingen, opgestelde radiostations.)

Hij zal in elk opzicht met den Cdt. van de telegraafafdeeling moeten samenwerken; teneinde echter bij verschil van inzicht te kunnen door-tasten, moet de cdt. tel. afd. aan den O.B.D. ondergeschikt zijn.

Het verder bij de divisie aanwezige materieel zullen wij wapensge-wijze nagaan.

Infanterie: Brigadecdt. Heeft de beschikking over een $\frac{3}{4}$ K.W. station.

Regimentscdt. Idem over 2 draagbare stations, maximum werkingssfeer 20 K.M. (hangt af van de antennehoogte). Deze stations ontleenen hun energie aan accu's. Het geheele station is in vier manlasten te dragen. Het vervoer over grootere afstanden geschiedt op een bagage-wagen of zoo noodig op een gerequireerd voertuig.

Personeel per station: een K.R.T., 3 M.R.T.

Bataljonscdt. heeft ter beschikking één loopgraafstation G.M. Accumulatoren als energiebron, vervoerbaar in 3 manlasten. Een dergelijk station heeft een maximum werkingssfeer van 8 K.M. (hangt af van antennehoogte). Personeel: een K.R.T. twee M.R.T. Één loopgraafstation klein model, maximum reikwijdte 3 K.M. (antennehoogte).

Artillerie: Commandant regiment veldartillerie beschikt over een $\frac{1}{2}$ K.W. paardestation, werkingssfeer 50 K.M.

Personeel. K.R.T. (bereden), 2 M.R.T. (bereden) 2 artilleristen (elk met een handpaard). Op de twee handpaarden bevindt zich het station, op het eene de motor en dynamo enz., op het andere de mast met toebehooren en de noodige benzine.

Afdeelingscdt. Heeft de beschikking over een caisson met stations met bespanning van 6 paarden en de noodige stukrijders. Personeel: 2 K.R.T., 4 M.R.T. In den caisson bevinden zich 3 draagbare stations, reikwijdte 20 K.M. elk station in vier manlasten vervoerbaar (zie stations regt. cdt. Inf.). De A.C. kan een dezer stations bij zich doen opstellen, hierdoor in verbinding treden met het betrokken vliegtuig en vanaf zijn standplaats de berichten telefonisch doorgeven aan twee zijner batterijen en aldus het vuur hiervan regelen. Zijn beide andere batterijen kan hij elk de beschikking geven over een der twee overige stations. Deze batterijen kunnen dan zelf in verbinding treden met het voor haar waarnemend vliegtuig.

De A.C. behoeft dus met deze batterijen geen telefonische verbinding te hebben, doch kan deze draadloos bereiken. Het zou zeer zeker voldoende zijn om alleen den A.C. een station te geven en dan de batterijen telefonisch met hem te verbinden, indien men kon rekenen op het intact blijven der telefoonverbindingen, hetwelk onder vijandelijk vuur echter zeer de vraag zal zijn.

Bovendien zou dit te allen tijde het bezwaar medebrengen, dat de vuurregeling voor de vier batterijen via het eene station van den A.C. zou moeten gaan. Voor het geval dat slechts één waarnemingsvliegtuig per afdeeling beschikbaar was en de vier batterijen slechts één doel onder vuur behoefden te nemen, zou dit niet zoo'n bezwaar zijn, zoodra men echter meerdere vliegtuigen per afdeeling heeft en er meerdere doelen onder vuur moeten worden genomen, zou het zeer belemmerend werken indien de afdeelingsscdt. slechts over één station bij de afdeeling beschikte.

De regimentsscdt. (Art. Cdt.) en de A.C. kunnen met de A.V.A. (artillerie vliegtuig afdeeling) in verbinding treden door gebruikmaking van het $\frac{3}{4}$ K.W. station der tijdelijke vliegvelden (zie Luchtvaartafdeeling). Dit station kan men n.l. bij de A.V.A. indeelen; de verkenningvliegtuigen der divisie, kunnen in verbinding treden met het autostation van den divisiecommandant.

Cavalerie: (Hier zij tevens besproken het radiomaterieel der Cav. Brig., hoewel de organisatie hiervan buiten het divisieverband valt).

De Cdt. Cav. Brig. beschikt over een 2 K.W. autostation en een $\frac{3}{4}$ K.W. motorrijwielstation (bestaat uit twee motoren met zijspan, het eene zijspanwagentje bevat de sein- en ontvanginstallatie, het andere de mast met toebehooren). Personeel: een S.R.T. (Cdt tevens motorrijder) 2 M.R.T. (op de duo zitten), een motormonteur (rijdt de andere motor). Een werkplaatsauto.

Regt. cdt heeft de beschikking over een $\frac{3}{4}$ K.W. caissonstation.

Bij elk eskadron bevindt zich een $\frac{1}{2}$ K.W. paardestation (zie artillerie) en een draagbaar station met 20 K.M. werkingssfeer (op handpaarden). Personeel van dit station: een K.R.T. bereden, één manschap M.R.T. (bereden met handpaard), een huzaar met handpaard.

Eskadron wielrijders, een 0,75 K.W. motorrijwielstation, twee draagbare stations, werkingssfeer 20 K.M. elk op 3 rijwielen. Personeel: een K.R.T., 2 M.R.T. per station.

Korps rijdende art. op dezelfde wijze als een afdeeling veldart.

De Cdt. van den munitietrein van dit korps heeft de beschikking over een station van 20 K.M. werkingssfeer; personeel: een K.R.T., 2 M.R.T.; het station kan op een der caissons worden meegevoerd.

Divisie eskadron: als een eskadron der Cav. Brig.

Compagnie Wielrijders: als eskadron wielrijders.

Infanteriemunitietrein: bij elke colonne wordt op een der caissons een station van 20 K.M. werkingssfeer meegevoerd. Personeel: een K.R.T. en 2 M.R.T.

Art. munitietrein: de cdt. van den trein beschikt over een $\frac{3}{4}$ K.W. caissonstation. Bij elk der colonnes een station als bij een colonne van den inf. mun. trein.

In totaal hebben we voor het veldleger dus noodig het volgende materieel en personeel:

Formatie.	Materieel	Personeel.						
		O.B.D.	S.R.T.	K.R.T.	M.R.T.	R.M.	M.M.	I.M.
Luchtvaartafdeeling	7 stuks $\frac{3}{4}$ K. W. stations (op auto's) 2 vaste krachtstations vliegtuigstations			7	21	7		
Hoofdkwartier Veld- leger	2 K. W. autostation $\frac{3}{4}$ K. W. caissonstation werkplaatsauto		2	2	6	2		
					20			
			1	1	3	1	2	
			1		3	1		
						3	2	2
	totaal . .		4	10	53	14	4	2
Divisiecommandant:	2 K. W. autostation $\frac{3}{4}$ K. W. caissonstation werkplaatsauto personeelauto twee laadstations twee stoorstations	1	1	1	3	1	2	
			1		3	1		
						3	2	2
						4	1	
3 Brigadecommandanten	$\frac{3}{4}$ K. W. caissonstation		3		9	3		
6 Regimentscommandanten	twee draagbare stations			12	36			
18 Bataljonscommandanten	loopgraafstation G.M. " " K.M.			18	36			
Cdt. Regiment Veld	$\frac{1}{2}$ K. W. paardestation			1	2			
4 Afd. commandanten	12 draagbare stations (op 4 caissons)			8	16			
Eskadron Cavalerie	$\frac{1}{2}$ K. W. paardestation draagbaarstation op handpaarden			1	2			
				1	1			
Compagnie Wielrijders	$\frac{3}{4}$ K. W. motorrijwiels- station 2 draagbare stations op rijwielen		1		2		1	
				2	4			
Infanterie munitie- trein	3 draagbare stations op caissons			3	6			
Artillerie munitie- trein	$\frac{3}{4}$ K. W. caissonstation 3 draagbare stations op caisson		1		3	1		
				3	6			
per Divisie :		1	7	60	167	19	6	2
per 4 Divisiën totaal:		4	28	240	668	76	24	8
Cavalerie Brigade- commandant	2 K. W. autostation $\frac{3}{4}$ K. W. motorrijwiels- station werkplaatsauto twee autolaadstations transporteeren . .		1	1	3	1	2	
			1		2		1	
						3	2	2
						4	2	
			2	1	5	8	7	2

Formatie.	Materieel.	Personeel.						
		O.B.D.	S.R.T.	K.R.T.	M.R.T.	R.M.	M.M.	I.M.
4 regimentscommandanten	per transport		2	1	5	8	7	2
12 eskadronscommandanten	vier $\frac{3}{4}$ K.W. caissonstations		4		12	4		
	twaalf $\frac{1}{2}$ K.W. paardestations			12	24			
	twaalf draagbare stations op handpaarden			12	12			
4 eskadrons wielrijders	vier $\frac{3}{4}$ K.W. motorrijwielstations		4		8		4	
	twee draagbare stations op rijwielen			2	4			
	totaal		10	27	65	12	11	2
totaal Veldleger en Luchtvaartafdeeling :		4	42	277	786	102	39	12

Sommigen zouden bij het lezen van deze getallen wellicht denken: een fantasie op papier. Alvorens dit te doen bedenke men het volgende: De „Funkenabteilung” van een Duitsche oorlogsdivisie (10.000 man sterk) telde 100 man. Het radiopersoneel van een divisie van het Nederlandsche leger (24.000 man sterk) telt volgens deze organisatie 262 man.

Thans moeten het algemeen hoofdkwartier, de stelling hoofdkwartieren, de sperforten, kustforten en kustversterkingen nog voorzien worden.

De hoofdkwartieren en zelfstandige fortten zal men van vaste stations voorzien.

In de stellingen zou men kleinere verplaatsbare stations kunnen bouwen voor de groeps-, vak-, fortcommandanten enz.

Men kan deze kwestie ook anders oplossen, n.l. door de troepen welke de stellingen zullen bezetten organiek te voorzien van het noodige radiomaterieel. Men kan dan dezelfde stationstypes enz. behouden als bij het veldleger, waardoor men het groote voordeel krijgt van zoo groot mogelijke uniformiteit.

Voor de vestingart. krijgt men een analoge voorziening als voor de veldart.

De toestand, welke we tot nu toe hebben, n.l. dat van de 500.000 man waaruit onze weermacht bestaat een veldleger wordt gevormd van slechts 100.000 man is zeer ongunstig. Men maakt m.i. een te beperkt gebruik van de krachten waarover men kan beschikken. Het veldleger, de vuist waarmee men kan slaan waar en wanneer men wil,

moet zóó sterk zijn als mogelijk is in verhouding tot de totaalsterkte der weermacht en met het oog op een voldoende aanvulling.

Dit veldleger moet kunnen opereeren zoowel in als buiten de stellingen.

De speciale troepen en organisaties welke men alleen in de stellingen enz. noodig heeft, vallende buiten het veldlegerverband, moeten m. i. tot een minimum beperkt worden.

Het boven aangegeven principe zou men op de volgende wijze kunnen bereiken.

Een veldleger van 280.000 man bestaande uit 24 divisiën à 12.000 man, 4 divisiën te samen vormend een leger.

Dit veldleger, waartoe men door het verdubbelingssysteem komt, wordt gevormd zoodra het leger op voet van oorlog wordt gebracht. Dus niet mobiliseeren met 12 divisiën en aldus gemobiliseerd blijven en de verdubbeling op papier laten en daar pas toe overgaan als de vijandelikheden aanvangen, want dan is het te laat.

Laat ons de samenstelling van dit veldleger en de organisatie van den radiodienst daarbij even in groote trekken nagaan.

In vreedestijd heeft men 12 divisiën. Bij mobilisatie krijgt men den overgang tot de oorlogsorganisatie door verdubbeling (splitsing) van elke divisie; twee verdubbelde divisiën vormen te samen een leger à 4 divisiën. Deze overgang moet natuurlijk grondig voorbereid zijn. De verschillende commando's moeten een kern van beroepsofficieren en onderofficieren hebben. Deze kern behoeft niet groot te zijn (legeruitgaven in vreedestijd zoo laag mogelijk) mits:

1ste deze officieren en onderofficieren goed gesalarieerd worden zoodat zij met volle ambitie en energie hun taak vervullen;

2de zich in oorlogstijd om deze kern goede reservekrachten scharen.

Dit is te verkrijgen door aan het reservepersoneel hooge eischen te stellen en aan hen die aan deze eischen voldoen ook belangrijke tegemoetkomingen te geven.

Keus is er genoeg. En als de reservekrachten zien dat hun inspanning appreciatie ondervindt en zij door hun meerdere prestaties belangrijke voordeelen kunnen verkrijgen, zal men meer dan voldoende liefhebbers vinden.

De organisatie van een divisie op voet van oorlog is in groote trekken de volgende:

Divisiestaf, 3 regimenten infanterie, 1 regiment veldartillerie, 1 afdeling van 4 batterijen à 3 of 4 stukken lichte houwitsers (12' c.M), 2 compagnieën wielrijders, 1 eskadron cavalerie, telegraafafdeeling, treinen, enz.

De organisatie der draadlooze geschiedt op overeenkomstige wijze als bij de hierboven besproken divisieformatie.

Alleen krijgt de divisiecdt. in plaats van auto- en caissonstation slechts de beschikking over een caissonstation van 0,75 K.W.

De afdeeling lichte houwitsers wordt voorzien als een afdeeling veldart.

De legercommandant heeft ter beschikking:

1 regiment zware houwitsers (15 c.M.) bestaande uit 3 afdelingen, elke afdeling 4 batterijen à 3 stukken, 1 compagnie wielrijders, 1 vliegtuigafdeeling, 1 compagnie infanterie (stafwacht).

Draadloos materieel als de C.V. bij de reeds besproken organisatie.

Het regiment zware houwitsers wordt op dezelfde wijze van radio voorzien als een regiment veldartillerie.

Het benodigde materieel zal men door aankoop verkrijgen, bij voorkeur van de eigen industrie, is dit niet mogelijk dan uit het buitenland.

Hoe kan in het benodigde personeel worden voorzien?

Aan vrijwilligers zal men slechts een gering percentage hebben.

Men zal de overige krachten zoowel voor officieren, onderofficieren en minderen moeten vinden uit reserve- en militieplichtigen.

Wanneer beroeps- of amateurradiotelegrafisten als militieplichtigen worden ingelijfd en aan bepaalde eischen voldoen, zullen zij een aanmerkelijk korteren oefeningstijd hebben. Op deze wijze zal men een voldoende aantal radiotelegrafisten kunnen verkrijgen. Indien men willekeurige miliciens geheel zou moeten africhten zou zulks een veel te langen oefeningstijd vereischen.

Naar gelang van de vorderingen der radiotelefonie zal men de radiotelegrafie daardoor kunnen vervangen. Deze overgang zou heel geschikt aan de hand van de beschreven organisatie der radiotelegrafie kunnen geschieden.

Kleeding en uitrusting van het Belgische Leger ¹⁾.

Bij den aanvang der mobilisatie voldeden nòch de kleeding, nòch de uitrusting van het Belgische Leger aan de oorlogseischen.

De donkere, nauwsluitende en te zware kleedingstukken hadden de bekende nadeelen.

De stijve, hinderlijke ransel drukte op de schouders en veroorzaakte ontvellingen op rug en heupen. De zeer zware schako was een ware kwelling voor den soldaat. Eigenmachtig ontdeed men zich van dit hoofddekseel en droeg de bekende ronde infanterie-veldmuts.

Vanaf September 1914 werd inderhaast begonnen met de vervaardiging van een nieuw hoofddekseel, een van een klep voorziene pet met dubbelen opstaanden rand die, neergeslagen, ooren en nek kon bedekken. Ondanks haar onvolmaaktheid werd deze pet gedurende den winter 1914/15 door de soldaten zeer geprezen.

De gebreken, aan de donkere kleeding verbonden, waren voor het uitbreken van den oorlog voldoende bekend, men had dan ook in België proeven genomen ter verbetering van de veldkleeding, de resultaten dier proeven waren echter nog niet gerijpt. Trouwens de kosten, aan de invoering van eene nieuwe kleeding en uitrusting verbonden, waren zeer hoog en juist in 1913 waren door de volksvertegenwoordiging groote bedragen toegestaan voor de reorganisatie en de daarmee gepaard gaande versterking van het leger. Voorloopig liet men dan ook het kleedingvraagstuk rusten. In de eerste maanden van den oorlog kon in de behoefte van den troep aan kleeding en uitrusting — duizenden vrijwilligers en de lichte 1914 verhoogden de sterkte — in juist voldoende mate worden voorzien door de magazijnsvorraden en door onmiddellijken aankoop.

Maar toen Antwerpen en vervolgens Ostende moesten worden ontrend en de basis verlegd werd naar Calais en Havre, werd de voorziening van het leger zeer zorgelijk. Na den slag aan den IJser, toen de troep gekleed was in versleten, bemodderde uniformen, waren de voorraden van de intendance om zoo te zeggen uitgeput.

De intendance wendde zich daarop eerst tot Frankrijk teneinde zich aldaar het noodige te verschaffen; doch Frankrijk moest zich, wegens de bezetting van zijn industriegebieden, grootendeels zelf van buitenaf voorzien. Daarop werden onderhandelingen met Engeland en met Amerika aangeknoopt teneinde de ledige magazijnen te kunnen vullen. Het spreekt

¹⁾ Vrij vertaald uit: „Aperçu général des principales mesures prises pour améliorer le bien-être matériel et moral du soldat Belge.

vanzelf, dat men zich op dat oogenblik weinig bekommerde om de uniformiteit der aan te schaffen boven- en onderkleeding. Toen de eerste moeilijkheden der aanschaffing overwonnen waren, kwam het vraagstuk van de vaststelling van het uniform aan de orde.

Rekening houdende met de oorlogspraktijk en volkomen brekende met oude principes, ontwierp men een practisch en gemakkelijk uniform dat in den smaak viel bij den troep. De khaki-kleur werd aangenomen, terwijl bij de vaststelling der modellen zooveel mogelijk werd rekening gehouden met de bekende verlangens van de soldaten. Zodoende kwam het lange Engelsche buis, voorzien van 4 zakken (waarvan 2 harmonica-model) in gebruik. Het model van de vroegere kapotjas en van de broek werd behouden; aan de kapotjas werden eenige kleine verbeteringen aangebracht.

De bereden troepen werden voorzien van een nieuw model mantel voorzien van een sluitband. Deze mantel was van onderen zeer wijd; de hinderlijke, zware pelerine kwam te vervallen. Overeenkomstig den wensch der soldaten verving de rijbroek met putties de plaats van de ongemakkelijke en leelijke, oud model, broek „Lasalle”.

Ieder soldaat werd voorzien van eene lichte zomerkleeding van khaki-kleurig katoen; jas en broek van hetzelfde model als de winterkleeding. De minder practische pet met klep werd vervangen door de Engelsche pet; als bivakmuts kwam de oude nationale politiemuts weder in zwang terwijl voorts, in October 1915, op grond van de gunstige Fransche rapporten een helm werd verstrekt die alleen gedurende het verblijf in de oorlogszóne werd gedragen. Een belgisch dokter heeft het model van den helm verbeterd door het aanbrengen eener meer daadwerkelijke beveiliging van de oogen.

Gelijktijdig werd eene gebreide wollen kap, die onder den helm kon worden gedragen, ingevoerd. Zij maakt het dragen van den helm gemakkelijker en maakt het mogelijk bij koude en bij regen de ooren en een gedeelte van den hals te bedekken.

De stijve kalfsvellen-ransel werd vervangen door een nieuw, slap model van waterdicht linnen doek. Voorts werden een groot aantal uitrustingsstukken overeenkomstig het Engelsche model ingevoerd. Voor het verblijf in de vochtige loopgraven werden per man verstrekt: een wollen trui of jachtvest, een buikband en een paar handschoenen. Voorts behooren tot de uitrusting van ieder man: 2 flanellenhemden, 2 borstrokken, 2 onderbroeken, 2 zakdoeken en 2 paar sokken. De troepen, die het meest aan de weersinvloeden zijn blootgesteld, werden voorzien van schapenvachten. Ieder soldaat beschikt bovendien over een waterdicht linnen kleeding- of uitrustingsstuk, hetzij een geolied-linnen jas, hetzij een tentbaan een en ander in de khakikleur.

De kleine uitrustingsstukken omvatten: een eetketel en veldflesch van aluminium, een lepel, vork en mes.

Teneinde het verkrumelen van het noodrantsoen beschuit te voorkomen, wordt het in eene daarvoor passende metalen bus geborgen.

Voor verzorging van het lichaam werd per man een opvouwbaar waschbekken van waterdicht doek verstrekt; voorts per man 2 handdoeken 1).

Aanvankelijk werden in Amerika 1.000.000 paar schoenen aangekocht. Thans worden de schoenen in Frankrijk gemaakt volgens een beproefd model waarmede de soldaten zeer zijn ingenomen. Troepen die dienstdoen in de geïndeerde terreinen beschikken over laarzen of halve laarzen van gummi. Voor de huishoudelijke diensten worden klompen verstrekt uit de eigen klompenmakerij.

1) Achter het front bevonden zich groote wasscherijen en badinrichtingen. Van ieder soldaat die zich bij de badinrichting aanmeldt, wordt de kleding gedesinfecteerd in ontsmettingsovens. In elk badhokje vindt de soldaat: spiegel, zeep, borstel en handdoek. Na het bad ontvangt hij schoon linnen (nieuw of gerepareerd) en wordt hem de gedesinfecteerde kleding teruggegeven. Ieder soldaat baadt minstens eens per maand.

Een woord aan de cavalerie.

Onder dezen titel trof ik in het „Militair Wochenblatt” No. 77 van 25 Dec. 1918 een belangwekkend artikel aan over de beteekenis, de oefening en het gebruik der ruitery na de ervaringen van den grooten oorlog. Daaraan verbind ik het volgende commentaar.

Reeds vóór dien krijg werd niet langer ontkend, dat de tijd van ruiters-charges voorbij was; dat het paard den ruiters dus niet meer droeg in, doch naar den slag. Met die opvatting dienden zoowel de eerste oefening en de voortgezette opleiding van den ruiters, als zijn aanvoersders terdege rekening te houden. Niettemin — ook ons tegenwoordige cavaleriereglement ademt nog dien geest — bleef de eisch, dat de ruitery haar taak in de eerste plaats in den zadel met het blanke wapen zou volbrengen. Ontegenzeggelijk is in ons reglement aan het gevecht te voet, dus aan het gebruik van het vuurwapen, een groote plaats ingeruimd. Tóch getuigt zoo menige bladzijde ervan, dat die concessie niet dan noode geschiedde. Die belangrijke schrede in de richting van moderne cavalerie-tactiek is terughoudend gedaan. Reeds vóór 1914 is aan dat lijdelijk verzet hier en elders de kritiek niet bespaard, en werd als de consequentie van de vermeerderde beteekenis van het vuurgevecht de invoering van de bajonet, het blanke wapen der infanterie, bij de cavalerie bepleit. Die tenminste is er nu gekomen. En nog vele andere nuttige zaken bovendien zijn gevraagd, al naar mate de oorlog ons leerde, dat het gevecht te paard en het gebruik van den sabel op den achtergrond werden gedrongen door de aanwending van karabijn, mitrailleurs, handgranaten en van de schop. Toch loopt de toepassing dier les gevaar voorbij gezien te zullen worden, omdat zij velen, die met hun tijd niet mee willen gaan onaangenaam is.

Zij mag echter niet langer worden genegeerd, gesteld, dat men dit mocht beproeven. Het tactisch gebruik der cavalerie wordt nu eenmaal beheerscht door het gebruik, dat zij van de haar ten dienste staande vuurwapenen weet te maken, getoetst als het immers worden moet aan de meest recente oorlogservaringen. Dit beteekent, dat het laatste restje „oud roest”, óók al is het nog zoo mooi antiek, opgeruimd dient te worden. Men mag nu zeker niet langer van ons zeggen, dat we erfelijk met onze tradities zijn belast en zelfs na zoo'n oorlog nog niets hebben geleerd; we moeten ons thans zonder terughouding geven. Allereerst door alle eigenschappen, die ons wapen bezit, ten volle tot ontwikkeling te brengen; in het bijzonder die, welke zich daartoe leenen, in „infanteristischen” zin uit te buiten. Alleen zóó kunnen wij onze plaats in de rij der wapens behouden, ons onmisbaar maken. Vergeten wij

toch niet, hoeveel er vooral uit o n s wapen is te halen; hoe bijzonder opwekkend, afwisselend, veelzijdig onze dienst nog altijd is, vergeleken bij die der andere wapens.

Wij weten toch wel, als we tenminste héél den oorlog niet hebben gedroomd, wat tegenwoordig een modern cavalerist, officier zoowel als huzaar, moet kennen en kunnen. Hebben dan de lessen van den oorlog, die nu achter ons ligt, niet overduidelijk gesproken tot ons allen; geven zij niet ten volle de bevestiging van wat hier al vóór 1914 is gezegd, maar toen nog als theorie „grau” werd gescholden? Het belang van het vuurgevecht.

Men doordringe er zich toch van bij de cavalerie, dat het niet meer bij praatjes en beloften van goeden wil blijven mag; dat wij allen zonder onderscheid moeten handelen, willen zij, onze hardnekkige vijanden, „les dénigreurs de la cavalerie” ons niet geheel van onze plaats onder de zon verdringen. Spoken bij dag? Maar heeft men daarvan dan de eerste symptomen niet gezien, om van de voorstellen in die richting niet te spreken? Daarom moeten wij toonen er óók nog te zijn en zulks met recht en met reden. Laten wij doen zien, wat we kunnen; dat wij ons aangevochten recht op bestaan kunnen verdedigen met d a d e n. Vechten tegen windmolens? Och kom! Hebt ge dan het sinistere klap-p'ren der wieken niet gehoord en als een waarschuwend teeken begrepen? De vijand slaat ons terdege gade. Wat zou hij ons niet graag opruimen.

We moeten — dit zij slechts als een voorbeeld onder vele genoemd, trouwens hebben wij ons daarin niet reeds braaf tijdens den oorlog geroerd? — niet alleen goed kunnen schieten, doch met goeden wil naast de kameraden der infanterie in, zoo noodig door ons zelf vervaardigde, loopgraven gaan staan en den ingewikkelden loopgravenkrijg als de beste hunner beoefenen. Uit moet het zijn met de holle bewering, dat dit optreden den ruitergeest schaadt; alsof wie dien waarlijk bezit, hem daardoor ooit kon verliezen. Uit! met gevleugelde woorden als: „n'oublions pas que nous sommes à cheval”, die men vóór den oorlog wel hoorde. Natuurlijk, er is nog veel meer; zaken, waarop wij ons ook vroeger verstonden. Ik noem hier maar iets, waarvoor zelfs tijdens den krijg zoovelen de oogen, de ooren sloten. Tóen zelfs wilden zij de teekenen des tijds niet verstaan en de bakens niet helpen verzetten. Begrepen zij dan niet, dat die wijze van doen ons belet onze plaats te behouden, te verbeteren? Er maar op los rijden; zóó maar pardoes bosschen, dorpen in of „mir nichts, dir nichts” op de vlakke, sabel in de vuist om slechts noodeloos bloedige koppen te halen. Dit „Draufgängers-gedoe” — 't zal niet meer gaan; „ich hege weit besseres Verlangen”. Op zijn „infanteristisch” moet het nu veelal; schietwapenen gereed, bajonet opgeplant, patroontasschen goed gevuld, handgranaten tot werpen klaar (eerst h e b b e n natuurlijk!). En wee hem, die zich nu nog voor zoo'n optreden als huzaar schamen mocht!

Frissche, vroolijke ruitery! — best. Mits vlot t e p a a r d naar het

v u r g e v e c h t , met karabijnen, mitrailleurs, schoppen, handgranaten. Goede ruiters en schutters; handige werpers, onvermoeide, vlugge gravers. Maar dan ook van hoogerhand de desiderata, die daarvoor van bevoegden kant bij herhaling met aandrang zijn kenbaar gemaakt, zonder dralen of uitvluchten verwezenlijkt. „Es is eben das, was der Kavallerie not tut!” anders blijft het tóch prutsen. In het kort: veelal moet de ruiter — dank de snelheid van zijn paard — vlug naar belangrijke of bedreigde punten worden geworpen. Daar moet hij dan vechten, standhouden tegenover overmacht, totdat de langzaam vorderende infanterie hem óók, ja vooral buiten de wegen, ondersteunen, aflossen kan. Ook moet hij als snelverplaatsbare vuurkracht de infanterie op de vleugels of op zwakke deelen harer linie versterken, dekken. Wil hij, de cavalerist, zich dan per se op iets laten voorstaan, dan zij dit, dáárop, dat hij sneller ter plaatse is en die plaats onder moeilijker omstandigheden — wijl vaak in aantal zwak — voor den niet bereden kameraad moet „behaupten”. Dat zal deze hem dán zeker niet euvel duiden; dán, voor die samenwerking is hij zijn man. Rijden, dát kan hij natuurlijk wel, daarvoor is hij huzaar; hij trachtte hem echter óók in het schieten, zijn eigen vak, voor te zijn; laat hij zich daarop kunnen beroemen. Want juist doordat de cavalerie in aantal meest in de minderheid is, vormt dit een aansporing om dit vooral door een hooge graad van schietvaardigheid en tactische behendigheid „aus zu gleichen”. Ieder ruiter, elke karabijn bedinge aldus in het gevecht den hoogsten prijs. Dit lukt alleen door veel oefening; goede, tactische aanvoering niet te vergeten. Dit doen soepele organisatie, uitnemende, ultra-moderne uitrusting en bewapening. Dáár mag men voor ons wel aan denken. Te meer, daar, als gezegd, hierop reeds zoo vaak van bevoegde zijde is aangedrongen. Bij het afzitten voor het gevecht te voet, zij voorts het aantal paardenhouders zoowel voor bewegelijke als onbewegelijke handpaarden tot een minimum beperkt.

Eén geluk is het bij dit alles tenminste, dat wij althans niet als de schrijver van het hier besproken artikel, de afschaffing van de lans, dien handenbinder, behoeven te bepleiten. Dit alvast is een voorsprong in oefeningstijd. En de sabel? Moet die nu weg, al is hij op den achtergrond gedrongen? Laat hem, waar hij is: aan den zadel. Bij het handgemeen te paard, bij het na-houwen tijdens de vervolging, bij patrouillegevechten, wat immers volstrekt niet uitgesloten is, kan hij altijd nog goede diensten bewijzen. Hij hindert daar weinig; weegt niet veel, al telt elke kilogram nu het paard met schop, bajonet en meer patronen in bandelier of tasch moet worden bezwaard duchtig mede. Vooral ook om meer patronen en een handig graafwerktuig voor iedereen is het hier te doen en om opleiding in het handgranaat-werpen. Het is gevraagd. Ook verkregen? En zoo niet, wanneer komt het dan? En de Lewismitrailleurs: zoo licht, zoo handig en daarom zoo onontbeerlijk juist voor cavalerie, heeft men ons die al „met hoopen” gegeven? Ik noem hier slechts de voornaamste wenschen. Voorts zie ik geenszins

voorbij, dat ook beveiligen, verkennen nog steeds hoofdzaken bij de ruitertaak moeten blijven. Bij de uitvoering ook van die taak, vooral in grooter verband, komt het echter, hoe men ook streve het ongezien te doen, veelal neer op v e c h t e n. En dán is het juist de zaak, h o e men dit doet: op z'n ouderwetsch: met de borst van het paard door maar raak te rijden of met de karabijn, afgezeten. Daarmee wordt hier dan ook de kwestie in het hart getast, die bij de cavalerie steeds openlijk of bedekt op tegenstand stuitte en waartegen ik ook nu weer — het moge dan bij voorbaat zijn — stelling meen te moeten nemen. Zooals uit het voorgaande blijkt, uitsluitend in het belang van het wapen. En wie dit niet begrijpt, wijte het zich zelf, zoo hij zijn paard overleeft. Dat hij voet geeft aan de opvatting, die reeds tijdens den oorlog in en buiten het leger trachtte post te vatten, als zou cavalerie in o n s land overbodig wezen. Wat overigens aan de hand der feiten, bij herhaling met succes is tegengesproken.

Maken wij dus door „ruiterlijk” met onzen tijd mee te gaan, dat men ons minder dan ooit kan missen; dán beproeve wie kan gerust ons wapen te fnuiken. Wij laten ons gelden; wij werken en lachen het laatst en het best.

De tactiek en het nut der cavalerie kunnen eerst in grooten stijl geheel tot haar recht komen, dat is het verband eener ruiter-brigade onder een eigen chef als nog voor kort bij het veldleger het geval was. Een brigade, die verkent en meldt; vecht, neemt en behoudt, door de snelheid harer paarden en de kracht van haar vuur, als haar goede uitvoerbare opdrachten worden gegeven. Roemloos echter is zij thans gesneefd; in alle stilte, in het donker om hals gebracht; een der eerste slachtoffers onzer demobilisatie-periode. Niet ik alleen heb daar een reuzenkater van gehad. Katteriger kón het niet. En geen haan, dan slechts hier, heeft er naar gekraaid. Haar noodzakelijkheid is nog vlak voor den oorlog betoogd en bestreden. De mobilisatie stelde haar voorstanders in het gelijk; dadelijk werd zij toen opgericht. Waartoe thans opnieuw voor haar gepleit? Het onheil is gebeurd; de brigade inmiddels verdwenen. Dus blijft het bij *improvisatie*, in stede van bij *organisatie* als weleer en dit bij al de nadeelen, die men daarvan toen aan den lijve ondervond. Nu had men nog het groote geluk, dat wij buiten den oorlog bleven. Wat het, zoo wij dadelijk na de oprichting in den krijg waren meegesleept, was geweest, laat zich echter licht bevroeden.

De argumenten pro organisatie, contra improvisatie, zijn hier meer gehoord; waartoe ze thans herhaald; men kent ze zeer wel; niettemin, het is bij het oude gebleven. De voorstellen van bevoegde zijde voor een rationeele organisatie gedaan, zijn eenvoudig ter zijde geschoven, zonder veel redeneeren. Zooals de zaken nu staan, kunnen wij voor de cavalerie-brigade uit den mobilisatie-tijd slechts het grafschrift: „she never failed us”, beitelzen. Stond zij niet steeds gereed? Binnen enkele uren klaar om voor haar opdracht uit te rukken. Doch misschien — mettertijd — zal men zich nog wel eens tot beter inzicht bekeeren.

Welaan, dáárop dan gehoopt. Dus bij de oefening, voor zoover als dit nu nog kan en men ons de middelen verstrekt, met die mogelijkheid rekening gehouden. Derhalve ons ook nu weer plichtgetrouw en met ijver die betere zaak waardig, voor onze oorlogstaak, die niettemin dezelfde blijft, zoolang men te Versailles niet tot algemeene ontwapening besluit, als moderne cavalerie voorbereid en daaraan van harte gegeven.

Ten slotte nog dit: de tijden zijn moeilijk, voor ons militairen vooral, en voor de cavalerie wel bijzonder. Weinig menschen, veel paarden, uitgewoonde, leeggedragen stallen en kazernes en dit na terugkeer van een langen, déprimeerenden mobilisatie-tijd in Noord-Brabant. Het komt de oefening niet ten goede, zoomin als de militaire toekomst vol onzekerheid de „Dienstfreudigheid” bepaaldelijk kan schragen. Maar tóch, ja juist dáárom, zitte men niet lamgeslagen bij de pakken neer. Men schudde de apathie, die daardoor zooveel beheerscht, ferm van zich af; het legerbestuur zal ons zeker steunen, alles zal zich dan beteren. Wij echter moeten de eersten zijn om te toonen, dat het ondanks alles op ons kan rekenen. „Kavallerie weit vor”, toonen wij ons zóó den ouden beproefden ruitergeest waardig.

*

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 23 Januari 1919.)

NEDERLAND. Het herstel van het economische leven, waarop zoo vurig gehoopt werd bij het sluiten van den wapenstilstand, is nog steeds niet ingetreden. Op 14 Januari kwam eindelijk de eerste lading steenkolen uit Amerika in ons land aan, terwijl met Duitschland eene economische schikking tot stand kwam, waarbij ons kolen en zout tegen visch en groenten worden toegezonden. Ook zal vermoedelijk een ruilcontract met België ons kolen verschaffen, waarvoor wij vee zullen exporteeren. Uit Amerika kwamen voorts berichten over de toezegging van 25.000 ton spek, terwijl eene algemeene overeenkomst met de Geassocieerden ons ten minste 300 gram brood per hoofd en per dag waarborgt, terwijl wij ons bescheiden deel van de wereldgrondstoffen en wereldproductie zullen ontvangen met vooruitzicht op eene geleidelijke vermeerdering van het toegewezen kwantum. Daartegenover hebben wij credieten moeten waarborgen aan Engeland (75 miljoen gulden), Frankrijk (30) en Italië (18), terwijl wij onder beding van wederkeerigheid f 120.000.000 betaalmiddel in eigen valuta voor Amerika beschikbaar zullen houden. Op 19 Januari is bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend om aan deze financieele overeenkomst goedkeuring te hechten.

Uit Engeland en Amerika worden de in beslag genomen Nederlandsche schepen nu wederom geleidelijk vrijgelaten. Intusschen heeft het land geld noodig. Reeds werd de aangekondigde leening overteekend tot 385 miljoen. Voorstellen tot verhooging der inkomsten- en vermogensbelasting en de bestendinging van de verdedigingsbelasting voor 4 jaar zijn bij de Staten-Generaal aanhangig gemaakt.

De rijksmiddelen hebben over het afgelopen jaar f 249.231.934,04 opgebracht tegen f 235.074.094,34^{1/2} verleden jaar.

Ons land is gelukkig voor revolutionaire uitpattingen bewaard gebleven. De regeering gaat door met het nemen van doeltreffende maatregelen tegen het bolsjewistisch gevaar. Buitenlanders kunnen zonder bepaalde toestemming der autoriteiten reeds van af 15 November l.l. ons land niet meer binnenreizen; nu is men er toe overgegaan verdachte vreemdelingen, meest Russen, op de Wierickerschans te interneeren. Ook mag vanaf 1 Januari geen Belgisch geïnterneerde meer zonder eene speciale toestemming hier te lande vertoeven.

Einde December werd bekend gemaakt, dat H. M. de Koningin aan President Wilson eene uitnoodiging tot een bezoek aan ons land had doen toekomen, waarop reeds op 3 December door Wilson op

hoffelijke wijze werd geantwoord, dat hij zulks gaarne in beraad wenschte te houden, doch niet kon zeggen of zijn beschikbare tijd hem zou veroorloven te komen. Op 15 Januari betuigde de Tweede Kamer onder applaus instemming met deze daad van onze vorstin.

De Fransche regeering verzond eene dankbetuiging voor de verzorging der Fransche vluchtelingen, terwijl het Britsche gouvernement het Spaansch-Nederlandsch Comité bedankte voor het verrichte werk in België en Noord-Frankrijk. Ook werden bij verschillende gelegenheden huldeblijken door Belgische geïnterneerden en vluchtelingen aangeboden.

De heer O u d e n d i j k werd tot gezant in China benoemd, hetgeen vooral door Engeland schijnbaar gaarne werd gezien.

Tenslotte zond onze regeering een speciaal gezantschap onder Jhr. Mr. G. L. M. Ruys de Beerenbrouck naar Brussel om den Koning de gelukwensen van onze Koningin bij zijne terugkomst in zijne hoofdstad aan te bieden; de delegatie kwam op 14 Januari in Brussel aan.

Hoewel verminderd, houden de annexionistische drijfverijen in België aan, zoodat o. a. de Nederlandsche sociaal-democratische arbeiderspartij op hare Belgische zusterorganisatie een beroep heeft gedaan om die onwaardige beweging te desavoueren, hetgeen bij monde van v. d. Velde kort daarop geschiedde.

Teneinde de transportmoelijkheden waarmede de Geallieerden vooral in Noord-Frankrijk te kampen hebben, te verlichten, heeft onze regeering het vervoer van ongewapende militairen en voorradentransporten over de Schelde naar en van Antwerpen toegestaan. Hieraan wordt blijkens persuities in Engeland blijkbaar veel waarde gehecht.

Veel bijval in den lande heeft de benoeming van den oud-minister van Buitenlandsche Zaken Jhr. L o u d o n tot speciaal Gezant bij President Wilson gedurende zijn verblijf in Europa gewekt.

Op 10 Januari werd door den Minister-president de staatscommissie in zake grondwetsherziening geïnstalleerd. Hij beval in zijne openingsrede in het bijzonder de volgende onderwerpen in de aandacht der heeren aan: Troonopvolging, Recht tot oorlogsverklaring, Tractatenrecht, Inrichting der Staten-Generaal en het Referendum.

Door den geleidelijken afvoer van geïnterneerden, vluchtelingen en krijgsgevangenen kon de demobilisatievoorbereiding ongestoord voortgang vinden.

Eene nadere steunregeling voor gedemobiliseerden werd afgekondigd, 173 verlofsofficieren van alle wapens zullen in de gelegenheid worden gesteld bij het Indische leger gedetacheerd te worden.

Bij de begrooting voor het kustverdedigingsfonds wordt o. a. f 1.350.000 uitgetrokken voor het fort bij Vlissingen en f 1.150.000 voor dat bij Kijkduin.

De nog steeds niet uit den weg geruimde ontevredenheid bij de marine heeft de „Algemeene vereeniging van Marineofficieren" in den

Helder aanleiding gegeven om in eene motie de afschaffing van het vrijwilligerstelsel en de invoering van de zeemilitie voor de geheele vloot te bepleiten.

Met West-Indië is de zeeverbinding wederom hersteld.

In Oost-Indië doen zich moeilijkheden voor met de suikerindustrie, die de Gouverneur-Generaal wil beperken, ten bate van den voor de volksvoeding gewenschten, rijstaanplant, zulks onder heftig protest van alle belanghebbenden. De Minister van Koloniën heeft den Gouverneur verzocht den maatregel voorloopig te willen opschorten.

De Indische begrooting sluit met een nadeelig saldo van f 99 141.121.—.

BELGIË. De ernstige politieke verdeeldheid en ontevredenheid, die in België heerschen, vinden vooral haar oorsprong in den ellendigen economischen toestand, waarin dit ongelukkige land zich bevindt na de vijandelijke overheersching. Door den Minister van Levensmiddelenvoorziening **Wauters** is daarover het een en ander medegedeeld; volgens hem moet de hoofdoorzaak het gebrek aan transportmiddelen zijn.

De vervolging der activisten wordt nog steeds met groote verbittering voortgezet. Dat daarbij dikwijls onschuldigen uit hunne staatsbetrekkingen worden gezet en vele verdachten geruimen tijd zonder verhoor worden gevangen gehouden, kan slechts bijdragen tot eene vermeerderde ontevredenheid, die vooral onder de Vlamingen zeer groot is en op 23 December tot uiting kwam, toen de aanwezigen op eene socialistenvergadering te Brussel na vele Fransche redevoeringen **Kamiel Huysmans** vrijwel noopten eene Vlaamsche protestrede te houden; hij verwekte daarbij groote geestdrift, en de socialistische vergadering eindigde in eene nationaal Vlaamsche demonstratie. De nog steeds, hoewel in verminderde mate, voortgezette annexionistische campagne tegen Nederland blijft voor vele Vlamingen een bron van ergernis, zoodat reeds minister van de **Velde** meende te moeten verklaren, dat, zoo de regeering eene aanvallende annexionistische politiek ten opzichte van Nederland had voorgestaan, hij er nooit aan zou hebben deelgenomen.

Voorloopig zal onder den druk dezer Vlaamsche actie de Fransche Hoogeschool in Gent nog niet worden geopend.

De langzame werkwijze der regeering is oorzaak, dat ook in andere kringen de onrust eerder aanwakkert dan tot bedaren komt. Wel werd op 23 December door den Ministerraad een ontwerp Kieswet aangenomen, waarbij alle mannen van 21 jaar, die op 1 Januari 1918 zes maanden in dezelfde gemeente gewoond hadden, stemgerechtigd worden; de verkiezingen zullen echter eerst in Mei plaats vinden.

Door het niet spoedig herzien der salarissen is er tevens op 7 Januari eene staking bij de posterijen uitgebroken.

Het is duidelijk, dat dergelijke omstandigheden bolsjewistische propaganda moeten bevorderen. In Luik werden reeds bolsjewistische vlugschriften onder de bevolking verspreid.

De algemeene bezorgdheid over den binnenlandschen toestand is reeds tot uiting gekomen in eene geheime zitting der Kamer, waarbij geïnterpelleerd werd over de heerschende onrust in het land en de regeering er een verwijt van werd gemaakt, dat de beloften door den koning in zijne troonrede gedaan, niet loyaal werden nagekomen.

Er werd beslag gelegd op de goederen van alle vijandelijke onderdanen, die, voor zoover zij met den vijand gedurende de bezetting betrekkingen onderhielden, uitgezet zullen worden.

Drie patrouillebooten, door de Duitschers in Antwerpen achtergelaten, zijn door de Belgen met soldaten bemand en zullen de eerste eenheden der Belgische oorlogsvloot vormen.

LUXEMBURG. Groothertogin Maria Adelheid en hare regeering, bevreesd voor de maatregelen der Entente, heeft zich gehaast het tolverbond en het spoorwegtractaat met Duitschland op te zeggen en den Duitschen Gezant von Buch te verzoeken heen te gaan. Daarna heeft de regeering eene nota gericht tot de Geassocieerden, waarbij economische toenadering tot die landen werd verzocht.

Op 25 December brak eene munitie uit in het 200 man sterke politiecorps; het verschanste zich in de kazerne en eischte de afschaffing van het Pruisische stelsel, invoering van de Fransche bevelsmethoden enz.

Toen nu meer en meer bleek, dat de regeeringen der geassocieerde mogendheden niet bereid waren om Luxemburg ter wille te zijn, diende in de Kamer de leider der liberalen Brassieur eene motie in, waarbij de dynastie van den troon vervallen verklaard werd. Onder het tumult, dat hierdoor ontstond, verlieten de leden der rechterzijde de vergadering en werd door de liberalen en socialisten de republiek uitgeroepen, doch slechts met 2 stemmen meerderheid. Men ging over tot de benoeming van een Comité du Salut Public, doch toen men de beweging op straat wilde voortzetten, werden alle betoogingen door Fransche troepen onderdrukt. Binnen 6 uren was het Comité wederom ontbonden en had de republiek opgehouden te bestaan.

Onder den indruk echter van deze gebeurtenissen deed Groothertogin Maria Adelheid afstand der regeering op 13 Januari en werd hare jongere zuster prinses Charlotte tot hare opvolgster uitgeroepen. Zij heeft zich eenigen tijd geleden verloofd met Prins Felix van Parma, broeder van ex-Keizerin Zita van Oostenrijk. Volgens de laatste berichten zal de erkenning dezer nieuwe Groothertogin een punt van overweging op de vredesconferentie uitmaken.

DUITSCHLAND. De snelheid van het ontbindings-proces van het voor korten tijd nog zoo krachtige Duitsche leger is zonder weerga in de geschiedenis.

Het land blijft ten prooi aan heftige politieke agitatie, waarvan het

hoogtepunt omstreeks half Januari bereikt werd voor de verkiezingen voor de Nationale Vergadering op 19 Jan. '19.

Toen de strijd over het al of niet houden der verkiezingen op 19 December eindigde met eene beslissing ten gunste dezer verkiezingen, leek het aanvankelijk of iedereen zich hierbij zou neerleggen. Vermoedelijk in verband hiermede verbeterde de toestand in den lande aanmerkelijk en vele stakingen o. a. de mijnwerkersstaking in Opper-Silezië werden omstreeks 23 Dec. opgeheven.

Doch reeds op 24 December werd het merkbaar, dat de aanhangers van Liebknecht zich niet wenschte neder te leggen bij de eenmaal gevallen beslissing en zouden trachten zich gewapender hand van de regeeringsmacht meester te maken. Zij bereikten hun eerste succes in Silezië, waar de stakingen wederom uitbraken.

Op 24 December had eene vervroegde uitbarsting plaats. De matrozen der volksmarinedivisie uit Berlijn, ontevreden over het niet uitbetalen van hunne soldij en onder den invloed van Liebknecht, namen den plaatselijken Commandant Wels gevangen, verschansten zich in het vroegere Koninklijke Paleis en den aangrenzenden Marstall en eischten het aftreden der regeering en het instellen van een bewind Liebknecht-Ledebour.

De regeering bleek echter niet van plan toe te geven en trok de beschikbare gardetroepen uit Potsdam naar Berlijn samen. Zonder bepaalde bevelen en vermoedelijk ten gevolge van een misverstand, kwam het tot eene botsing, waarbij van artillerie gebruikgemaakt werd en vele dooden vielen. De matrozen werden versterkt door Spartacus-aanhangers en deelen van de republikeinsche-soldatenweer, de gardetroepen trokken onverrichter zake af. De regeeringscrisis, ontstaan door het sympathiseeren der onafhankelijk-socialistische volkscommissarissen met de matrozen, kwam thans echter tot eene spoedige oplossing. Dittmann, Haase en Landsberg traden op 29 December uit de regeering en werden vervangen door de meerderheids-socialisten Noske en Wissel, zoodat de regeering nu uit 5 volkscommissarissen bestaat.

Eene tijdelijke rust trad in, welk tijdperk de Spartacusgroep echter niet ongebruikt voorbij liet gaan. Op 30 Dec. werd op een congres van ca. 90 afgevaardigden de partij omgedoopt in de „Communistische arbeiderspartij van Duitschland, Spartacusbond”. Niettegenstaande het verbod der regeering was de Bolsjewistische afgevaardigde Radek uit Moskou tegenwoordig. Men besloot de verkiezingen met kracht te zullen verhinderen en wenschte den burgeroorlog internationaal.

Op 1 Jan. waren de stakingen in Silezië en het Ruhrgebied wederom grootendeels geëindigd.

De Z. Deutsche staten Beieren, Wurtemberg, Baden en Hessen besloten tot onderlinge samenwerking op economisch gebied. De reactie, die in München wederom pogingen in het werk stelde haar invloed te doen gelden, werd verhinderd uitvoering aan deze plannen te geven,

doch overigens heerschte er rust. Op 5 Jan. begonnen de stakingen over het geheele land zich echter wederom uit te breiden en kwam het o. a. te Königshütte tot bloedige botsingen tusschen stakers en troepen.

Toen de regeering op 6 Januari besloot den Berlijnschen politiepresident Eichhorn te ontslaan en deze weigerde heen te gaan, was dit het sein voor de aanhangers van Liebknecht om zich van vele gebouwen, waaronder vele dagbladbureaux meester te maken en zich daarin te verschansen. Een aanslag van matrozen op het groote Hoofdkwartier mislukte, doch over het geheele land greep de revolutionaire minderheid naar de wapenen en Liebknecht, Ledebour en Pick vormden eene revolutionaire regeering, teneinde de beweging beter te kunnen leiden.

De regeering besloot echter zich tegen deze terrorisatie schrap te zetten, kondigde den verscherpten staat van beleg te Berlijn af en requireerde wederom troepen.

Op 8 Januari ontbrandden daarop de straatgevechten in de hoofdstad en weldra ook in Spandau, Dusseldorf en andere plaatsen. In Leipzig werden zelfs regeeringstroepen, op weg naar Berlijn, ontwapend.

Eindelijk op 12 Jan. begon de strijd in Berlijn ten gunste van de regeering te verloopen en op 14 Jan. kon deze zelfs beginnen met de algeheele ontwapening der Berlijnsche bevolking.

In den nacht van 15 op 16 Januari werden de leiders der oproerlingen Liebknecht en Rosa Luxemburg gevangen genomen en bij hunne overbrenging naar de gevangenis vermoord. Hiermede eindigde het groot opgezette verzet tegen de verkiezingen der Nationale Vergadering.

Ook in Silezië eindigde de staking.

Op 19 Jan. 1919 hadden de verkiezingen dan ook vrij wel zonder stoornissen plaats. Er werden 421 afgevaardigden gekozen, waarvan 164 meerderheidssocialisten, 24 onafhankelijke socialisten en eene meerderheid gevormd door de diverse burgerlijke partijen, waarvan de Christelijke Volkspartij, het vroegere Centrum, met 88 zetels bovenaan staat.

Intusschen werd op 16 Januari de Wapenstilstand tot 17 Februari 1919 5 uur nam. verlengd. In plaats van de laatste hoeveelheid locomotieven en spoorwagens moeten nu vele duizende landbouwwerktuigen uitgeleverd worden binnen een termijn van 18 maanden, waarbij het derde gedeelte voor 1 Maart moet zijn afgeleverd.

De Deutsche handelsvloot zal voorloopig onder geallieerde vlag komen, teneinde dienstig te zijn voor de voedselvoorziening van Duitschland.

De Straatsburgsche forten op den rechter Rijnsoever zullen door de Ententetroepen bezet worden.

Eene Ententecommissie, zetelende te Berlijn, zal zich belasten met het vraagstuk der Russische krijgsgevangenen, hetgeen voorloopig neerkomt op het stopzetten der repatriëering, teneinde de bolsjewistische legers niet te versterken.

Tenslotte moeten ook alle in aanbouw zijnde duikbooten uitgeleverd worden.

Tegen beide laatste voorwaarden protesteerde de Duitse regeering.

Na dezen datum zal de wapenstilstand stilzwijgend verlengd worden tot de vredessluiting.

Tenslotte zij vermeld, dat tot minister van Oorlog werd benoemd de Wurtembergsche Luitenant-Kolonel Reinhardt en tot minister van Buitenlandsche Zaken Graaf Rantzau.

Veldmaarschalk von Mackensen wordt in de omgeving van Neusatz gevangen gehouden, omdat blijkbaar zijn geheele leger, op enkele duizende manschappen na, gewapend naar Duitschland wist te ontkomen.

DUITSCH-OOSTENRIJK. Nog steeds houdt men zich bezig met de vraag, bij welk staten-complex het land zich het best zou kunnen aansluiten. De minister van Buitenlandsche Zaken Bauer verklaarde na alle andere combinaties verworpen te hebben, dat vermoedelijk eene vereeniging met Duitschland nog het beste, of liever nog het minst slechte, zou zijn; maar tot een besluit kan men nog niet komen, men wacht nog steeds af, wat er in Duitschland gebeuren zal. Intusschen is de nood in het land en vooral in Weenen zoo hoog gestegen, dat de Geallieerden en vooral de Amerikanen besloten hebben, zoo spoedig mogelijk te zullen helpen; reeds kwamen de eerste graanzendingen te Weenen aan.

Het wekt met het oog op dien toestand, dan ook verwondering, dat de regeering elke bolsjewistische beweging meester is gebleven en de Commissie der Russische regeering voor de repatriëering van krijgsgevangenen — d. z. Sovjetpropagandisten — uit het land heeft gezet.

Tevens bevreesd voor de Tsjechen, die steeds meer naar het Zuiden oprukken en in conflict met de Zuid-Slaven over het bezit van zekere landstreken, waarbij botsingen voorkomen, is de positie der regeering verre van benijdenswaardig.

HONGARIJE. Het inkrimpingsproces, reeds verleden maand beschreven gaat ongestoord verder en wanneer eindelijk voldaan zal zijn aan alle eischen der omringende staten, zal het vroegere Hongarije van circa 18.265.000 inwoners teruggebracht zijn tot een 3 maal kleineren staat met ongeveer 7.360.000 inwoners. Deze maand werd de uitbreiding van Tsjecho-Slowakië ten koste van Hongarije voltooid, doordat Kolonel Vix in naam van Generaal Franchet d'Esperey aan Karolyi eene nota aanbod, waarin de Z. O. grens van den Tsjecho-Slowakischen Staat werd vastgesteld, die van af Presburg tot Gran langs de Donau en vandaar in ongeveer N. O. richting tot de Karpatengrens zal loopen.

Hiermede verliest Hongarije dus de belangrijke stad Presburg, welke stad reeds door de Tsjechen bezet werd. Natuurlijk protesteerde de

Hongaarsche regeering en ook het volk schijnt zeer verstoord over deze aanrandingen van den Hongaarschen Staat; in Kolozsvar hadden groote volksbetoogingen plaats tegen de Roemeensche plannen. Om verdere afscheiding te voorkomen besloot de regeering de Roethenen en de Duitsch-Oostenrijkers in Hongarije autonomie te verleen; voorloopig schijnen deze minderheden hiermede genoegen te zullen nemen. De desbetreffende wetten reeds afgekondigd.

De binnenlandsche sociaal-economische toestand in het land gaat echter nog gestadig achteruit. Vrijwel niemand schijnt meer tot eenigen nuttigen arbeid te bewegen te zijn, hetgeen niet weinig door de regeering in de hand werd gewerkt door allerlei ontijdige sociale maatregelen, zooals eene zeer hooge werkeloosheidsuitkeering, eene wet op het grondbezit waarbij een maximum grondbezit werd ingesteld; maatregelen, die inplaats van gunstig te werken de algemeene verwarring nog vergrootten.

Het spreekt van zelf, dat het bolsjewisme hier in goede aarde valt, hetgeen door de Russische Sovjet dadelijk werd begrepen. Eene groote hoeveelheid propaganda materiaal werd aangetroffen bij de gearresteerde Russische Roode Kruis Missie. Bepaalde uitbarstingen hebben echter nog niet plaats gevonden, hoewel vele toestanden vooral in het leger levendig aan Russische omstandigheden doen denken.

Door de Entente vertegenwoordigers is dan ook begrepen, dat het voortduren van deze toestanden tot ernstige gebeurtenissen zou kunnen leiden. Zij hebben daarom aan Karolyi duidelijk te kennen gegeven, dat zijne steeds meer en meer naar links zwenkende regeering door de Entente niet meer erkend zou kunnen worden en Hongarije dus zonder eenig middel van politiek verweer tegenover zijne vroegere vijanden komen te staan.

Karolyi heeft uit deze mededeelingen zijne conclusies getrokken en eene nieuwe minder revolutionair-socialistische regeering samengesteld, waarbij de burgerlijke partijen vele portefeuilles werden toegevoegd. Hij zelf is inmiddels tot president der Hongaarsche Republiek uitgeroepen, terwijl Dr. Berinkéy minister president tevens minister van justitie is geworden. Het eerste streven van deze coalitie regeering zal nu zijn, na met een betrouwbaar leger de rust en orde gevestigd te hebben, eene constituante bijeen te roepen, teneinde eene door het volk gekozen regeering te kunnen vormen, waarmede de Entente onderhandelingen over de erkenning van Hongarije wil openen.

TSJECHO-SLOWAKIE. Op 22 December hield Masaryk als eerste president der Tsjecho-Slowakische republiek onder groote geestdrift zijn plechtigen intocht in Praag; hij zette in de burcht der vroegere Oostenrijksche Keizers in eene rede het programma zijner regeering uiteen. Hij verklaarde zich voor een één- en ondeelbaar Bohemen, waarbij de Duitse minderheden wel burgerrechten, doch geen speciale autonomie zouden verkrijgen; hetzelfde zou voor alle overige

minderheden gelden met uitzondering natuurlijk van de Slowaken, die eene afzonderlijke, nauw met Bohemen verbonden, republiek zullen vormen en waarvan de grenzen reeds voorloopig bepaald zijn door het Oost-Europeesche Entente-Commando. Zij zullen gevormd worden door de tegenwoordige N. en W. Hongaarsche grens en vervolgens langs de Nieuw-Hongaarsche N. W.-grens zooals onder Hongarije beschreven.

Bovendien deelde Masaryk mede, dat de Entente zijn plan, om een nieuwen Middel-Europeeschen Statenbond, waar o. a. Polen, de Zuid-Slaven, Duitsch Oostenrijk en misschien Hongarije en Zwitserland zich bij zouden aansluiten, steunde.

De eerste begrooting der republiek werd ingediend. Voor de jaarlijksche bezoldiging wordt o. a. voor den president inclusief alle toelagen 1.000.000 Kronen en voor de Ministers 60.000 Kronen uitgetrokken. Finantieel schijnt de nieuwe republiek dus tamelijk vast te staan, te meer, waar bij de Entente nog geen geld werd opgenomen.

Afgezien van enkele schermutselingen bij de voltooiing der algeheele bezetting van Tsjecho-Slowakië door Tsjecho-Slowaaksche troepen, die tegenwoordig onder Italiaansch opperbevel staan, waren ook hier, zooals in de meeste landen der wereld, alle voorgekomen onlusten te wijten aan bolsjewistisch drijven van Russische en binnenlandsche agenten. Berichten over bolsjewistische dienstweigering in het leger werden door het departement van Nationale Verdediging tegengesproken, doch werden sindsdien herhaald. Er werd zelfs een bolsjewistische moordaanslag op den Minister-president Kramarsj gepleegd, die echter mislukte. Ook de socialisten zijn niet tevreden met het tegenwoordige burgerlijke bewind, en besloten op hun congres voor de socialiseering te zullen doorwerken, doch in samenwerking met de overige partijen in een vereenigd Tsjecho-Slowakië.

ITALIË. Op 23 December keerde de Koning terug van zijn bezoek aan Frankrijk, waarbij zijne hartelijke ontvangst, blijkens verschillende persuitingen, er veel heeft toe bijgedragen om het gemoed der Italianen, die zich reeds achteruitgesteld waanden door de overige geallieerden, tevreden te stellen.

Het wordt ontegenzeggelijk moeilijk voor de Italiaansche regeering, om vast te houden aan eischen, die niet meer in overeenstemming waren met de nieuwe beginselen. Niet alleen stuit dit op verzet in de gebieden, waar de gevolgen hiervan ondervonden zullen worden, o. a. Zuid-Slavonië, doch ook in eigen land deed zich het voor de regeering zeer pijnlijke geval voor van de uittreding uit het Kabinet van den Minister voor Pensioenen, Bissolati, omdat hij, blijkens zijne verklaring, zich niet kon vereenigen met de impérialistische politiek, welke door de regeering wordt gevoerd, voornamelijk in verband met de inlijvingsplannen betreffende Dalmatië, Tirol en Dodekanesos (de Grieksch-Turksche eilanden, in 1912 reeds bezet).

Daarbij komt nog, dat, terwijl de Italianen bezig zijn, met plaatsen in Kroatië, zooals Knin, Grobnitz enz. te bezetten, de tegenmaatregelen der Zuid-Slavische regeering steeds dreigender worden. In Tirol beperkt men zich maar, bij gebrek aan machtsmiddelen, tot protesten tegen de voorgenomen volksstemming in de Tirolsche gebieden ten zuiden van de Brennerlinie, waarbij men groote dwang der Italiaansche bezetting vreest.

Het bezoek van President Wilson aan Italië, de schitterende en vooral enthousiaste ontvangst, hem door de bevolking bereid, en de veelzeggende redevoeringen, door den president gehouden over de regelingen der moeilijke nationaliteitsquesties in het vroegere Oostenrijk in vriendschappelijken geest, kunnen tenslotte ook niet hunne uitwerking gemist hebben.

Wanneer bovendien binnenkort zal blijken, dat de Duitsche Spartacus onder de Italiaansche krijgsgevangenen vele aanhangers gewonnen heeft, moet dit alles er toe bijdragen, om de eertijds zeer omvangrijke territoriale eischen van Italië te matigen. Officieus schijnt de regeering trouwens reeds te laten weten, dat zij nog vasthoudt aan de vroeger onder andere omstandigheden opgestelde vredesvoorwaarden, totdat het duidelijk zal worden, in hoeverre de nieuwe nationaliteitsprincipes zullen worden toegepast op de vredesconferentie.

Deze houding echter heeft eene nieuwe kabinetscrisis veroorzaakt, welke door de benoeming van nieuwe ministers met behoud van Sonino en Orlando, wederom is opgelost, doch de ontevredenheid in den lande blijft groot. In Milaan kwamen zelfs onlusten voor gedurende eene demonstratie als protest tegen de impérialistische politiek der regeering.

Wilson heeft bij zijn bezoek aan Rome ook den Paus bezocht en met hem een lang persoonlijk onderhoud gehad, waarbij niemand anders tegenwoordig was. Na het bezoek ontving Wilson de vertegenwoordigers van Protestantsche Secten.

In Libyë schijnt het den Italianen meer voor den wind te gaan dan tot dusverre. Eene Commissie onder den broeder van den Groot-Senoessi is n.l. in Rome aangekomen, om den Koning hulde te betuigen; eene overeenkomst schijnt met de Senoessi's gesloten te zijn, terwijl de hoogvlaktegebieden spoedig bezet zullen worden. Of dit alles zonder verzet zal geschieden, is nog niet te zeggen. Voorloopig worden wederom veel troepen en oorlogsmaterieel naar Afrika gezonden. De regeering verklaarde echter, dat dit slechts voor aflossingsdoeleinden was.

In Europa is de regeering tot demobilisatie van \pm 900.000 man der oudste lichten overgegaan.

FRANKRIJK. Bij de talrijke huldgingen van buitenlandsche persoonlijkheden en de officieele ontvangsten der delegaties blijft er voor de regeering weinig tijd over, om aan zaken van internen aard te denken, hetgeen echter reeds ontevredenheid gewekt heeft. De ingediende in-

terpellaties over de vredesconferentie, die hieraan uiting gaven, zijn echter op verzoek van Clemenceau alle ingetrokken. De Socialisten oefenen scherpe kritiek op de regeering uit, omdat zij vinden, dat de demobilisatie te langzaam wordt uitgevoerd. In hoeverre berichten over dienstweigering van Fransche troepen in Boedapest waar zijn, valt niet met zekerheid te zeggen.

Ook met de verkiezingen wordt weinig haast gemaakt, Pams, de Minister van Binnenlandsche Zaken, verklaarde namelijk, dat zij eerst één maand na de demobilisatie der territoriale en reservetroepen konden plaatsvinden. Blijkens officieel verstrekte gegevens was het Fransche Leger op 1 Januari 1918 5.064.000 man sterk tegen 3.781.000 op 15 Augustus 1914. Evenals in België begint de socialistische en syndicalistische pers te protesteeren tegen het annexionistisch drijven ten opzichte van Nederland.

Intusschen zijn aller oogen gericht naar de vredesconferentie en leggen de belangrijkste staatslieden in Frankrijk onophoudelijk verklaringen af over de begrippen, waarvoor zij in naam van Frankrijk zullen opkomen. Clemenceau heeft zich reeds een voorstander, althans een tijdelijke aanhanger van het stelsel van machtsevenwicht en de bevestigde grenzen tegen vijandelijke overvallen verklaard.

En intusschen benoemt de Universiteit te Parijs, de Sorbonne, president Wilson tot doctor honoris causa en juichen groote menigten zijne beginselen geestdriftig toe.

De Vredesconferentie. Op 13 Januari werd de laatste vergadering van den intergeallieerden oppersten oorlogsraad gehouden, teneinde de vredesconferentie voor te bereiden en men kwam overeen, geen absolute publiciteit toe te laten, doch slechts communiqué's over het behandelde te publiceeren. Tevens werd bepaald, dat Engeland, Frankrijk, de Vereenigde Staten, Italië en Japan 5 vredesafgevaardigden, Brazilië 3 en de overige landen 2 of 1 zouden mogen zenden, terwijl, zoo de neutralen toegelaten werden, deze slechts met één afgevaardigde tevreden moesten zijn.

Tegen beide besluiten kwam reeds dadelijk oppositie. Vooral de Amerikaansche journalisten waren hevig verontwaardigd over de beperking der openbaarheid en in België en Servië was men met 2 afgevaardigden niet tevreden. Dit laatste werd dan ook spoedig in 3 veranderd. Van veel belang was het echter niet, omdat elk land slechts één stem zal mogen uitbrengen.

Op 15 Januari kwamen de delegaties der 5 groote mogendheden bijeen, om het programma voor de eerste vergadering vast te stellen en de invitaties rond te sturen. Hierbij bepaalde men, dat ook de Koning der Hedsjas vertegenwoordigers zou mogen benoemen.

Op 16 Januari werden de besprekingen voortgezet in de tegenwoordigheid van Wilson. Men besprak de Russische questie, zonder tot een resultaat te komen en handhaafde het reeds ingenomen standpunt ten opzichte van de persvrijheid.

Dit laatste werd beantwoord door de Amerikaansche persmannen met eene protestvergadering, waarbij vele journalisten uit andere landen aanwezig waren.

Op 17 Januari hadden de laatste voorloopige besprekingen plaats en werden de nieuwe voorwaarden van den verlengden wapenstilstand voorgelezen.

Eindelijk op 18 Januari 1919, juist 48 jaren na de oprichting van het Duitsche Keizerrijk, werd de vredesconferentie, die over dat verslagen Rijk zal beslissen, door President Poincaré op plechtige wijze geopend, in tegenwoordigheid van President Wilson. Clemenceau werd bij acclamatie tot voorzitter benoemd. En tot groote voldoening vooral van de Amerikanen werden vertegenwoordigers van de pers toegelaten.

Eene tweede volledige zitting heeft nog niet plaats gehad. Door de Groote Mogendheden werd het Russische probleem middelerwijl ernstig behandeld en kwam men tot besluit, aan alle partijen in Rusland een wapenstilstand voor te stellen en eene Russische conferentie van afgevaardigden van alle Russische regeeringen en machtsgroepen op een eiland in de zee van Marmora aan te bevelen, onder leiding van eene Entente-Commissie voor Russische Zaken.

ENGELAND. Op 28 December j.l. werden de uitslagen der verkiezingen openbaar gemaakt en bleek de regeeringscoalitie eene overweldigende meerderheid te hebben behaald. Van de 707 parlementsleden behooren thans 478 tot de coalitie, waarvan 334 unionisten en 133 liberalen. Van de overblijvende 229 heeft de arbeiderspartij slechts 63 zetels bezet, een aantal, dat beneden veler verwachtingen is gebleven.

Bekende partijleiders, die zich niet bij de regeeringscoalitie hadden aangesloten, zooals Asquith, leider der anticoalitie liberalen, A. Henderson, arbeidersvoorman, Runciman, Ramsay MacDonald, en de bolsjewistische kandidaten Snowden en Maclean werden alle verslagen. Adamson zal nu de leider der parlementaire arbeiderspartij worden. In Ierland zegevierde de nationale idee eveneens, hier echter natuurlijk ten nadeele van de Engelsche regeering. Overeenkomstig de verwachtingen kregen de Sinn Feiners de overgrootste meerderheid n.l. 73 (in het oude parlement 6) van de 107 kandidaten. De nationalist, waarvan zelfs de leider Dillon het onderspit moest delven, worden nu door slechts 7 (in het oude parlement 78) afgevaardigden vertegenwoordigd. De Ulstersche Unionisten behaalden eveneens, overeenkomstig de leidende nationale idee, die overal bij deze verkiezingen voorzat, 25 zetels. Men meent echter, dat de Sinn Feiners, in verband met het aantal stemmen op hunne kandidaten uitgebracht, een te groot aantal zetels hebben bemachtigd.

Het resultaat van deze verkiezingen is eene hervorming der regeering in conservatieven geest geweest, omdat de Tories nu verre in de meerderheid zijn. In het nieuwe kabinet is de portefeuille voor Buiten-

landsche Zaken toegewezen aan Balfour, Binnenlandsche Zaken beheert Shortt, Oorlog Churchill en Marine Walter Long, terwijl de leiders in het Lager- en Hoogerhuis respectievelijk Bonar Law en Lord Curzon zijn.

Eene nieuwe verschijning is een Indiër, Sir S. P. S i n k a, als onderstaatssecretaris voor Indië. Staatssecretaris voor Koloniën werd M i l n e r. Of de oorspronkelijk radicale minister-president L l o y d G e o r g e zich geheel thuisgevoelt in deze omgeving van zijne vroegere felste tegenstanders is twijfelachtig. Het oorlogskabinet zal voorloopig de werkzaamheden blijven voortzetten.

In Ierland heeft de Sinn Fein overwinning de agitatie voor eene onafhankelijke Iersche Republiek sterk aangewakkerd. Reeds voor den uitslag der verkiezingen had men in 40 vergaderingen een beroep op president W i l s o n hiervoor gedaan. Op 3 Januari volgden 67 massavergaderingen over het geheele land, waarop de vrijlating der geïnterneerde Sinn Fein-leiders werd geëischt. Op 7 Januari vergaderde 29 Sinn Fein parlementsleden onder voorzitterschap van Graaf P l u n k e t t om tegen de gevangenhouding van 37 hunner collega's te protesteeren, waarbij plannen voor eene Iersche constitueerde Vergadering werden ontworpen, welke op 21 Januari in het Gemeentehuis in Dublin plaats vond en waar de Iersche onafhankelijkheid werd uitgeroepen. De vorming van eene Iersche Republiek werd aangekondigd en de terugroeping der Engelsche garnizoenen uit Ierland werd geëischt. Middelerwijl werden afgevaardigden naar Parijs gezonden om aan W i l s o n het zelfbestemmingsrecht voor Ierland te vragen en werden: de V a l e r a, A r t h u s G r i f f i t h en Graaf P l u n k e t t voorloopig aangewezen als Iersche Afgevaardigden ter vredesconferentie. Het laatste nieuws, is de instelling van een voorloopig Iersch ministerie van 5 leden.

Hoewel er zelfs plannen tot een nieuwen opstand ontdekt werden, blijft de Engelsche regeering dit alles leidelijk aanzien.

Moeilijkheden van anderen aard deden zich bij de demobilisatie voor. In Dover, Folkestone, Brighton en andere plaatsen demonstreerden duizenden soldaten tegen de langzame demobilisatie. Hoewel er geen berichten omtrent geweldplegingen kwamen, werkte de beweging zeer belemmerend op het kanaaltransport en moest de haven van Folkestone zelfs eenigen tijd gesloten worden. Door toezeggingen door het Ministerie van Oorlog, werd de beweging tot een einde gebracht. Het is merkwaardig dat ook hier, evenals in Duitschland, de etappetroepen de aanstichters der beweging waren. Inmiddels is vanaf 15 Januari de dienstplicht vervallen en de werving voor het staande leger wederom opengesteld.

Naar aanleiding van het bezoek van W i l s o n, waarbij hij overal geestdriftig werd ontvangen, hebben verschillende staatslieden, waaronder G r e y, zich vóór den volkerenbond verklaard, hoewel de tegenwoordige machthebbers nog zeer abstract bleven in hunne verklaringen over dit onderwerp. Wel verklaarde L l o y d G e o r g e zich tegen den economischen na-oorlog.

Het economische leven zelf herstelt zich dan ook geleidelijk, hoewel nog zeer langzaam. Aan het nieuwe departement van Overzeeschen Handel werd het aantal handelsattaché's, die nu onder dit departement zullen ressorteeren, evenals de consulaire dienst, van 8 op 27 gebracht. Het embargo op den steenkool-uitvoer naar Nederland en de overige neutralen werd opgeheven. De vrije invoer van buitenlandsche producten heeft echter wederom protesten bij industrieelen uitgelokt en Lloyd George verklaarde dit na 3 maanden wederom te zullen intrekken. De scheepvaartminister Maclay liet zich optimistisch uit over de toekomst der Britsche scheepvaart; hij meende, dat de achterstand spoedig ingehaald zou worden en de staatscontrôle binnen korten tijd kon worden opgeheven; middelerwijl worden de neutrale schepen reeds vrijgegeven.

Gepaard hiermede blijft de regeering de krachtige vlootpolitiek voortstaan. Admiraal Jellicoe zal naar Australië vertrekken, om dat land van advies te dienen bij de te volgen vlootpolitiek, terwijl volgens de laatste berichten wederom een krachtig eskader te Malta gestationneerd zal worden. Bij de vloot deden zich intusschen ook moeilijkheden voor gelijk in het leger.

In Zuid-Afrika heeft de Nationale Partij, die bij tusschentijdsche verkiezingen eenig succes behaalde, besloten eene deputatie, bestaande uit Herzog en De Wet, naar Parijs te zenden, teneinde de onafhankelijkheid van Zuid-Afrika te verkrijgen. De Engelsche regeering neemt eene afwijzende houding ten opzichte van dit streven aan. De Minister van Justitie, de Wet, heeft zich tegen de uitwijzing van alle Duitschers verklaard, doch de geheele regeering wenschte volgens hem de aanhechting van Duitsch Z. West Afrika bij de Zuid-Afrikaansche Unie.

Uit Australië en Nieuw-Zeeland kwamen eenige berichten over revolutionaire neigingen onder de arbeiders. Eene Fransche militaire missie onder Generaal Pau werd met veel geestdrift in Wellington ontvangen.

In Canada heeft de regeering besloten aan iederen Britschen soldaat 160 acres grond gratis in bruikleen te geven met een renteloos voorschot tot een maximum van f 6000.

RUSLAND. Nog steeds zetelt Trotzki in Moskou, gesteund door zijne Roode Garde, eene bedreiging voor de geheele wereld en voornamelijk voor de Westelijke grensgebieden. Of Lenin nog eendrachtig met hem samenwerkt is niet zeker; er werd zelfs geseind, dat Trotzki hem had laten gevangen nemen. Terwijl het sovjets-propaganda-bureau, eene instelling, die veel gevaarlijker is, dan alle bolsjewistische legers bij elkaar, voortgaat met schoone voorstellingen over de toestanden in Rusland te verspreiden, kunnen alleszins betrouwbare personen, die uit Rusland komen, geen woorden genoeg vinden, om hun afschuw te kennen te geven, over de aldaar heerschende toestanden. Niet alleen is daar nu alle eigendom afgeschafte, doch ook is iedere huwbare vrouw

staatseigendom geworden, die zich moet laten inschrijven in een regeerings-huwelijksregister.

In de Oostzeelanden en de Poolsche-Oekrajeensche grensgebieden gaat het den bolsjewiki oogenschijnlijk voor den wind, doch de bedreiging uit Noordelijke-, Oostelijke en Zuid-Oostelijke richting wordt steeds groter.

Werd nog verleden maand over verdeeldheid gerept, thans is er geleidelijk meer eenheid gekomen in de leiding der sovjetbestrijding. In Zuid-Rusland, waar Don-kozakken onder generaal K r a i n o w, Koeban-kozakken onder F i l i m o n o f en vrijwilligers onder generaal D e n i k i n streden, werd het opperbevel aan laatstgenoemden generaal opgedragen, terwijl volgens de laatste berichten deze zich wederom met zijn leger onder de bevelen van Admiraal K o l t c h a k gesteld heeft, die daardoor vrijwel den geheelen strijd tegen de sovjet leidt en volgens de laagste schattingen meer dan 300.000 man ter beschikking heeft.

De troepen van generaal N o w s c h e w s k i, die vanuit Archangel verbinding trachten te verkrijgen met het Oostelijke leger zullen vermoedelijk hierna tenslotte ook ter beschikking van K o l t c h a k komen. Al deze aanvoerders streven naar:

1) Herstel van een ondeelbaar Rusland onder een centraal bestuur, waarbij aan de diverse deelen een ruim zelfbestuur gewaarborgd zal worden.

2) Totale vernietiging van alle bolsjewistische instellingen.

Het resultaat van deze samenwerking bleef dan ook niet uit. Terwijl de troepen vanuit Archangel in Zuidelijke richting vorderingen maakten, wist K o l t c h a k het derde bolsjewistische leger bij Perm beslissend te slaan, waarbij 31.000 gevangenen gemaakt werden; veel materieel werd buitgemaakt en de stad zich moest overgeven, de Kama werd overgestoken en reeds Viatka wordt bedreigd, hetgeen voor de verbinding met de troepen uit Archangel van zeer veel gewicht is. In het Zuiden drongen de troepen van D e n i k i n het Terekgebied binnen en beschoten Engelsche schepen de bolsjewistische afdeelingen aan de kust van de Kaspische Zee.

Het geldgebrek, waarmede de voorloopige Russische regeering in tegenstelling met het sovjetbewind steeds had te kampen, schijnt nu ook beter te worden. Voorloopig is hun succes dan ook vrij groot, niettegenstaande de steun der Entente nog zeer gering blijft; zoo hebben b.v. de Vereenigde Staten niet meer dan 12.941 man in geheel Rusland en Siberië, terwijl Engeland hoogstens 20.000 man voornamelijk naar Archangel heeft gezonden.

OEKRAJINA. De uittocht der Duitsche troepen naderde tegen het einde van het afgelopen jaar zijne voltooiing, doch de bezetting door Entente troepen bleef nog tot Odessa beperkt, zoodat de bolsjewistische elementen nu den tijd gekomen achtten om de georganiseerde wanorde ook in Oekrajina te stichten: in Kief werden reeds een sovjet

gesticht en bij de uitgeschreven verkiezingen zullen slechts bepaalde klassen, gerekend tot het proletariaat, kiesgerechtigd zijn. Op 28 December schijnt nog een nieuw ministerie gevormd te zijn.

Blijkbaar wijdt de regeering in Moskou alle aandacht hieraan en worden reeds groote troepentransporten van Moskou naar het Zuiden designaleerd. De voordeelen van het slagen dezer beweging zijn duidelijk; in de eerste plaats komt de sovjet daardoor in het bezit van eene vruchtbare graanstreek en ten tweede kan vanuit de Oekrajina het leger onder Generaal Denikin in de flank en op de verbindingslijnen bedreigd worden. Het directoire is echter met deze Russische hulp niet erg ingenomen en heeft reeds eene nota tot de Sovjet-regeering gericht, waarin geprotesteerd wordt tegen dien opmarsch naar de Oekrajina. Reeds kwamen er berichten, dat de Sovjet-Regeering een deel van Oost-Oekrajina bij Rusland ingelijfd verklaart.

In Oost-Galicië bestond reeds een soort Sovjet-republiekje onder den naam van Volksrepubliek van West-Oekrajina, dat voornamelijk den Polen het bezit van Lemberg bestreed. De leiders van dit gewest oordeelen blijkbaar, dat Groot-Oekrajina nu voldoende bolsjewistisch geregeerd wordt, en hebben de vereeniging der beide landen aangekondigd. Wellicht is hier aan de vrees voor de Roemenen, die in de Boekowina blijven oprukken niet vreemd. De regeering van West-Oekrajina heeft n.l. een ultimatum tot Roemenië gericht, waarin de ontruiming der Boekowina geëischt wordt. Botsingen tusschen Oekrajiners en Roemenen hebben zich dan ook reeds voorgedaan.

POLEN. Onder de bedreiging der oprukkende bolsjewistische benden uit het Oosten naar de Poolsche grenzen, worden de plannen tot stichting van een zoo groot mogelijk Poolsch Rijk, met vastberadenheid uitgevoerd. Dat de uitvoering ervan juist voor een groot gedeelte ten nadeele van de nieuwe Deutsche Republiek moest zijn, komt den Polen wederom minder ten goede bij de ontruiming der West-Russische landstreken door het Deutsche leger van generaal Hoffman. Overal waar de Duitschers nu terugtrekken, blijken zij eerder geneigd om den bolsjewisten hunne wapenen en posities in handen te spelen, dan de Polen te helpen. Bovendien beschikt op het oogenblik de Poolsche regeering over niet veel meer dan 20.000 man georganiseerde troepen, terwijl het Poolsch-Entente leger van 50.000 man onder generaal Haller nog niet in Dantzig is geland. Nog steeds zijn troepen noodig om de Duitschers te ontwapenen, de Polen in Duitsch Posen te steunen en de Roetheensche bolsjewisten het bezit van West-Galicië te betwisten, zoodat de toestand aan de regeering veel zorg zal baren.

De besluiteloosheid en wanorde in Duitschland heeft het dan ook alleen mogelijk gemaakt, dat het aan de Poolsche bewoners van Duitsch Posen zonder veel hulp van hunne landgenooten gelukt is, in vele steden het bewind in handen te nemen. Aanvankelijk begonnen met straatgevechten in de steden Posen en Gnesen, heeft de beweging zich dusdanig

uitgebreid, dat men in Berlijn reeds bezorgd wordt voor de hoofdstad van het Deutsche Rijk. Plaatsen zooals Nakel, Hohensalza, Posen, Gnesen, Kosten en andere zijn in Poolsche handen, terwijl Thorn, Bromberg, Kolmar, Bentschen, Lissa, enz. bedreigd worden en voor een groot deel reeds tijdelijk in Poolsche handen waren. Kwamen er uit Duitschland berichten over een meer actieven tegenstand met 3 legercorpsen, waarbij Hindenburg de leiding zou nemen, ook de Poolsche beweging schijnt meer georganiseerd en vanuit Warschau beter geleid te worden.

Naast Pruisisch Posen maken de Polen nog aanspraak op het Zuidelijk deel van Oost-Pruissen, deelen van West-Pruissen, waarbij Dantzig, Wilna, groote deelen van de Russische gouvernementen Grodno en Minsk, deelen van Opper-Silezië, West-Galicië en het vroegere hertogdom Teschen. Dezen eischen zijn echter in verschillende gevallen niet goed overeen te brengen met het zelfbeschikkingsrecht. Uit Slowakië trokken de Polen zich op verzoek der Entente terug. Vanuit Amerika kwam de vertegenwoordiger der Poolsche belangen bij Wilson, de beroemde musicus Paderewski, over Dantzig en Posen in Warschau aan en werd overal met groote geestdrift begroet.

Nadat reeds Trotzki's dochter gearresteerd was, brak er op het eind van December een bolsjewistische opstand in het land uit, die echter werd onderdrukt. Toen daarop begin Januari een vermoedelijk reactionaire staatsgreep werd verhinderd en een bolsjewistische aanslag op Paderewski mislukte, besloot de rijksregeerder, generaal Pilsudski, het Kabinet Moraczewski te ontbinden en Paderewski de formatie van een nieuw nationaal kabinet op te dragen, hetgeen plaatsvond en waarbij de nieuwe premier zelf de portefeuille van buitenlandsche zaken nam. Het is te verwachten, dat hierdoor de betrekkingen tusschen Polen en de Entente aanmerkelijk versterkt zullen worden. Reeds is de Engelsche regeering, die Paderewski met een Engelschen kruiser naar Danzig liet overbrengen, begonnen met te Berlijn bezwaren te maken tegen het Deutsche verzet in Posen, hetgeen de Deutsche minister van Buitenlandsche Zaken met een protest en eene uitvoerige uiteenzetting van den toestand heeft beantwoord. Ook Foch heeft den Duitschers verzocht de Polen niet tegen te werken in Litauen, waar onder den druk der gebeurtenissen de Polen met de Litauers samen het bolsjewistische gevaar trachten te keeren.

FINLAND. Na de aankomst van Mannersheim op 25 December j.l. zijn de teekenen van eene betere verstandhouding met de geassocieerde mogendheden niet uitgebleven, hetgeen trouwens één van de voornaamste programpunten van den generaal was.

In de eerste plaats heeft Hoover reeds voedsel aan Finland uit Amerika toegezegd, nu de Deutsche invloed is verminderd, hetgeen o. a. aan het licht kwam door de verklaring van Prins Frederik Karel van Hessen, die verder voor goed van den Finschen troon afzag.

Om de commerciële verhouding met Engeland, Frankrijk en de Vereenigde Staten te kunnen regelen is eene commissie benoemd, die 20 Januari derwaarts vertrok. Inmiddels heeft Engeland reeds 7.000.000 £ van de Finsche Bank vrijgegeven, welk geld gedurende den oorlog in Londen werd vastgehouden.

Met Rusland zijn de economische verhoudingen iets verbeterd, doordat de sovjet-regeering, gedwongen door het groote gebrek aan hout, hiertegen de vrijlating der Finnen in Rusland en de levering van verschillende producten heeft aangeboden.

Aan den anderen kant maakt men zich in Finland nog steeds ernstig bezorgd over den voortgang der bolsjewistische troepen in de Oostzeelanden en heeft men zich genoopt gezien de Finsch-Russische grenzen geheel gesloten te houden, omdat de sovjet-propagandisten niet ophouden met hunne pogingen ook in Finland hunne leerstellingen te verbreiden.

Aan het voornemen van Mannerheim om den Landdag te ontbinden werd gevolg gegeven; de nieuwe verkiezingen zullen van 1-3 Maart plaats hebben, de bijeenroeping van den nieuwen Landdag op 1 April. Of het feit, dat bij de gemeenteraadsverkiezingen te Helsingfors tegen 36 socialisten slechts 34 leden van burgerlijke partijen gekozen werden, eene aanwijzing geeft in welke richting de nieuwe verkiezingen zouden kunnen uitvallen, is nog niet met zekerheid te zeggen.

DE OOSTZEELANDEN. De moeilijke tijden, die de Oostzeelanden doormaken, en waarop reeds verleden maand gewezen werd, hebben zich dusdanig verergerd, dat men nu reeds over den naderenden ondergang dezer landen, althans van de Zuidelijke landstrekken, kan gaan spreken. Van de besluiteloosheid der leidende staatslieden in de wereld inzake de interventie in Rusland, heeft de sovjet gebruik gemaakt om in de eerste plaats met de bezetting der Oostzeelanden een aanvang te maken.

Nadat einde December aan Litauische vertegenwoordigers te Berlijn het verblijf en de medewerking der Duitsche troepen nog één maand was toegezegd, teneinde voornamelijk Wilna te kunnen verdedigen, begon die hulp door de ontbinding der Duitsche troepen en bovendien door de tegenwerking van vele commandanten weg te vallen. Hoewel het zich verleden maand liet aanzien, dat Esthland het eerst door de bolsjewistische benden overstroemd zou worden, zijn inderdaad de Litauische gewesten reeds verloren, terwijl Esthland dit lot nog niet deelt.

Reeds in de laatste weken van December begonnen de Duitsche troepen de Oostzeeprovincies te verlaten. Aangezien zij hierbij de troepen, die langs de spoorlijn Dorpat-Riga lagen, eerst per as wegvoerden en de bolsjewistische troepen daarop spoedig Waltz bezetten, moesten de Duitsche troepen, die nog in Estland stonden, spoedig over Fellin naar het Zuiden afmarcheeren, hetgeen in goede orde plaats vond.

De voorloopige regeering in Esthland trachtte nu door vrijwilligers

eene linie langs Wesenberg—Dorpat tegen de opdringende bolsjewistische voorhoeden, bestaande uit revolutionaire Esthlanders en Chineezzen, te houden. Op 23 December viel echter Dorpat en hoewel door eene landing bij Kunda in den rug van den vijand het Wesenbergfront een weinig vooruit gebracht kon worden, werd begin Januari de toestand uiterst kritiek. De regeering riep alle mannen tot 50 jaar onder de wapenen en richtte een dringend verzoek om wapenen tot de Engelsche regeering. Deze had reeds de vermeesterde bolsjewistische kruisers Spartak en Avtroil aan P e t s, het hoofd der Esthlandsche regeering, aangeboden, terwijl op 3 Januari de eerste afdelingen van het nu meer dan 10.000 man sterke Finsche vrijwilligerskorps onder bescherming der Engelsche vloot te Reval aan land werd gezet.

Den volgenden dag viel Charlottenhof, reeds scheen het lot van Reval bezegeld, toen gebeurtenissen in Rusland, vermoedelijk een opstand en de daarmee gepaard gaande bedreiging der verbindingswegen met Esthland, den toestand wijzigde. Volgens de laatste berichten werd Dorpat wederom op 17 Januari door de Esthlanders onder generaal P o d d e r heroverd en moesten op alle fronten de bolsjewisten in wanorde met achterlating van veel materiaal wijken.

In Lithauen echter verliep de strijd anders in verband met den geringen invloed van de gebeurtenissen in Petrograd op de veel Zuidelijker opereerende bolsjewistische troepenafdeelingen, die door Duitsche bladen op eene sterkte van ruim 50.000 man geschat worden.

Reeds op den laatsten dag van het vorige jaar gingen de beide Lettische compagnieën in Riga, onder den indruk van de naderende bolsjewisten tot mouterij over. De Duitschers weigerden hen te ontwapenen en verlieten op 2 Januari Riga, waarop de commandant van de Engelsche vlootafdeeling in de haven van Riga troepen liet landen en na eene beschieting der kazerne, de Letten tot overgave dwong. Doch deze overwinning was van korten duur. Reeds den volgenden dag begonnen de straatgevechten en op 4 Januari was de stad in handen van den Lettischen sovjet.

Inmiddels vielen Waltz, Wolmar, Wenden en Dunaburg in handen van den vijand en zag de Lithausche regeering, toen ook Wilna door de Duitschers verlaten werd, zich genoodzaakt naar Kofno te verhuizen. Nadat de Polen eene vergeefsche poging hadden aangewend om Wilna te bemachtigen, werd deze stad op 5 Januari door Russische horden bezet.

De Baltische landweer, meest bestaande uit de bewoners van Duitsche afkomst, tracht zich nu nog staande te houden achter de Windau, doch reeds wordt de laatste belangrijke stad Kofno bedreigd en begint men zich zelfs in Duitschland voor Oost-Pruißen ongerust te maken. In Mitau, Tukkum en Windau zijn sovjets ingesteld, terwijl Libau de laatste verbinding met de buitenwereld het vermoedelijk ook niet lang meer zal uithouden, temeer daar een deel der bevolking heult met bolsjewistisch Rusland.

Onder den indruk van de berichten over afschuwelijke gruwelen door de Russen gepleegd, worden nu in Zweden eveneens vrijwilligers-expeditie-korpsen, zoowel voor Esthland als voor Lithauen gevormd, t rwijl het plan bestaat om met vereeniging van alle beschikbare krachten onder den Russischen generaal J u d e n i t s j in de Oostzeelanden een eenheidsfront tegen het roode gevaar te vormen. Ook de Zweedsche socialistische fractie heeft op verzoek der Esthlandsche socialisten sympathie voor het Esthlandsche onafhankelijkheidsstreven betuigd en de hoop voor de nederlaag der bolsjewisten uitgesproken.

DENEMARKEN. Denemarken bereidt zich, evenals de meeste neutralen, voor op de goede behartiging zijner belangen bij de vredesconferentie. De vroegere gezant in Rusland, S c a v e n i u s , is naar Parijs gezonden om het land bij de vredesconferentie te vertegenwoordigen en is reeds door de vertegenwoordigers der groote mogendheden over het Russische vraagstuk, als goed kenner der toestanden, gehoord.

In Noord-Sleeswijk heeft de kiesvereeniging aangedrongen op de algeheele onthouding der Denen bij de a. s. verkiezingen voor de Duitse Nationale Vergadering, omdat zij zich buiten het Duitse Staatsverband beschouwen.

NOORWEGEN. Uit Noorwegen komen berichten, dat de regeering op de a. s. vredesconferentie zekere aanspraken op Spitsbergen zal laten gelden.

De nieuwe Storting, die eene kleine rechtsche meerderheid heeft, is bijeen gekomen. Alle partijen zijn ontevreden over de samenstelling der Kamer, hetgeen aan de gebrekkige kieswet moet toegeschreven worden.

ZWEDEN. 11 Januari werd de Rijksdag op plechtige wijze door den Koning geopend; uit de troonrede blijkt, dat ook tenslotte in het conservatieve Zweden de nieuwe democratische richting grooteren invloed heeft gekregen; het moet voor een groot deel aan het beleid van den leider der socialisten B r a n t i n g worden toegeschreven, dat, niettegenstaande tot voor korten tijd de conservatieve rechterzijde eene onverzoenlijke houding aannam, deze verandering zonder schokkende gebeurtenissen heeft plaats gehad.

In de eerste plaats wees de Koning op de samenwerking tusschen de 3 Scandinavische landen inzake de Volkerenbond. Naast sociaal-economische en finantieele hervormingen kwam de geest des tijds vooral tot uiting in de aangekondigde grondwetsherziening ter hervorming van de volksvertegenwoordiging en de invoering van het vrouwenkiesrecht, en eveneens in de a. s. reorganisatie van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken.

Tenslotte gaf de Koning nog zijne voldoening te kennen over het feit, dat op 30 December met Duitschland en Finland de overeenkomst

tot slechting der verdedigingswerken op de Aalandsche eilanden werd geteekend. Hij maakte van deze gelegenheid gebruik om te verklaren, dat de Zweedsche regeering de wenschen der Aalanders, om zich bij Zweden aan te sluiten, krachtig bleef steunen en reeds bij de Finsche regeering op eene volksstemming had aangedrongen. Het schijnt, dat door de houding der Finsche pers, die liever tot inlijving der eilanden ware overgegaan vóór het bijeenkomen der vredesconferentie, men in Zweden zich genoopt heeft gezien, deze officieele stappen ten spoedigste te nemen, om niet voor een voldongen feit te worden geplaatst.

Uit Engeland kwamen berichten, dat de Engelsche regeering de aanspraken der Zweedsche maatschappij, welke in het district Braganza op Spitsbergen concessies ontgint, erkent, zoodat uit deze kwestie tusschen de beide landen vermoedelijk geene moeilijkheden zullen voortvloeien.

Niettegenstaande het gunstige verloop der binnenlandsche politieke hervormingen, doet zich ook in Zweden het algemeene verschijnsel der arbeidsmoeilijkheden voor. Stakingen zijn uitgebroken onder de zeelieden, telefoon- en telegraafarbeiders, terwijl ook de machinisten het werk hebben nedergelegd.

ZWITSERLAND. In Zwitserland blijft de regeering waakzaam tegen het bolsjewistisch gevaar en heeft zij evenals in Nederland is geschied, het passenstelsel ingevoerd, waarbij echter vrij wat strenger opgetreden schijnt te worden dan in ons land. Het verkrijgen van een pasvisum vanuit Duitschland schijnt zeer moeilijk te zijn.

Bij de sovjetregeering in Rusland is geprotesteerd tegen het ophouden der teruggeroepen leden der Zwitsersche legatie.

In verband met deze gebeurtenissen werd het besluit om in Januari het internationaal socialistisch congres te Lausanne te houden met zeer gemengde gevoelens in Zwitserland vernomen. Vooral het stadsbestuur en de Cantonale Raad van Vaud waren er dusdanig tegen, dat de bondsregeering moest verklaren de conferentie niet in West-Zwitserland te kunnen toelaten. Voorloopig is daardoor de samenkomst tot 27 Januari uitgesteld en zal zij tegelijk met een internationaal congres van vakverenigingen te Bern gehouden worden, hoewel het nog steeds niet zeker is, dat de socialisten uit de geallieerde landen met de Duitschers zullen willen vergaderen.

De verklaring van den president op 22 December j.l., dat Zwitserland hoogstwaarschijnlijk op de vredesconferentie zal worden toegelaten, waar zijne afgevaardigden zullen pleiten voor concessies inzake de Gothardbaan en den zeehandel, hebben algemeenen bijval in dien lande gewekt. Reeds is A d o r naar Parijs vertrokken en heeft hij de onderhandelingen met de verschillende leidende staatslieden, waaronder ook president W i l s o n , ingeleid.

SPANJE. De voldoening, door R o m a n o n e s te kennen gegeven

na zijn terugkeer uit Parijs over de gehouden besprekingen met de Fransche regeering, moet spoedig hebben plaats gemaakt voor de bezorgdheid, die tegenwoordig elk Spaansch staatsman wel moet koesteren bij de beschouwing van den binnenlandschen toestand van het land.

De Catalonische kwestie is nog steeds niet opgelost, heeft zich veeleer nog verscherpt; nadat Romanones eene extra-parlementaire commissie had voorgesteld om het vraagstuk te bestudeeren en in Februari aan de Cortes verslag uit te brengen, hebben de vertegenwoordigers der linkerzijde, voornamelijk de republikeinsch gezinde elementen, namelijk geweigerd deel uit te maken van deze commissie. Intusschen werd op een congres van raadsliden, senatoren en kamerleden uit Catalonië eene motie ten gunste van de onmiddellijke invoering eener autonome Cataleensche regeering met eigen ministerie en volksvertegenwoordiging aangenomen. Daar bovendien de leider der Cataloniërs Ventosa naar Parijs is gegaan, heeft dit vraagstuk internationale beteekenis gekregen, hetgeen de Spaansche regeering veel zorg moet baren, te meer, waar eene revolutionaire uitbarsting in Barcelona slechts door de krachtigste maatregelen, waaronder de afkondiging van den staat van beleg, kon worden verhinderd. Mede onder den indruk van deze beweging verlangen nu de 700.000 Basken in Noord Spanje de algeheele onafhankelijkheid en vallen zij reeds Wilson met telegrammen hierover lastig.

Bovendien blijkt ook het Marokkaansche vraagstuk onopgelost. De Fransche regeering begint namelijk hoe langer hoe meer ongeduld te toonen voor de wanordelijke toestanden in Spaansch-Marokko, waardoor het mogelijk werd, dat Fransche grenstroepen door bewoners der Spaansche gebieden werden overvallen. Toen daarop eene militaire expeditie met medewerking van Spanje zou plaats vinden en dit op het laatste oogenblik zich terugtrok, omdat Raisoeli er zich tegen verzette, terwijl de Franschen in hem juist een tegenstander zien, gingen er in Frankrijk stemmen op, om het gebied onder Fransche invloedssfeer tot Tandsjer uit te strekken. Dit heeft in Spanje groote onrust verwekt, waardoor nu de meeste bladen de „versaansching” van Tandsjer, als vrijwel de voornaamste binnenlandsche kwestie in Spanje beschouwen; met dit al moet men echter toch erkennen, dat het Spaansche bestuur in die streken eene jammerlijke mislukking is geweest. Met deze beweging houdt ook verband de tegenzin der Spanjaarden om Gibraltar tegen Ceuta te verruilen. Of Engeland inderdaad een voorstel in dezen geest gedaan heeft is nog onzeker.

PORTUGAL. Na den moord op den President werd een voorloopig bewind ingesteld, ongeveer uit dezelfde regeeringspersonen bestaande.

Inmiddels werd een nieuw kabinet met Tamagnini Barbosa als Minister-President, tevens Minister van Binnenlandsche Zaken, gevormd.

Berichten over zoowel royalistische als bolsjewistische woelingen, die

veelal tot bloedige botsingen met de regeeringstroepen leidden, waren talrijk.

Oporto is volgens de laatste berichten zelfs geheel in handen der royalisten geraakt, die Koning Manuel wederom tot Koning van Portugal hebben uitgeroepen en nu op Lissabon aanrukken.

KONINKRIJK DER SERVIËRS, -KROATEN EN SLOWENEN. In dit nieuwe Koninkrijk, welks consuls reeds de opdracht hebben gekregen om den bovenvermelden naam op hunne wapenborden te doen plaatsen, neemt de vorming van den nieuwen staat ieders aandacht in beslag. Een nieuw Zuid-Slavisch ministerie, waarin Stojan Protic president en Korosec ondervoorzitter is, werd gevormd. De portefeuille van buitenlandsche zaken werd toevertrouwd aan Dr. A. Teumbic, terwijl de vroegere minister-president Pashitch tot hoofd der vredesdelegatie werd benoemd en reeds naar Parijs is vertrokken. De regeering heeft aan de Entente-regeeringen officieel kennis gegeven van het tot stand komen van dit nieuwe Rijk.

Was verleden maand de houding van Montenegro nog aan twijfel onderhevig, thans blijkt voldoende, dat de algemeene aansluiting met de overige Zuid-Slavische gebieden vrijwel heeft plaats gehad. Nadat eene nationale vergadering was gekozen, benoemde deze een directoire van 5 leden, hetwelk het bestuur in het land nog schijnt waar te nemen, totdat de definitieve staatsregeling van het gemeenschappelijke koninkrijk tot stand zal zijn gekomen. Dit directoire wordt door Milissar Raitchevitsch te Belgrado vertegenwoordigd. Deze, zoowel als het directoire, hebben nogmaals officieel verklaard, dat alle betrekkingen met den vroegeren Montenegrijnschen koning zijn afgebroken en het land zich met Servië heeft vereenigd. Montenegrijnen, aanhangers van den afgezetten Koning, buiten het land vertoevende blijven echter protesteeren tegen de volgens hen gewapende onderdrukking van Montenegro door de Serven.

Intusschen heeft men een begin gemaakt met de vorming van een Zuid-Slavisch leger. Reeds zijn er geruchten over de mobilisatie hiervan tegen de Italianen. Daartegenover protesteerden de Duitsch-Oostenrijkers weder tegen aanvallen van Zuid-Slaven op Birnbaum en Klagenfurt. Daar aan de bevolking van Kroatië wapenen werden uitgedeeld, moet er rekening mede gehouden worden, dat zoo de vredesconferentie de Italiaansche en Slavische belangen niet weet te combineeren, dit tot ernstige conflicten aanleiding zal kunnen geven.

ALBANIË. Het schijnt, dat Italië, inziende, dat eene permanente bezetting van het land op veel tegenstand vooral bij de Serven zal stuiten, vasthoudt aan een onafhankelijk Albanië onder bepaalde voorwaarden.

Inmiddels schijnt Essad Pascha zich wederom te doen gelden. Hij heeft n.l. zijn vriend Paul Terka, een Christen uit Durazzo, tot buitenlandschen vertegenwoordiger van het land benoemd.

BULGARIJE. Door de afsluiting van dit land van de buitenwereld hebben geruimen tijd verschillende geruchten over omwentelingen de ronde gedaan zonder afdoende tegenspraak.

Na het sluiten van het verdrag van overgave door een ministerie *Malinof*, gevormd uit de opportunistische democratische partij en twee leden der gematigde linkerzijde, heeft de toestand zich geleidelijk verder ontwikkeld.

Aangezien het Kabinet niet op eene meerderheid steunde en zulks onaannemelijk voor de geallieerde vertegenwoordigers was, moest *Tsar Boris* reeds in October van het vorige jaar het Kabinet hervormen in een coalitie-kabinet. Toen na eenigen tijd de nieuwe handige Minister van Buitenlandsche Zaken *Theodoref* het vertrouwen der Geallieerde vertegenwoordigers had weten te herwinnen, werd hem de volledige vorming van een nieuw coalitie-ministerie opgedragen, nu meer in overeenstemming met de sterkte der diverse politieke partijen in de *Sobranje*.

Dit Kabinet zal vermoedelijk de vredessluiting moeten leiden en daarna de nieuwe verkiezingen moeten uitschrijven.

Intusschen doet de regeering groote moeite om zich aan de militaire afsluiting van het land te ontworstelen en in verbinding te komen met diverse entente-regeeringen. Zoo heeft zij o. a. de toestemming verzocht om eene officieuze missie naar Rome te mogen zenden. Men maakt zich namelijk ernstig ongerust over de a. s. grensregelingen in verband met de aanspraken van Griekenland, Servië en Roemenië. Het wordt als een gunstig teeken beschouwd dat de *Dobroedzja* voorloopig niet door Roemeensche troepen, doch door Engelsche troepen werd bezet.

Met Turkije echter schijnen ernstige moeilijkheden gerezen te zijn. De Turksche gezant is naar Constantinopel teruggekeerd, terwijl Spanje de Turksche belangen in het land behartigt.

ROEMENIË. De militaire vraagstukken in dit land schijnen nog steeds door den Franschen Generaal *Berthelot* te worden afgedaan, tengevolge waarvan er nog geen gewapende conflicten met Serven en Hongaren hebben plaats gehad. Hij heeft de bezetting van verschillende streken in *Zevenburgen* goedgevonden en daarmede de protesterende Hongaarsche regeering in het ongelijk gesteld. De nieuwe regeering, waarin *Bratianu* als minister-president tevens buitenlandsche zaken beheerscht en *Marsezoe* de belangrijkste portefeuille van binnenlandsche zaken heeft gekregen, wijdt zich voornamelijk aan de bestrijding van het grootgrondbezit, dat ten bate der boeren zal worden onteigend. Krachtige maatregelen blijven zeer noodig met het oog op den slechten economischen toestand van het land, doch tot onregelmatigheden schijnt het nog niet gekomen te zijn; berichten over programs werden tegengesproken. *Hoover*, het hoofd der voedsel-distributie in de Vereenigde Staten zond bovendien reeds eenige scheepsladingen meel om den nood te lenigen.

Bratianu zelf vertrok naar Parijs, waar hij 16 Januari aankwam.

GRIEKENLAND. Het Entente-commando in Oost-Europa kwam in zooverre tegemoet aan de Grieksche wenschen door de Fransche troepen uit Koritza en omgeving terug te trekken, welke troepen door Grieken vervangen werden. Het civiel bestuur blijft echter voorloopig nog in Fransche handen.

TURKIJE. De toestand in Turkije blijft hachelijk, hoewel de rust vrij goed gehandhaafd bleef, doordat de Entente troepenafdeelingen in den omtrek van Konstantinopel aan land werden gezet; de staf van het geheele Oostelijke leger der Entente met Generaal Franchet d'Esperey werd naar die stad verlegd.

Inmiddels werden de meeste Duitschers, waaronder ook burgerementen over Nikolajev en de Oekrajina naar Duitschland weggevoerd en de Deutsche belangen aan den Zweedschen Gezant toevertrouwd.

Naast de verschillende afscheidingsgebieden, reeds eerder beschreven, hebben nu wederom 300 gemeenten aan de Klein-Aziatische kust bij de geallieerde vertegenwoordigers hun wensch tot aansluiting bij Griekenland kenbaar gemaakt, terwijl in het gebied, dat nog ongerept bleef, nu stemmen opgaan om van Turkije een bondstaat te maken. Met Bulgarije schijnen ernstige geschillen te bestaan; reeds spreekt men over de uitwijzing van 20.000 Bulgaren.

Vermoedelijk om de Entente beter te stemmen werd eene commissie van onderzoek in zake de Armeensche gruwelen ingesteld. De meeste ambtenaren, die hierbij betrokken waren, zijn echter voortvluchtig. In Frankrijk begint men zich steeds meer voor Syrië te interesseeren en werd reeds door de Kamer van Koophandel te Marseille een soort Syrisch Congres gehouden, dat pleitte voor de zeer nauwe aansluiting bij Frankrijk. Italië hoopt echter ook een en ander te kunnen stipuleeren. In West-Arabië heeft de stad Medina, die door Turksche troepen eigenmachtig nog werd verdedigd, zich aan koning Hussein der Hedsjas overgegeven. Deze door Engeland gesteunde vorst, die zich reeds op de Vredesconferentie mag laten vertegenwoordigen, schijnt naar een groot Arabisch rijk te streven, hetwelk geheel Arabië tot de Perzische Golf zal omvatten.

Tenslotte zij vermeld, dat de Zionisten hunne zaak krachtig voorbereiden door het openen van een Zionistisch bureau onder Dr. Weismann en Sokolof te Parijs, om tijdens de Vredesconferentie de Joodsche belangen in Palestina te kunnen behartigen.

ARMENIË. In dit door de mogendheden nieuw erkende land moest reeds door het hoofd der Engelsche militaire missie bemiddelend opgetreden worden, teneinde te komen tot eene staking der vijandelijkheden, die tusschen Armeniërs en Georgiërs, welke ook op erkenning

als onafhankelijke natie aanspraak maken, waren uitgebroken. Deze laatsten zonden reeds eene vredesdelegatie naar Europa.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. De geestdriftige ontvangst van president Wilson na Frankrijk ook in Engeland en Italië, heeft in Amerika zijne uitwerking niet gemist, en hoewel van republikeinsche zijde nog oppositie tegen hem wordt gevoerd, vindt die tegenwerking, vooral wanneer het den volkerenbond betreft, hoe langer hoe minder bijval in het land. Zoo heeft b. v. senator Lodge uitstel van behandeling bepleit voor: 1e. De Volkerenbond. 2e. De Vrijheid der Zeeën. 3e. De Geheime Diplomatie. 4e. De Economische grenzen. 5e. De Vermindering van bewapening, alle punten van Wilson's programma.

Men begint hoe langer hoe meer in te zien, dat de democratie van Wilson het eenige en beste middel tegen het Duitsch-Russische Bolsjewisme is, waarom men dan ook het door hem gevraagde crediet van 100 millioen \$ tot bestrijding van den voedselnood in Europa, ten einde wanorde te voorkomen, met groote meerderheid heeft aangenomen.

Intusschen gaat de demobilisatie voort en wordt het expeditieleger van 30 divisieën in Duitschland, blijkens de verklaringen van den Minister van Oorlog Baker, wederom verminderd. Volgens zijne mededeelingen was het Amerikaansche leger op den 11 November j.l. 3.664.000 man sterk, waarvan meer dan 2.000.000 in Europa stonden. Er werden ontworpen ingediend om den dienstplicht af te schaffen. De vloot is wederom in Amerikaansche wateren teruggekeerd.

Door Mc Adoo, den directeur van het Departement der Spoorwegen, die inmiddels door Wines werd opgevolgd, werden plannen ontworpen voor een 5-jarige staatscontrôle der spoorwegen.

Het totale bedrag der aan de bondgenooten geleende gelden bedraagt thans 8.588.563.702 \$.

Er werden op een congres van vakverenigingen plannen beraamd om eene „Labour Party” naar Engelsch model te stichten, wellicht ook onder den druk der beweging onder de arbeiders, die zich uitte in eene groote staking der haven- en transportarbeiders in New-York. Het geschil werd echter bijgelegd en de staking opgeheven.

In den afgelopen maand verloor Amerika twee groote mannen. Roosevelt, de oud-president, candidaat der republikeinen, de onstuimige cavalerieaanvoerder uit den Spaansch-Amerikaanschen oorlog is gestorven, na nog drie dagen voor zijn dood in een dagblad zich een voorstander van den Volkerenbond, zij het dan ook langs eenigszins anderen weg verkregen, en tegenstander van den volkerenhaat, verklaard te hebben. Ook Page, de in Londen zeer geziene gezant der Unie, is overleden.

ZUID-AMERIKA. Hoewel men officieel overeengekomen is om het geschil tusschen Chili en Peru met toepassing van het zelfbestemmings-

recht arbitrair te beslechten, is de verhouding tusschen beide landen nog zeer gespannen.

Het geschril spruit voort uit de bepaling van het tractaat van Ancon, waarbij Chili na den oorlog met Peru in 1883 het recht kreeg om de provincies Tacna en Arica voor 10 jaar te bezetten, waarna eene volksstemming zou plaats hebben, hetgeen echter niet gebeurde, terwijl de bezetting gehandhaafd bleef. Bovendien maakt Peru aanspraak op het salpeterrijke gewest Tarapaca, hetwelk na den oorlog in 1879 aan Chili verloren ging. De Peruanen beweren nu, dat de Chileensche regeering onder voorwendsel van werkeloosheid alle Peruaansch gezinde inwoners uit die streken naar Peru uitwijst, om zodoende een gunstigen uitslag der volksstemming te verkrijgen, terwijl men in Chili deze aantijgingen als oneerlijken laster verwerpt.

Naast dit nationaal antagonisme, hetwelk in Chili zeer hoog schijnt te loopen en tot vele betoogingen aanleiding geeft, kwamen ook berichten over bolsjewistische ongeregeldheden. Volgens de Peruanen trachten de Chileenen hiermede wanorde in Peru te stichten.

In Argentinië is deze wanorde reeds ontstaan en wederom onderdrukt na een driedaagschen opstand in Buenos-Ayres, waarbij honderden dooden vielen en meer dan duizend menschen gewond werden en waarbij vele menschen, waaronder honderden Russen, werden gevangen genomen. Tevens schijnen hierbij anti-Engelsche gevoelens aan den dag te zijn getreden. Op het land schijnt de rust in Argentinië nog niet geheel teruggekeerd te zijn en werd de staat van beleg, die dadelijk voor het geheele land was afgekondigd, nog niet opgeheven.

Ook uit Montevideo kwamen berichten over onderdrukte bolsjewistische ongeregeldheden.

In Brazilië, waar evenzeer kort geleden een maximalistisch plan tot omverwerping der regeering werd ontdekt, waarbij ook buitenlandsche drijvers, o. a. Spanjaarden, gevangen genomen werden, is de president Dr. R. Alves, die eerst 15 November na eene ziekte wederom het bewind had aanvaard, plotseling gestorven. Een nieuwe president is nog niet aangewezen.

CHINA. Als Minister-President der Chineesche republiek werd Chien-Nun-Ksun benoemd. Te Peking werden reeds alle plannen uitgewerkt voor de Conferentie tusschen Noord en Zuid, teneinde eene verzoening te bewerkstelligen. De Zuidelijke afgevaardigden zijn echter nog niet benoemd en steeds komen er nieuwe geschillen voor over de onderdrukking van onlusten door de Noord-Chineesche regeering, waarbij deze van roovers spreekt, terwijl de Zuidelijken in hen veelal hunne aanhangers zien.

De plannen, waarbij alle Duitschers uit China zullen worden geweerd, nemen vastere vormen aan. Reeds hebben de chefs der douane-, zoutwinning- en postdepartementen te Peking besloten, alle Duitschers te ontslaan.

Boekaankondiging.

De uithongeringsoorlog, door Dr. OTTO JÖHLINGER, Docent aan het Seminarium voor Oostersche wetenschappen der Berlijnsche universiteit. *Amsterdam*, 1918. S. L. VAN LOOY.

Eene in bittere stemming bewerkte brochure, waarin de ellendige gevolgen van den door de Engelsche blokkade in Duitschland veroorzaakten voedselnood in schrille trekken geschetst wordt: ondervoeding, belangrijk verhoogd sterftecijfer en zeer aanmerkelijk gedaald geboortecijfer. R.

Tucht en Idealisme. Voordracht, gehouden door Ritmeester W. J. VAN HOYTEMA in de troepenleidersvergadering van de Vereeniging „de Nederlandsche Padvinders”.

Deze, in druk verschenen, voordracht bevat zeer verdienstelijke, paedagogische beschouwingen welke ieder moet lezen en ter harte nemen op wie de taak rust jonge menschen op te voeden en derhalve ook bij tijd en wijle te straffen. Als hoofdstelling wordt door Schr. op den voorgrond geplaatst: „De ondergrond van de tucht, welke wij uitoefenen, moet zijn genegenheid voor hen, die aan onze tuchttoefeningen zijn toevertrouwd”; eene stelling, waarmede wel nagenoeg een ieder zal instemmen, doch waarnaar in werkelijkheid nog zoo weinig gehandeld wordt. Schr. heeft een goed werk gedaan door aan zijn gedachten-gang ook buiten padvinderskringen bekendheid te geven. R.

Militair Keuringsreglement. Alphabetisch gerangschikt door J. NORD, Arts, oud-officier van gezondheid. 's *Gravenhage*, JOHANNES MORKS.

Voor hen, die het Mil. Keuringsreglement (Kon. Besl. van 25 Mrt. 1918, Stbl. No. 209) niet dagelijks gebruiken en er derhalve niet zoo goed, althans niet zoo vlug, den weg in weten te vinden, moet de beschikking over eene alphabetische rangschikking der verschillende ziekten en gebreken, enz., als door Overste NORD werd samengesteld, veel gemak kunnen opleveren. Het boekje zal alzoo in de eerste plaats gezocht worden door burgergeneeskundigen, die op de eene of andere wijze met militaire keuringen te maken hebben. R.

De groote oorlog. II. Luik—Namen, door Ritmeester MARSCHALL VON BIEBERSTEIN. Vertaling van K. E. OUDENDIJK, Kapitein der Artillerie. *Leiden*, A. W. SIJTHOFF'S UITGEVERS MIJ.

Bovenstaand boekje „naar ambtelijke bronnen bewerkt” geeft een beknopt overzicht van de Duitsche operatiën, ten doel hebbende zich in het bezit te stellen van de bruggehoofden Luik en Namen.

Het valt te betreuren, dat aan de handelingen des tegenstanders slechts weinig woorden gewijd zijn.

Een reliefkaart en vier schetsen vergemakkelijken het overzicht. De vertaling van het boekje is zeer vlot.

Volhouden! Brieven in oorlogstijd, door C. DAWSON. Vertaald uit het Engelsch door R. S. VAN GOUDOEVER. *Amersfoort*. PATRIA.

Een zeer lezenswaardig boekje.

S. verhaalt in briefvorm van het leven, speciaal van het geestelijk leven, aan het front. Hij toont ons de soldaten, niet zooals de couranten ze beschrijven, als luchthartige, lachende, alles overwinnende Tommies, maar . . . als een lange rij gebogen gestalten; niets dan doodmoede menschen, die besloten hebben vol te houden. Die wil om vol te houden spreekt uit al zijn brieven.

We kunnen de lezing van dit goed gestyleerde en vlot vertaalde werkje warm aanbevelen.

145

De groote oorlog II. I. Ind. Nieuw. door R. B.
Marschall van de Indische Verrijking
van K. E. Oudendijk Kapitein der Artillerie
A. W. Smit's Uitgeverij M. B.

Bovenaand boekt "De groote oorlog" geen een
betreffend overzigt.

Ter aankondiging ontvangen.

Zakboekje voor den Officier van het Nederlandsch-Indische Leger,
door F. TREFFERS, 1e Luitenant-Adjutant der Infanterie. *Bandoeng*, 1918.
N.V. DRUKKERIJ V.H. A. C. NIX EN CO.

Verslag van de Groote-Manoeuvres in September 1917. (Extra Bijlage
No. 41 van het Indisch Militair Tijdschrift). *Batavia*, 1918. G. KOLFF EN CO.

Indische Krijgskundige Vereeniging. Wetenschappelijk Jaarbericht
1917. *Bandoeng*, 1918. BOEKH. VISSER EN CO.

Geschiedenis van den oorlog, door H. STEGEMANN. 2de deel. *Amster-
dam, Rotterdam*, 1918. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

The great crime and its moral, door J. SELDEN WILLMORE. *London,
New-York, Toronto*. HODDER AND STOUGHTON.